

SÕDUR

№ 22/23

Reedel, 7. juunil 1929.

XI aastakäik.

Vajame kodanikku.

M. Juhkam.

Ma ei arva, et meil kodanikke ei oleks. Kui see oleks nii, siis oleksid kõik jõupingutused Eesti riigi õitsenguks asjatud: meie põhiseaduse ja valimisseaduse juures pole meil riigi alamaga midagi peale hakata. Meie vajame võimalikult palju kodanikke selle sõna paremas mõttes.

Oleks vist täitsa ülearune kõneleda sellest Inglismaal näiteks. Meie noores riigis aga veel mitte. Eriti ka sellepärast, et pealesõjaaegne suur majanduslik kitsikus ähvardab lämmatada nii mõnegi õilsa iseloomu, kelle kadumisest on meie vähete jõudude tagavara juures lõpmata kahju. Meie riigil on kahju igast ühest, kes ühiskonnale midagi anda võiks.

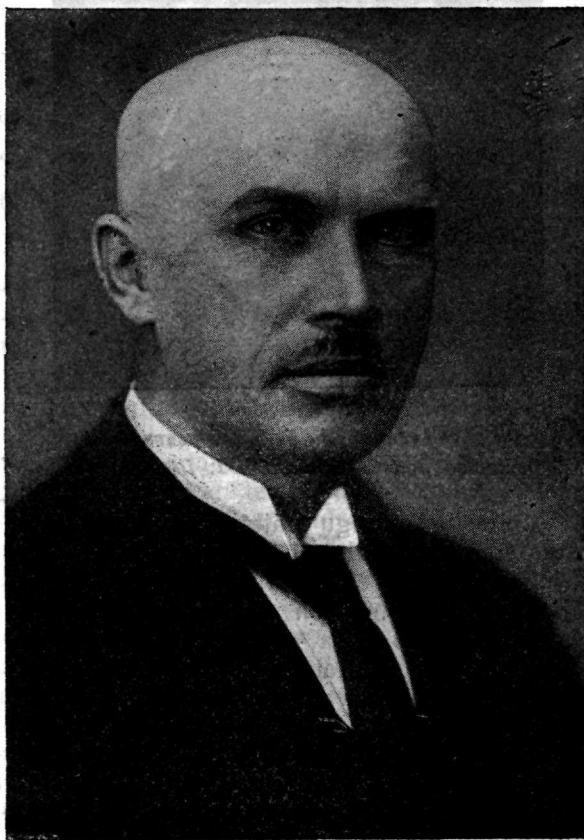
Vähesed töötavad ainult endale. Teeehitaja ja kraavikaevaja vajab oma ülespidamiseks küll palka, teest ja kraavist on aga tulu paljudel ja paljudel. Vähestel juhustel kaitseb sõdur ainult iseennast. Ja nooremate kaitsevähelaste palk ei tasu pingutust, mis nad näinud õppimisega ning nüüd teiste õpetamisega. Kui kõik siiski eluröömsalt edasi rühivad, siis küll kõigepealt sellepärast, et keegi ei kaota lootust oma rahva ja riigi paremasse tulevikku.

Meie aeg on kahjuks niisugune, et ta nõuab pea kõigilt k a n n a t l i k k u, p ü s i v a t j a k õ v a t ö ö d. T a n õ u a b i s e l o o m u, v a n k u m a t u s t j a o s a v u s t. Kõige vähem viivad meid edasi tunnete puhangud. On vaja seista kindlasti jalul ja naeratada ka siis, kui on nii raske, et ei saa hingata. Sest pärast on sagedasti ootamata kerge.

Kus ei ole isikut, teiste vastu h e a s o o v l i k k u i s i k u t, seal ei ole ka ühiskonda, kes jaksaks kanda riiki. Meie oludes eriti ei ole see kaugeltki abstraktne arutus, vaid päris praktiline päevaküsimus.

Ja, aga kas maksab kõneleda sellest kaitsevähelale? Maksab kindlasti. Sest keegi ei vaja õilsat iseloomu rohkem kui kaitsevähel, olles riigi ja rahva olemasolu ja vaba arenemise kindlamaks toeks. Kaitsevähel aitab ka iseloomu kujundada. Sest

20—21-aastaselt jätab üks aasta võrdlemisi sügavad muljed ja jäljed. Sõjalist kasvatust ja õpetust koolides tuleb vaadelda kui tähtsat ja vastutusrikast eeltööd selleks.

M. Juhkam

Sõjaminister.

Mul ei puudu usk meiepõlve noortes. Nad on kahtlemata rohkem haritud ja laiema ilmavaatega kui eilne noorsugu. Aga nende aeg esitab neile ka suured nõuded. Ja meie kõikide kohus on arenevaid iseloomusid kasvatada. Sest tuleva Eesti õitseng oleneb kõigepealt sellest, kas tal on küllalt kodanikke, kodanikke selle sõna paremas mõttes.

Vaba Eesti tuleviku nimel.

Hoorsoo sõjalise õppuse päevade puhul.

J. Tõrvand.

Kindral J. Tõrvand

Kaitsevägede staabi ülem 1. juunist 1929.

Inimsoo ajalugu näitab, et senini pole suudetud leida abinõu, kuidas sõdasid ära hoida, olgugi, et sõjavastane või patsifistlik propaganda on püüdnud ja eriti tänapäev püüab luua eeldusi selleks. Kultuur-rahvad on meie ajal avalikult deklareerinud, et tahavad loobuda sõjast, kui politika abinõust. See kõlab väga ilusasti ja annab lootusi, et kord jõuab aeg, kus pole vajadust valada inimese verd. Kuid tegelik elu teiselt poolt kõige tooremal kujul paneb maksma omad nõudmised, luues olukordi, kus avalik võitlus möödapääsemata. Ja nii näeme, et avalik loobumine sõjast ei tähenda veel patsifismi lõpulikku võitu. Ka igasugused desarmeerimised ei saa ära hoida sõja tekkimist, sest tugevam või lihtsalt „tülinorija“ võib teisele kallale kippuda ka paljaste kätega. Samuti see, kes on sunnitud end kaitsma, kasutab selleks kõiki kohaseid võimalusi, olgugi, võib olla, ilma igasuguse relvata ning lootes vaid oma füüsilistele, vaimlistele ja moraalsele jõududele.

Mõned ühiskondlikud õpetused, eriti aga kommunism, tahavad tänapäev „teaduslikult“ tõendada, et möödapääsemata on kodusõda, vennatapmise sõda. Luges sarnaseid „teaduslikke“ õpetusi organiseeritud ning õigusliku ühiskonna vaenlaste haiglaseks sonimiseks, millel puudub igasugune alus humanitaar seisukohalt, peame selle sonimisega siiski arvestama. Need sonijad võivad ju oma haiguse hoos sõnadest tegudeni minna, nagu oli seda meil 1. dets. 1924. ja mitmel pool mujal.

Eelmise põhjal võime kinnitada, et sõjast loobumise deklareerimine ei suuda tänapäev ära hoida sõda kui kokkupõrget rahvaste vahel. Kui on kaalul olulised huvid või riiki ähvardab vägivald teise poolt, algab sõda. Samuti, tänapäeva ühiskonnas on käärimas rahutud jõud, mis esile toovad verevalamisi kodusõdade näol, s. o. kui üks rahva kiht vägivald abil tahab teiste üle valitseda.

Selles olukorras on loomulik, et iga rahvas, kes tahab olla suveräänne teiste kõrval ning kes tahab kindlustada oma kodanikkudele rahu ning õiglust, peab olema valvel. Arusaadav, et paljas valvelolek ei loo reaalseid kindlustusi. Tähtis on, et selle juures oleks küllalt t a h e t end või enda ühiskondlist korda kaitsta, ning et selle kaitse teostamine sünniks väiksemate pingutuste ja ohvrite varal.

Demokraatlikud riigid, nagu on seda ka Eesti, nõuavad kõikidelt oma kodanikutelt valmisolekut riigikaitseks. Nii on rahva enda tahe, mis väljendust leidnud meie põhiseaduses ja hiljem kaitseväge teenistuse seaduses. Rahuldustundega meie võime kinnitada, et Eestist vist ei leidu inimest, kes unistaks riigipiiride laienemist naabrite arvel. Samuti võime loota, et meie rahva rõhuv enamus alati jääb truuks demokraatlikule riigikorrale ja et ei kordu 1. dets. sündmused.

Paistab, nagu oleks tõesti kätte jõudnud aeg, kus püsiv rahu võiks osutada kogu meie noore riigi ning kogu meie elu ülesehitamise nurgakiviks. Kahjuks, ei saa meie kustutada oma vaimusilmi eest nii kaugemat kui ka lähemat minevikku. Oma

geograafilise asendi tõttu on Eesti olnud palju kordi vaenuliste jõudude tallermaaks. Aastasade kestvusel on Eesti pidanud tugevamatele alla jääma. Vabadussõja lõpust pole möödunud veel kümnetki aastat. Meie aga teame, et enamlaste südamesoov oli seista Balti mere rannal sama kindlalt kui olid seda 200 aastat vene tsaarid. Ja 1. detsembri sündmustest pole möödunud viitki aastat.

Tuginedes ajaloo kogemustele, nõuabki meie seadusandlus kodanikkudelt valmisolekut riigikaitseks, kui saatus peaks seadma küsimuse — olla või mitte olla. Riigikaitse otseseks teostamiseks on loodud vajalikud kaitseväed ning teised institutsioonid nii sisemise kui ka välise julgeoleku tagamiseks. Rahvas ise on loonud suurejoonelise kaitse organisatsiooni kaitseliidu näol. Meil on osutunud võimalikuks koondada kümneid tuhandeid kodanikke, kes vabatahtliselt ohverdavad oma aega ja jõudu lisaks nendele pingutustele, mis nõuab neilt riik üldistel alustel. K. Liidu olemasolu konkreetselt näitab, et meie rahvas tahab vaba olla, tahab võidelda oma olemasolu eest.

Sama tahe väljendub ka meie kaitseväge teenistuse § 6-s, mis teeb sunduslikuks kasvava noorsoo sõjalise kasvatuse ja õpetuse. See nõue sai väljendatud 1926. a. rahvaesituse rõhuva enamuse poolt ja omab seega kategoorilise iseloomu. Ja teisiti olla ei võigi, kui tahame mehisiselt võidelda oma koha eest päikese all. Meid on küllalt tõugatud ja müksatud. Olgu sellel lõpp. Vabanenud rahvas ei oleks väärt sammuda ühisel teel kultuur-rahvastega, kui ta ei suuda end kaitsta.

Oleme harjunud kuulma, et meie tulevik on meie noorsugu. See on õige. Mida tugevam, meelegindlam ja tahtejõulisem on noorsugu, seda selgem on Vabariigi tulevik. Et noorsugu tõesti sarnane oleks, sellele tahab kaasa aidata ka sõjaline kasvatus ja õpetus.

Kool ja kodu peavad looma igast noorest riigile lojaalse kodaniku. Tuginedes sellele üldisele alusele, tahab sõjaline kasvatus ja õpetus teritada ja karastada noortes neid omadusi, mis kodanikule suureks abiks on siis, kui ta relvaga peab asuma riigikaitsele. Olgu öeldud paar sõna neist omadustest.

Lahingus — olgu välise vaenlasega või mässu likvideerimisel — jääb võitjaks see, kes suudab valitseda instinktide, esimeses järjekorras elualalhoidmise instinkti üle. Lahingus iga sammu peal varitsab surm.

Alaline hädaoht äärmuseni pingutab võitleja hingelisi ja moraalseid jõude. Koos äärmusteni jõudvate füüsiliste pingutustega võivad kujuneda hetked, kus võitleja hinges kaob tahe võitluseks ning maad võtab alistumine saatusele. Alalhoida taht võitluseks suudab vaid sügavalt arenenud kohusetunne. Kodaniku hingesse peab kõige tugevamini sissekasvama äratundmine, et on väärtusi mis kõrgemad kui üksiku inimese elu. Varem-hiljem sureb ju igaüks nii kui nii, kuid kodumaa jääb. Põlv-põlve järele elab ikka meie rahvas, kandes edasi eelmiste põlvede töö ja võitluste tulemusi. Vaba rahvas suudab rohkem korda saata kultuuri alal, kui kätest-jalust seotud ning võõraste poolt hingeliselt mõjutatud. Riiklik iseseisvus ongi selleks väärtuseks, mis kõrgem üksiku kodaniku elust. Kui oleme jõudnud sarnase äratundmiseni viia kasvavat noorsugu, siis oleme loonud nende hinges vankumata aluse sügava kohusetunde arenemiseks.

Riigikaitse tegelik teostamine sünnib organiseeritud jõudude abil. Moodustatakse üksused — väeosad. Neis on alluvate ja käsutajate redel. Võitluses elu või surma peale saavutatakse edu vaid siis, kui käsutäitmine sünnib kiirelt ja täpsalt, selle juures mitte pimesi vaid teadlikult. Käsuandja vastutab käsu tagajärgede eest; käsutäitja oma ülevalpidamise eest käsu täitmisel (näiteks viivitab, venitab, hiilib mööda hädaohust, veeretab temale määratud ülesande teiste peale jne.), võib ka juhtuda, et käsku üldse ei täideta, mis lahingus võrdub äraandmisele ning mis alati kaasa toob suuri õnnetusi naaberosadele. Käsuandmise — käsutäitmise aluseks on distsipliinitunne, mis peab olema iga võitleja veres ja lihas, ükskõik mis teenistuslikel astmel ta ka ei oleks.

Kohusetunne eelpool tähendatud mõttes ning distsipliinitunne loovad kindlad eeldused selleks, et võita sõjaraskusi ja kanda südames surmapõlgtust, ainsama eesmärgiga — olla ka surmas kasulik isamaale. Sõjaline kasvatus peab andma meie noortele kõige pealt neid omadusi. Maast-madalast peavad noored teadlikud olema selles, mis vajaduse korral nõuab neilt kodumaa.

Sõjategevus on inimeste harilik „kätetöö“. Osata maksimaalse eduga ära kasutada „tööriistu“ (relvu), osata tarvitada võtteid, mis tuginevad tänapäeva sõjategevuse põhialustele ning suuta kohaneda iga ülesande juures esiletuleva erilisele olukorrale — kõiki seda on vaja võitlejatele kät-

A. Frémond.

Pantvangid XII sajandil. (L'illustration 1929.)

te õpetada. Võitlejad peavad hästi tundma oma relvu, side- ja vaatlusabinõusid, kohanemist maastikule, moondamist, rivi, elementaarsemaid taktikalisi võtteid, koostööd teistega, tundma kaarti, oskama joonistada skeeme ja perspektiiv visandeid jne. — palju-palju suuri ja väikseid puhtpraktilisi asju, ilma milledeta ei suudeta end lahinguväljal maksma panna.

Kõike seda, mis on vaja üksikvõitlejale ning koostööks teistega algelistes riviüksustes, peab andma noorsoole sõjaline õppus. On noored harjunud ümber käima relvadega ning omavad teisi vajalikke algteadmisi ja oskusi, siis on neil igal ajal võimalik kodumaa kaitseks välja astuda nende noorte eeskujul, kes ka ilma oskusteta Vabadussõja algpäevil lahinguväljale tõttasid. Võib kindlasti öelda, et nii mõnigi ohver oleks toomata jäänud ja nii mõnedki tagajärjed oleks suuremad olnud, kui tol ajal meie noored oleks suuremate praktiliste oskustega varustatud olnud.

Teist õppeaastat on koolides käsitatud sõjalist kasvatust ja õpetust. Seniste kogemuste järele võib väita, et noored on sellest alast kõige pealt ise huvitatud. Paistab, et meie kasvava noorsoo hinges heledalt põleb edasi see tungal, mis näitas temale teed neil „pimedatel“ aegadel, kus nii mitmedki vanemad kõhklesid. Arusaadav, et sõjaline kasvatus ja õppus on too-

nud kaasa lisakoormatuse noortele nende väsitavas koolitöös. Kuid kas tohime meie üldse hoolida raskustest? Iialgi. Võidab see, kes tugevam, kes püsivam. Õppeaasta lõpuks eelmise aasta eeskujul algavad erilised sõjalise õppuse päevad. Tööd tuleb siin teha intensiivselt. Kuid need päevad peavad andma kõige rohkem just oskuste mõttes. Julgen avaldada lootust, et noored neil päevil seisavad kaugel igapäevastest muredest ja askeldustest ning kogu oma noorusvaimustusega asja juures on. See oleks ka paremaks tõenduseks, et kohuse- ja distsipliinitunne pole võõrad meie noorsoole. Instruktorid ja abijõud peavad kõik tegema, et lühikese aja jooksul edasi anda õpilastele maksimum teadmisi ja oskusi.

Lõpetades, tahan veel kord alla kriiputada: Riigikaitse korraldus peab aitama kindlustada rahu. Eestil pole midagi tahta oma naabrite varast. Meie tahame olla vaba rahvas, iseseisev riik. Meie tahame valmis olla riigikaitseks, teritades ja karastades vaimu ja keha ning omades vajalisi oskusi. Vabadussõjaaegsed poisid on nüüd mehed, on tarbekorral juhid. Tänapäeva koolinoorsugu saab aastate möödumisel ka juhtideks. See kohustab. Vaba Eesti tuleviku nimel.

Tallinnas, 30. V. 29.

Suvise sõjalise õppuse puhul.

A. Kasekamp.

Sõjaline õppus püsib meie koolis alles kaks aastat. Praegu lõpetasime teise õppeaasta talvise perioodi ja ees seisab teistkordne suvine õppus. Kava on ette nähtud 5 aasta peale. Seega on meil tegelikult sellest kavast teostatud mitte palju rohkem kui üks kolmandik. Esimene aasta oli katse aasta, kus selle töö juurde asuti suure huvi ja hooga. Mõnelt poolt aga vaadati selle peale kahtlemisega, ennustades sellest tööst raskusi koolile ja õpilastele, raskusi sarnaseid, mis loeti tarbetumaks riikliselt ja ebasoovitavaks pedagoogiliselt.

Möödus esimene aasta. Kui selgus, et sõjalise kasvatus ja väljaõppe töö koolides ei ole mitte takistanud kooli üldise kasvatus ja õpetuse süsteemi ühtlust, pole mitte taganud kiilu sinna vahele, vaid on kaasa aidanud üldise kasvatus eesmärkide saavutamiseks, siis leidis ta ka tunnustamist paljude nende poolt, kes alguses selle kordaminekusse panid vähe lootust.

Töö algul õppejõudude vilumatus ja ettevalmistatud õppejõudude puudus andsid ennast tunda. Töö kontrollimisel selgus, et nõrgemaid tagajärgi näitasid need õppejõud, kes erilise ettevalmistuseta selle juurde olid asunud.

Õppejõudude puudusel ja väheste tundide arvu tõttu teatud linnades ja alevites tuli alaliste õppejõudude asemel tööle rakendada ajutisi õppejõude, kes sellele tööle kui kõrvaltööle suhtusid, mille all ka töö intensiivsus kannatas. Õppevahendites tundus ka mõndagi puudust.

Teistkordselt korraldatud sõjalise õppuse instruktore kursused kaotas õppejõudude puuduse ja andis isegi teatava ülejäägi. See võimaldas tööle rakendada ainult kutsega õpetajaid alalise töijõuna. Ja kui on veel kusagil ajutist töijõudu sel alal püsima jäänud, siis juba sellepärast, et tundide arv ei võimaldanud alalise õppejõu ametisse panemist. Teise aasta jooksul on mitmeti täiendatud õppevahendeid sõjalise õppuse alal. On muretsetud filme, mitu seeriat diapositiive, muretsetud juurde paremasüsteemilisi väikekalibriilisi püsse, kokku seatud õpilase isklik laske- raamat tagajärgede märkimiseks ja alalhoidmiseks laskeasjanduse ja kehalise arenemise alal jne.

Loetletud täiendamised õppevahendite alal on aidanud kaasa õppetagajärgede

tõstmiseks ja töö huvitavamaks tegemiseks. Nii oleme jõudnud lõpule teise õppeaasta talvise perioodiga ja praegu seisame suvise õppepäevade korraldamise ees.

Käesolev suvine õppus on korraldatud kolmele vanemale keskkooli- ja kahele vanemale kutsekooli klassidele. Kui esimese aasta suvine õppus sündis ühe kava järgi, siis käesoleval aastal on seks kaks kava. Üks neile, kes mineval aastal suviseid sõjalise õppuse päevi läbi ei teinud, teine neile, kes selle tegid kaasa ja tänavu peavad seda jätkama. Mõlemate gruppide õppekavasse on võetud sisse laskeasjanduse ala, riviline õppus, taktikaline väljaõpe maastikul, sportlised ja sõjalised mängud ja esmakordselt laskevõistlused.

Et meie koolides laskeasjanduse alal piirdume ainult oskustega vintpüssi tarvitamises, siis teiste relvade käsitamist pole õppekavas ette nähtud. Laskeharjutuste läbivõtmises vintpüssi aseainena tarvitame väikekalibriilist püssi, mis õpilasel käsitada lihtsam ja kergem ja mille täppis jooks väiksematel distantsidel võimaldab täiesti õpilase isiklist laskeosavust arendada ja seda kontrollida. Ainult viimase klassi õpilastel on käesoleval aastal ette nähtud kahe laskeharjutuse täitmise vintpüssist lahingpadruniga.

Rivikooli alal täiendatakse ja süvendatakse talvisel perioodil omandatud oskusi, ja minnakse läbi nii üksikmehe kui jao lahingdrill maastikul, mille läbiviimist talvine õppeperiood ei võimaldanud.

Suurem tähelepanu pööratakse taktikalisele väljaõppele maastikul. Selles osas on ette nähtud orienteerimine maastikul ja kaardi kasutamine, vaenlase vaatlemine, maastiku kirjeldamine nii paigal kui liikumisel, moondamise ja varjamise võtted, sidepidamise harjutused, piilkonna tegevus maastikul. Vanematel gruppidel on ette nähtud peale selle veel jao lahingu läbivõtmine kaitse ja pealetungi ülesandega ja tutvunemine mitmesuguste väeliikidega.

Viimane päev suvistest õppustest möödub võistluste tähe all sportliste ja sõjaliste mängude ning laskevõistluse aladel. Tähtsam võistlustest on laskevõistlus, milleks sõjaministeeriumi poolt on määratud rida mitmesuguseid auhinde.

Laskevõistlus on koolidevaheline, kus iga kool paneb välja oma parimad lasku-

rid. Parimad laskurid selguvad õppuste jooksul korraldatud laskeharjutuste täitmisel. Laskevõistluse läbiviimiseks on kokku seatud ja koolidele kätte saadetud täpsad reeglid. Sellega on loodud täiesti ühesugused nõudmised ja täitmise tingimused üle riigi. Pealegi sünnib võistlus samal päeval ja samal kellaajal, mis määrab ka ligikaudu ühtlased ilmastiku tingimused. See võimaldab lasketagajärgede võrdlemist kõigi koolide parimate laskurite kohta ja näitab kaudselt üldist tööedu laskeasjanduse alal.

Suvised õppused lõpevad kaitseministeeriumi poolt õpilastele korraldatud ühise teejoomisega, millele järgneb lühikene aktus laskevõistlusel saadud auhindade väljajagamisega, ja pildistamisega, mille järele koolid muusika saatel oma asukohtadesse laiali lähevad.

Koolide suvine sõjaline õppus on korraldatud mitmetuhandele õpilasele, kes jäävad oma alalisesse asukohtadesse. Seega moodustatud õppegrupid ja üksused on üle riigi laialipillatud, kuna õppused peavad sündima ühel ja samal ajal ühe ja sama kava järgi. Kui õppuste läbiviimine oleks võimalik ainult alaliste instruktorite kaudu, siis oleks asi lihtne.

Et aga ühese alalisele instruktorile tuleb korrata individuaalõppust anda mitmesaja õpilasele, siis ei saa viimased selle ülesandega kunagi toime ja me oleme sunnitud küsimust lahendama ajutiste õppejõudude või abijõudude kaudu.

Et väeosadest võetud abijõududega ühtlast tööd kätte saada, ja et väljaõpet läbi viia ses suunas ja nende töövõtete kohaselt, nagu seda seni koolis on tehtud, selleks tuleb alalistel õppejõududel, s. o. instruktoritel, viimasel nädalal väeosadest nendele kasutada antud abijõududega hooliga ettevalmistustööd teha. Kätesaadetud õppekava, juhendid, mitmesugused näpunäited ja iga teemile valmistatud üksikajalised töökavad ei suuda üksi veel mitte midagi anda, kui sellele tööle rakendatud

inimesed kõike seda materjali ei suuda ega mõista küllalt otstarbekohaselt ja tagajärjekalt kasutada.

Koolidele varem antud ja viimasel ajal laialisaadetud õppevahendid ja töötarbed ei täida oma ülesannet, kui nende kasutamine pole mitte varem läbi mõeldud, kui selles puudub teatud kava ja järjekindlus. Et abijõudude instruktorite käsutusse andmise aeg lühikene, siis tuleb ettevalmistamiseks järgmiseks päevaks kasutada eelmise päeva õhtuid. Paar kolm tundi hoolikat tööd iga eelmise päeva õhtul, tagab järgmise päeva töö edu, sellepärast viimasele tuleb pöörata kõige suuremat tähelepanu.

Lühikene teenistuseaeg kaitseväes nõuab kodanikkudelt ettevalmistust enne kaitseväge ridadesse astumist. Eriti aga nõuab ta seda meie keskkooli õpilastelt, kellest suurem osa peavad omandama kaitseväge juhi kutse ja sellepärast nimetatud ettevalmistustööd tuleb võtta eriti tõsiselt.

Selle töö juurde tuleb asuda alati selle teadmisega, et riigikaitsest osavõtmine ei ole mitte üksikute eesõigus ega kohustus, vaid see on kõigi kodanikkude üldine kohus.

Meie noorsoos on vaja arendada rohkem enesedistsipliini, rohkem riiklikku tunnet, rohkem armastust ja lugupidamist oma kodu ja selle kaitse vastu.

Meil on tarvis täieliku selguseni viia see mõte, et Vabadussõja võitlustes loodud rahvuslik kodu on see häll, mis meile võimaldab kõige paremini ja kõige suuremal määral meie kultuurilise arenemise ja kindlustab meie saavutuste ja töö edu.

Meie vajame vaimliselt tugevat, distsiplineeritud, kehaliselt tervet ja vastupidavat kodanikku, kel ei puuduks tahe ega vajaline oskus oma kodu kaitseks välja astuda. Neid kasvatuslikke ülesandeid peame silmas meie töö terves ulatuses ja loodame ühtlasi, et ka käesolev suvine õppus koolides nende eesmärkide saavutamiseks kaasa aitab.

Kaitseväe keskasutiste reorganiseerimine.

Kol.-leitn. J. Järver

Kaitsevägede staabi ülema abi 1. juunist 1929.

Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal 26. aprillist s.a. pandi maksta 1. juunil s.a. mõnede muudatustega need kaitseväe organisatsiooni seadluse paragrahvid, mis käsitlevad kaitseväe juhtivate ja korraldavate keskasutiste organisatsiooni. Nendel alustel kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt kaitsevägede staabi koosseis, mille põhjal kaitsevägede staap oma tegevust algas 1. juunil s.a.

Maksta hakanud Kaitseväe organisatsiooni seadluse paragrahvide ja kaitsevägede staabi koosseisu järele liideti kaks senist keskasutist, kindralstaap ja korraldusvalitsus üheks keskasutiseks — kaitsevägede staabiks, mis juures korraldusvalitsus likvideeriti, kuna kindralstaap ümberkorraldati kaitsevägede staabiks.

Nende asutiste ühendamise mõte on olnud päevakorral juba mitu aastat, sest tegelik asjaajamine näitas, et meie oludes on raske laotada kahe keskasutise vahel mobilisatsiooni ja komplekteerimise töid sarnaselt, et selle all ei kannataks tööde ühtlus ja sihikindlus. Sellest välja minnes saigi kaitseväe organisatsiooni seadluse väljatöötamisel ette nähtud kindralstaabi ja korraldusvalitsuse liitmine üheks keskasutiseks — kaitsevägede staabiks. Kaitsevägede staabi eesotsas oli ette nähtud staabiülema kahe abiga.

Kuigi juba 1. oktoobril möödunud aastal maksta hakanud kaitseväe organisatsiooni seadlus ette nägi kindralstaabi ja korraldusvalitsuse liitumise üheks kaitsevägede staabiks, jäi mõnedel põhjustel lahtiseks selle liitmise elluviimise aeg, mis pidi teostuma Vabariigi Valitsuse sellekohase eriotusega.

Nüüd on see teostatud. Vabariigi Valitsuse poolt maksta pandud organisatsiooni seadluse vastavate paragrahvide ja kinnitatud kaitsevägede staabi koosseisu järele koosneb kaitsevägede staap staabi-ülemast, tema abist, senistest kindralstaabi osakondadest, millele lisaks liideti üks osakond (IV), mis moodustatud senisest korraldusvalitsusest, kuna senine kindralstaabi IV osakond kuulub kaitsevägede staabi koosseisu „topo-hüdrograafia“ osakonnana.

Kaitseministeeriumi sisemine majandus, mis senini kuulus korraldusvalitsuse juure, jääb edaspidi varustusvalitsuse korraldada; sinna viidi üle praegusest korraldusvalitsusest majanduse alal töötav personal.

Kaitsevägede staabi tööalasse kuuluvad küsimused, mis puudutavad:

- 1) Riigikaitset üldse;
- 2) kaitseväe operatiivset tegevust ja dislokatsiooni;
- 3) informatsiooni kogumist sõjalise ja sõjapolitilise olukorra kohta;
- 4) kaitseväe vedusid;
- 5) riigi ühenduste ja sidevõrgu sõjalist ettevalmistamist;
- 6) kaitseväelaste teenistuskäiku, autasu ja pensioone;
- 7) kaitseväe organisatsiooni, koosseisu, mobilisatsiooni ja komplekteerimist;
- 8) tagavaraväelaste ning veo- ja liikumisvahendite arvestamist;
- 9) tagavaraväelaste õppustele kutsumist;
- 10) kaitseväe väljaõpet ja kasvatust, sõjateaduste levitamist ning sõjalise isefoomuga rahvuskultuuriliste väärtuste kogumist;
- 11) koolinoorsoo ettevalmistamist kaitseväe teenistuseks (sõjaline kasvatuse ja õpetus);
- 12) topo- ja hüdrograafiliste kaartide valmistamist;
- 13) kantsleile üldist asjaajamist kaitseministeeriumis ja arhiivi korraldamist.

Kogu kaitsevägede staabi tööd juhib kaitsevägede staabi ülem. Vahetult tema juhtimisele kuuluvad operatiiv, luure, väljaõppe ja topo-hüdrograafia aladel tegevused osakonnad (I, II, VI ja topo-hüdrograafia osakonnad).

Kaitseväe vedude, kaitseväelaste teenistuskäigu, kantsleilise asjaajamise, kaitseväe komplekteerimise, organisatsiooni ja mobilisatsiooni aladel töötavaid osakondi (III, IV ja V) juhib staabi ülem oma abi kaudu.

Sarnase organisatsiooni maksmapanemisel on saavutatud kulude kokkuhoidu ja tagatud töö ühtlus, eriti mobilisatsiooni ja komplekteerimise ning komplekteerimisega lähedalt seotud kaitseväelaste teenistuskäigu küsimuste lahendamise alal.

Kaitsevägede staabi ülemaks on määratud senine kindralstaabi ülem kindral-majoor Tõrvand.

Kaitsevägede staabi ülema abiks senine kindralstaabi V osakonna ülem kolonel-leitnant Järver.

Kaitsevägede staabi I osakonna ülemaks senine kindralstaabi I osakonna ülem kolonel-leitnant Tomberg.

II osakonna ülemaks senine kindralstaabi II osakonna ülem kolonel-leitnant Laurits.

III osakonna ülemaks senine kindralstaabi III osakonna ülem majoor Kasak.

IV osakonna ülemaks senine korraldusvalit-
suse inspektori osakonna ülem kolonel K a n e p.

V osakonna ülema k. t. senine kindralstaabi
V osakonna B jaoskonna ülem major T u i s k.

VI osakonna ülemaks senine kindralstaabi VI

osakonna ülema k.t. kolonel-leitnant K a s e-
k a m p.

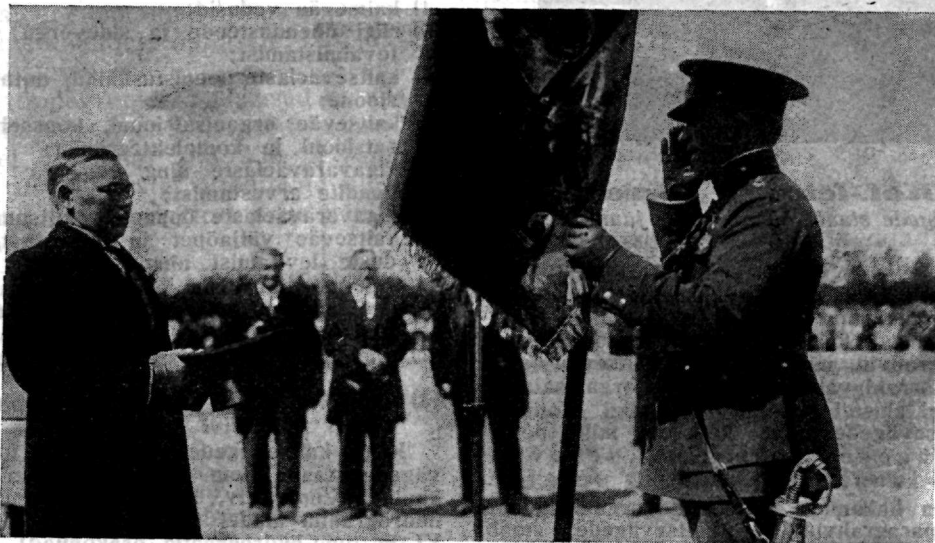
Topo- ja hüdrograafia osakonna ülemaks se-
nine kindralstaabi IV osakonna ülem kolonel
P r e i.

Mõtteid lipu annetamise puhul pioneerpataljoni.

V. Riiberg.

26. mail annetas Nõmme linnavalitsus
Pioneerpataljoni lipu — ühe ilusamaist
meie kaitseväes. Tagasihoidlik, oliivroheli-
line lipu värv, päikeseküllane ilm, pidulik
tseremonii, muusika helid ja ülev meeleolu

tasandada teed võidu kindlustajatele. Pio-
neer on oma töö teinud — pioneer ei ole
vaba, juba sipelgana on tema töös võide-
tud koha kindlustamisel. Võidu kindlus-
tajad asetavad rõõmu hõiskel oma lehviva

Riigivanem hra A. Rei (vasakul) annab üle lipu pion-patüüli kol.-leitn. J. Grünberg'ile.

sellel pidupäeval jätsid sügava mulje igale
vanemale pioneerile ja töid esile kiirelt
vahelduvaid pilte pioneeride elust ja tööst.
Pioneer — teerajaja — eelkäija! Kui palju
ennastalgavat töö tahet, mis tingitud ko-
husetundest ja kuuluvusest pioneeride per-
re, soliidset igivana traditsioonilist enese-
ohverdandmist, enese töötulemuste andmist
võidu kindlustajatele relvvendadele. — Eri-
liik relvvendade peres. — Olgu maa peal,
soos, rabas, metsas, kõrbes või õitseval vil-
javäljal või maa all kitsas miini koopas, voo-
laval või seisval veel — kus vaja tööd, ehitu-
si, et edasi minna, seal sõjaväe organisat-
sioon on ettenäinud tööjaotuse ja annud pio-
neeridele ülesande, mis ei ole mitte kerge —

võidulipu — pioneeril ei ole aega kaasa
hõisata, ta on töös juba teisel.

Roheline väli lipul tuleb meelde vilja-
põldu. Mitmed tehnilised uudised leia-
vad katsestamist pioneeride juures. Seal
pannakse nendele alus — seeme saab küli-
tud. Ta kasvab ja kui vajadusel võrsub
tugevaks taimeks — istutatakse mujale,
hakkab iseseisvalt elama, saab iseseisvaks
väeliigiks või väeosaks. — Pea kõikjal
tehnilised uuendused — moodne side, len-
nuvägi, tankid, gaas on alguse saanud pio-
neeride juures. — Pioneer annab ka siin
õnnistuse kaasa uuele võrsunud taimetele ja
tunneb rõõmu tema edenemisest.

Lipul esinev kants sümboliseerib pio-

Vasakult paremale: Nõmme linna volikogu esimees hra Punshon, linnapea hra Lindemann, 3. diviisi ülem kindral J. Unt (lööb naela), kaitsevägede staabi ülem kindral J. Tõrvand.

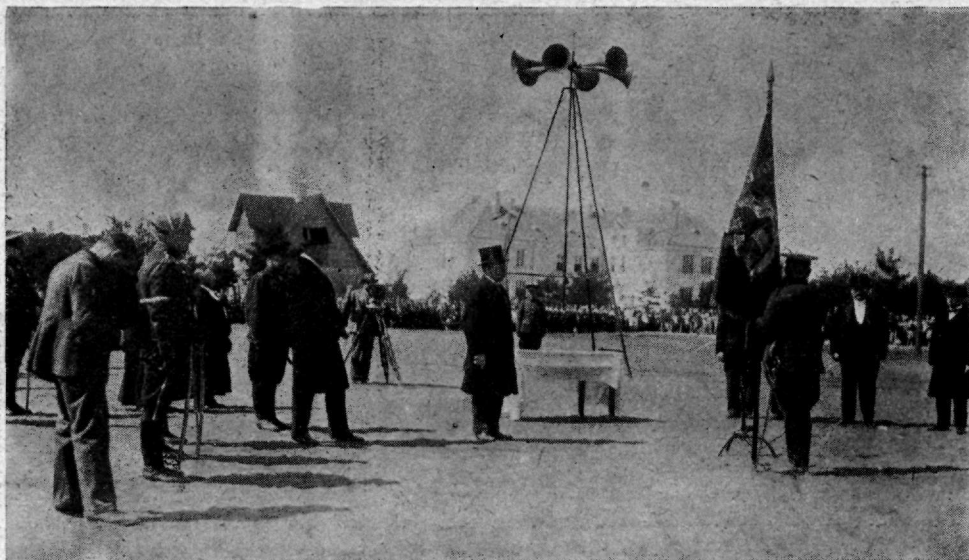

Läti külaline sapõörpolgu ülem kol. A. Vanags lööb naela lipuwardasse.

neeri võitluses, nagu ta on esinenud juba vanadest aegadest tänini. Ta jääb püsima enda voorustega seni kuni püsib sõjavägi oma vajadustega. Pioneer ehitab kantsi oma sõjaväele ja asetab ja hoiab ka redeli tormijooksvatele relvvendadele vaenlase kantsi vallutamisel. Ta ronib müüridele teerajajana, hoiab seda redelit kuulide rahe all ja laseb mööduda võiduhüüdjä relv-

venna. — Ei ole ka kerge jõekaldal, raudteel või mujal töötada tule all — märklauana — masinana, millel ei tohi olla ei närve, ei meeolusid, vaid mõttes ainult kiire töö, mille lõppu oodatakse ja mis on edu pant.

Pioneer on ehitaja ja ka hävitaja. Ta ei saa teha kava ja selle järel tellida materjali ehituse jaoks, vaid sõjaväljal peab

Keskel Riigivanem hra A. Rei, sõjaminister hra M. Juhkam ja sõjaministri abi kindral P. Lill.

enne leidma materjali — olgu see küün, loss, veski või metsasalu — ja selle järele kokkuseadma nõuetava ehituse kava. See vajab suurt leidlikkust. — Kibe on tunne,

seks. Põline pioneer jääb truuks oma kohusele ja pioneeride voorused olgu põlised! Kuid pioneer on ka lihtsurelik. See päikesepaisteline pidupäeva ilm, kõrgete

Moment ühisest pidulikust lõunasöögist pioneeripataljonis palava kevadpäikse all.

kui pead olukorra tõttu hävitama oma käsitööd, vahest koguni äsja püstitatud veel kasutamata ehitusi, mis nii väga tarvilikud olid relvvendadele, sellepärast, et neid mitte jätta vaenlasele.

Tagasihoidlik roheline lipuväli, kants sellel väljal lõvikujuga — kas on paremat väljendust vaja pioneeride iseloomustami-

võimukandjate ja seltskonna lahked tunnustavad sõnad pataljoni pidupäeval olgu selleks, et uue hooga truuks jääda enda kohusele ja loova tööga kroonida enda püüdmisi.

L'oeuvre, c'est tout, l'homme, c'est rien.

Läti presidendi külaskäigust Rootsi kuningale.

Läti riigipresident G. Semgals ühes saatkonnaga, kuhu kuulusid välisminister A. Balodis, armeejuhataja staabiülem kindral Kalejs, meriväekapten Spade, välisministeeriumi Balti osakonna juhataja V. Munters, protokollülem J. Tepfers, professor A. Tentelis, riigipresidendi isiklik sekretär Sanders ja presidendi adjutant, sõitis Riist välja s.-l. „Virsaitis'ega“ 25. mai õhtul. „Virsaitis'ega“ sõideti Düüna jõesuhu, kus ümber istuti jäälohkuja „Kristjan Voldemaras'ele“, millega jätkati sõitu 26. mai varahommikul.

Jõudes Rootsi territooriumi piirile, tervitas presidentilaeva aupaikudega soomuslaev „Drottning Victoria“. Fredereksborgi kindluse juurde jõudmisel vahetati tervituspauke ja õhku tõusid lennukid. „Kr. Voldemaras'e“ saabumisel reidile, sõitis presidendile laevaga vastu kuningas, printsid Karli ja Eisheni ja peaministri, sõjaministri ja teiste kõrgete koja- ja riigitegelaste saatel. Peale tervituskõnede ja riigihümni laulmist, president ühes saatkonnaga, vaimustatud rahvahulkade saatel, sõidutati kuninga paleesse. Esimesel külaskäigu päeval oli eine välisministri juures. Siis pani president pärja ajaloolises Ruderholmi kirikus Gustav Adolfi ja Oskar II hauale. Edasi vaatas president Nordisk muuseumi, kuhu on asetatud Rootsi muinsusmälestused. Siis president külastas Läti saatkonda. Kuninga palees „Svenska“ laulukoor kandis presidendile ette kuninga juuresolekul Rootsi rahvalaule. Siis tutvustati ajakir-

janikke kuninga paleega ja presidendile esitati diplomaatiline korpus. Õhtul oli palees presidendi auks dinee, kus tervituskõnega esines kuningas, millele vastas president. Pärast seda oli raut „Grand Hotel Royal'is“ Läti ajakirjanikkudele, kust osa võttis ka president ühes saatkonnaga.

Teisel päeval külastati kroonprintsipaleed „Erikstali“, teel peatudes mõnedes talumajapidamistes. Külastati Stockholmi raekoda. Peale eine kuninga palees president külastas Drosningsholmi. Õhtul oli dinee Läti saatkonnas, millest osa võttis ka kuningas ühes saatkonnaga. Lahkus president Stockholmist 28. mai õhtul ja jõudis Riiga 30. mai keskpäeval.

Igalpool presidendile ja tema saatkonnale sai osaks suurepärase ja südamliku vastuvõtt. Tagasi jõudmisel Riiga president „Latvijas Kareivis'e“ esindajale avaldas järgmist: „Minu külaskäigu eesmärk oli süvendada ja kõvendada juba olemasolevaid vastastikke sõprussidemeid kahe rahva vahel ja panna alus heade majandusliste ja kultuuriliste suhete edaspidisele arenemisele Rootsi ja Latvija vahel. See südamlikkus, see tähelepanu ja vastutulelikkus, mida mulle üles näitas Tema Majesteet Kuningas ja Rootsi rahvas, ja kokkupuutumisel Rootsi riigi- ja seltskonnategelastega, lubavad kinnitada, et rootslased on tõsiselt huvitatud Latviast ja tahavad tõesti toetada ja süvendada liginemist ja koostööd mõlema riigi vahel majanduslisel ja kultuurilisel põllul.“

T.

Kehalisest kasvatuses Itaalia sõjaväes.

Itaalia sõjaväeline esindaja Eestis ja Poolas hra kolonel Mario Roatta on lahkesti saatnud meile tutvumiseks Rooma „Sõjaväe kehalise kasvatusesentraalkooli“¹⁾ õppekavad ühes andmetega kehalise kasvatuses põhimõtete ja meetodite kohta Itaalia sõjaväes, milledest toome siin kokkuvõtte.

Kehaline kasvatus Itaalia sõjaväes teostatakse erilise eeskirja järgi²⁾, mille

¹⁾ Scuola Centrale Militare di Educazione Fisica.

²⁾ Istruzione per la Ginnastica Militare.

nõudmised lähevad diametraalselt lahku nendest, mis olid maksivad sellel alal enne Maailmasõda: vana eeskiri võttis kehalise kasvatuses aluseks sõjaväes isendi, kuna uus, mis on kujunenud möödunud sõja kogemustel, baseerub tegelikkudele modernaja lahingunõuetele. Vana eeskiri seadis omale peamiseks ülesandeks arendada kõigekülgset ja harmooniliselt sõduri füüsilisi omadusi; uus sellevastu asub põhimõttel, et sõduris tuleb kõigepealt arendada neid isiklisi tundeid ja kehalisi võimeid, mida ta võit-

lejana vajab lahingus oma ülesannete täitmisel kollektiivselt, üksuse koosseisus.

Seepärast uue eeskirja eesmärgiks on:

- meetodiliselt ja kavakindlalt arendada sõduris füüsilisi võimeid, mis on kõige rohkem tarvilikud modernaja lahingus;
- kasvatada temas peamiselt neid moraalseid omadusi, mida ta vajab võitluses, sisendades ühes sellega kindlat usku oma võimetusse;
- tõsta temas huvi kehalise enesekasvatuse vastu seevõrra, et ta meeleldi jätkaks võimlemisharjutusi ka pärast tegelikust sõjaväeteenistusest lahkumist, eraelus.

Nende eesmärkide kättesaamiseks uus eeskiri annab teatud kindlad kriteeriumid: ta kriipsutab alla, et „sõjalise võimlemise¹⁾ lõpu eesmärgiks on isendi füüsilise arendamise läbi kasvatada massi“, kusjuures isendi kehaline kasvatamine peab sündima nende erinõuete kohaselt, mis esitab võitlejaile modernaja lahing.

Selle ülesande täitmiseks on kehaline kasvatus korraldatud nii viisi, et igale tüübilisele tegevusele ehk võttele, mis sõduril tuleb täita lahinguolukorras, vastab eeskirjas oma eriharjutus ühes normidega, mis peab kätte saama sellel või teisel teenistusperioodil, harjutuse täitmisel; sealjuures eriväelikele ja teenistustele on ettenähtud oma harjutused vastavalt nende lahingnõuetele.

Seega kehaline kasvatus sõjaväes on seotud kindlasse ühendusse taktikanõuetelega; ta koosneb kahest suurest harjutuste seeriast, milledest üks taotleb peamiselt sportlist ja teine peamiselt lahingulist eesmärki.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et uus kehalise kasvatuse meetod, tuginedes teadusele (füsioloogia) ja tegelikust elust — eriti aga Maaõjast omandatud kogemustele, püüab tõsta sõduri lahingvõimeid teda õpetades liikuma ja võitlema väiksema jõukuluga. Tegevas teenistuses sel alal omandatud kehalist osavust tahetakse sõduri juures alal hoida sellega, et teenistuses harrastatakse neid spordiharjusid, mis on eriti moodis eraelus, ning võiksid kaasa kiskuda reservsõjaväelasi.

Kehalise kasvatuse teostamisel tähtsamateks põhimõteteks on:

- õpilaste jaotus homogeensetesse gruppidesse nende võimete kohaselt;
- harjutuste intensiivsuse tõstmine saavutuste normide määramisega, mida tuleb täita teatava õppeperioodi vältusel.

Toodud põhimõtete kohaselt jaguneb sõduri kehalise kasvatuse kursus kolmeks õppeperioodiks, milledest kaks võetakse läbi noortega ja üks reameestega.

I — ettevalmistuse periood. Kursus sel perioodil kestab paarist päevast kuni mõne nädalani olenevalt noorte individuaalsest kehalisest arenevusest. Võetakse läbi peamiselt analüütiline võimlemine, eesmärgiga saavutada üldist organismi tasakaalu ja õiendada tähtsamaid puudusi sel alal. Viimastest loetakse tähtsamaiks: õlgade ebaloomulik seisand, sisselangenud rinnakorv, selgroo kõverus, liigendite paendumatus, näokahvatus pärast harjutuste täitmist jne.

Siin võetakse läbi: a) vabad harjutused; b) hingamisharjutused; d) kõnd; e) jooks; g) ettevalmistavad harjutused hüpeteks; h) tasakaaluharjutused; i) voltrižeerimisharjutused; j) ronimisharjutused; k) rünnak ühes üleronimisega takistustest; l) raskuste tõstmine ja kandmine; m) raskuste viskamine ja heitmine; n) ettevalmistavad harjutused köievedamiseks; o) mitmesugused mängud ja võistlused.

II — rakenduse periood. Periood vältab noorte kursuse lõpuni. Võetakse läbi peamiselt rakendus — ja tarvidust mööda (mahajääjad jne.) ka analüütiline võimlemine. See periood loetakse, sõduri kehalise ettevalmistuse seisukohalt vaadatuna, tähtsaimaks.

Ta sisaldab järgmisi harjutusi: a) vabaharjutused ja hingamisharjutused; b) rännakud; d) jooks (kiiruse ja vastupidavuse peale, jooks jooksurajal, tänaval, tasasel ja murdmaastikul ühes takistustega); e) hüpped (ka üle looduslike takistuste); g) tasakaalu harjutused (palkidel — kraavide või kanalite läbistamisel, puutüvedel, laudadel ja plankudel raskuste kandmisega ja ilma jne.); h) ronimine latti ja köit mööda, postide ja puude otsa, raskustega ja ilma; i) mitmesugustest takistustest üleronimine ühes raskustega ja ilma; j) raskuste tõstmine ja kandmine (relvad, kotid, inimesed jne.); k) visked ja heited (hantlid, pommid, granaadid, kivid, ettevalmistavad harjutused: ettevalmistav harjutused käerangaga raskuste heitmiseks, ketta heitmiseks,

¹⁾ Ginnastica Militare.

oda- ja kivide viskamiseks); l) vabavõitlus mees-mehe vastu ilma relvadeta ja rusikalöögid; m) ujumisharjutused ja uppuja päästmine; n) mitmesugused mängud ja võistlused (kõievedu, koristamisharjutused, söda, kuulitõuge, korvpall ja võrkpall).

III periood on määratud rea-meeste tarvis ja mahutab eneses peamiselt rakendus-võimlemise ja spordi-harjutusi. Selle perioodi eesmärgiks on tõsta ja viimistleda sõduri kehalist osavust mitmesuguste rakenduseloomuga harjutuste täitmisel, sisendades samal ajal temasse usku oma kehalistesse võimeteesse.

Sel õppeperioodil antakse sõduritele v a b a d u s harrastada neid spordiharusid, mis neile rohkem meeldivad, et seega neid ettevalmistada iseseisvaks sportimiseks pärast teenistusest lahkumist, eraelus.

On loomulik, et kehalise kasvatuseteostamine eelpooltoodud uute põhimõtete kohaselt nõuab kvalifitseeritud instruktoreid peamiselt ohvitseride hulgas, kes on rohkem kompetentsed t a k t i k a l i s t e s k ü s i m u s t e s kui õpetajad eraspordlastest või allohvitseridest.

Vastava instruktore kaadri moodustamiseks asutati 1921. a. Roomas „Sõjaväe kehalise kasvatus tsentraalkool“ ja korraldati üle maa erikursuseid.

Tsentraalkooli ülesandeks Roomas on:

- ettevalmistada nooremaid ohvitseri (rühma ülemaid) seevõrra, et nad suudaksid teostada alluvate kehalist kasvatust iseseisvalt uute nõudmiste kohaselt;
- valmistada ette ohvitseri kehalise kasvataja juhatajate kohtadele sõjaväes;
- kehalise kasvatus teaduslik uurimine ja selle läbiviimine ning levitamine sõjaväes, noorsoo sõjalisel ettevalmistamisel enne tegevasse teenistusse astumist ja teenistusest lahkunute hulgas, eraelus;

e) vehklemisõpetajate ettevalmistamine.

Nende ülesannete täitmise otstarbel jaguneb kool organisatsioonilt kolmeks haruks:

- võimlemise sektsioon;
- vehklemise sektsioon;
- laboratoor-teadusline sektsioon.

Esimene neist, kursuse vältusega kolm ja kuus kuud, valmistab ette ohvitseri — kehalise kasvatus instruktoreid ja juhatajaid (v. pp. a ja b). Teisel kujundatakse n.-leitnantidest vehklemise õpetajaid; kursus on siin kolme-aastane, millise aja kestvausel, peale teoreetilise ja praktilise vehklemisõpetuse, võetakse läbi veel prantsuskeel, anatoomia ja füsioloogia. Kolmanda, teaduslike sektsiooni ülesandeks on inimese organismi tegevuse uurimisega kehaliste harjutuste täitmisel leida kohaseimaid meetodeid kehalise kasvatus teostamiseks võimalikult suurte saavutustega. Sektsioon koosneb kehalise hindamise, keemia, radioloogia, fotograafia, kinematograafia jne. kabinetidest.

Võimlemise sektsiooni kolmekuulisel kursusel võetakse muuseas läbi anatoomia, füsioloogia ja tervishoid; kuuekuulisel kursusel peale selle käsitletakse veel pedagoogiat ja võimlemise ajalugu¹⁾.

Nagu näha sellest lühikesest kokkuvõttest on kehaline kasvatus Itaalia sõjaväes korraldatud modernaja nõuete kohaselt kusjuures, mõnesugustel andmetel, olevat juba saavutatud tähelepanuväärseid tagajärgi ja seda mitte ainult sõjaväes vaid ka väljaspool selle tegevuspiire.

Ka meie kaitseväes on sel alal tehtud märgatavaid edusamme, kuna paljud ülaltoodud põhimõtetest on võetud omaks meil praegu teoksilolevas kehalise kasvatus eeskirjas, mis lähemal ajal ilmumas.

V. K—ts.

¹⁾ Storia della ginnastica.

Väljaõpe jalaväes.*)

Üks meetod lühikeseajaliseks teenistuseks.

Esimesel silmapilgul lühikeseajaline sõjaväeteenistus paistab olevat vähe kooskõlastatav nõudmistega, millised esile tõi viimane sõda. Töölerakendatud tehniliste abinõude rohkus ja võimsus, väeliikide vahelise side vajalikkus, moraali ja isiklise osavuse väärtuse paratamatu tõus, mis on tingitud materjaalosa mitmekesisusest ja ülesannetest, mõnedest taktikalistest põhimõtetest loobumine, kõik need asjaolud lasevad paista tänapäeva lahingutegevust kui äärmiselt keerulist asja õpetamiseks lipu alla kutsutud noorsõduritele.

On väljaspool kahtlust, et praegusel ajal on võimatu nõuda sarnast täielikku sõduri väljaõpetamist, nagu see sündis ajal enne sõda — kolme-aastase teenistuse juures. Väljaõppe eesmärgiks tolleaegses Euroopas oli tung omada jõude, mis oleksid valmis igal ajal edurikkalt vastu panema kiirelt mobiliseeruva vaenlase ootamata kallaletungile.

Praegusel ajal on Euroopa enam-vähem tasakaalus. Möödunud aastad on teinud rahvad ja nende juhid targemaks. Mitmekesised rahvusvahelised lepingud, paktid jne. moodustavad enesest tagatise sõja, eriti aga ootamata kallaletungi ärahoidmiseks. Seega võib loota, et avaneb võimalus jõudude järk-järguliseks mobiliseerimiseks ja teatud määral teostada vormeeritavate üksuste väljaõpet. Teisest küljest, tehniliste abinõude arenemine, mis nii kiirelt muudab relvastuse võimsust, ja uue relvastuse tarvitamisele võtmisele ühenduses olevad suured kulud, milliseid vaevalt suudavad kanda praegu raskes rahalises seisukorras olevad rahvad, sunnivad neid talitama suure ettevaatusega oma sõjavägede ümberrelvastamisel.

Mingi asi ei suuda meile kindlustada (seda tõendavad ka 1914—1918. a. sõjakogemused), et tänapäeva sõjapidamisviisid on homme ja ülehomme needsamad.

Seega paistab, et ei ole erilist tarvidust, nagu vanasti, külge pookida sõduritele liig põhjalikke teadmisi, missugused võivad muutuda vähe kasutoovaks nende uuesti kutsumisel lipu alla — uuenduste tõttu relvastuses ja taktikas.

Kuid siiski olevat tarvilik, tähendab

autor, et sõdurite väljaõpe ei oleks pealiskaudne, vaid jätaks neisse sügavad ja kustumata jäljed.

Kuidas siis teostada sõduri väljaõpet ülaltoodu saavutamiseks?

Väljaõppe meetodi alused.

Autori arvates tuleks täiesti loobuda seniajani kasutatavatest meetodidest, millised iseloomult pikaldased ja kohased pikaajalise teenistuse jaoks. Tarvis on loobuda sellest lodevust tekitavast süsteemist, millest nii mitmedki nooremad ohvitserid veel praegu tugevalt kinni hoiavad, s. o.: allohvitseridelt juhitud õppused koondravis, püssivõtted, lõpmata teooria sise- ja garnisoniteenistusest, relvade materjaalosalast jne., millised ettenähtud rahuaaja olukorras ja millised teostatakse harilikult ühe relva juures ja ühe allohvitseri juhatusel. Vaevalt üks viiendik kuulajaskonnast jälgib huviga sarnast õppust. Samuti ka pikad tunnid eelosade ja eelpostide tegevusest, millede kestvuselt tuule ja sagedasti külma käes seisnud sõdurilt ilma igasuguse süsteemita nõutakse vahetegemist vahiposti üld- ja eriülekanete vahel. Loomulik, et sarnase õppemeetodi juures väljaõppe tagajärjed jäta- vad soovida.

Praegune aeg nõuab aktiivset, mitmekesist, kaasakiskuvat ja teatud määral sportlist iseloomu kandvat õppust. Seda saavutatakse, käsitades ühel ja samal ajal mitut eriainet, juhtides neid sarnaselt, et õpilase tähelepanu oleks alatasa köidatud ja et eila õpitud teadmised ei oleks juba täna ununenud.

Pealegi aeg ajab taga. Osa mehi lah- kub väljaõppe üksustest juba viiendal kuul, kuigi määrustik nõuab, et esimese väljaõppe perioodi lõpul (nelja kuu pärast — R. Tck.) sõdur peab olema mobiliseeritav, s. o. „kohane astumiseks väljaõpetatud ja treeneritud üksusse lahingust osavõtmise eesmärgiga“. (Meie mõistete järele on siin jutt noorte üleviimisest kaadriüksustest — kätteüksustesse — R. Tck.).

Kuigi eraldada õppekavast rida kasuta aineid, jääb siiski üle veel terve rida teisi, millede õpetamine on möödapääsemata vajalik.

*) Kokkuvõtte kapten Albord'i artiklist „Revue d'Infanterie“ nr. 74 — s. a.

Kas on vajalik mõne nädala jooksul üle ujutada alles tulnud noort temale võõraste teadmiste lainega? Kas on vajalik teda ainult tutvustada teadmistega, ilma et ta suudaks neisse süveneda, eriti aga kui oleme kindlad, et juba esimesel tagavara-väelaste õppuste perioodil meie mees on kõik unustanud ja alata tuleb uuesti otsast peale, kuid seekord tuleb seda teha juba ainult 20 päeva jooksul? Vastusena teeb autor rea järeldusi, tähendades, et sõdurile tuleb õpetada ainult seda, mida ta ka peale lahkumist rügemendist suudaks meeslespidada või vähemalt rügementi tagasi tulles suudaks jälle kiirelt meelde tuletda.

Vastandina möödunud aegade eksimuste, individuaalne väljaõpe peab kestma mitte 4—6 kuud, vaid terve teenistusaja. Ühtlasi tuleb teenistusaja kestvusel kasutada igat juhust juba omandatud teadmiste värskendamiseks sarnaselt, et individuaalsed ülesanded ja toimingud lahingtegevuses muutuksid sõdurile instinktiivseiks ja mehhaanilisteks.

Mida on siis vaja õpetada sõdurile?

Sellele küsimusele vastamiseks seab autor ülesse veel täiendava küsimuse: mida teeb sõdur lahingus?

Ta vaatleb vaenlast.

Ta kasutab oma relva vaenlase hävitamiseks.

Ta kindlustab oma enesekaitset (maastiku kasutamisega kaitseks kuulikildude, vaenlase maapealse ja õhust vaatlemise eest; sissekaevamisega maasse täiendab enesekaitset; gaasitorbiku kasutamisega kaitseb end gaaside mõju eest).

Järelikult sõdurile on tarvis õpetada:

- vaatlust;
- laskmist (oskus kasutada tarvitusel olevaid relvu ja nende eest hoolt kanda);
- maastiku kasutamist ja selle kohandamist kaitseks olemasolevate abinõudega ja materjalidega;
- gaasitorbiku kasutamist ja selle eest hooldkandmist.

Need väljaõppe alad moodustavad sõduri individuaalse - tehnilise väljaõppe — terve väljaõppe aluse. *)

Kui nüüd teisest küljest püütakse selgusele jõuda, missugune on see kõige väiksem üksus, milles omab tähtsuse üksikvõit-

leja, siis jõuame ja o juure, mille eluline idu moodustatakse kergest- või raskest kuulipildujast. Kuid missugune ka ei oleks olukord, milles tegutseb jagu, tema koosseisu kuuluv isik, inimene, peab igal juhul kasutama relva, vaatlema ja kasutama maastikku, s. o. tööle rakendama individuaalsel-tehnilisel väljaõppel omandatud teadmised. Lahingväljaõpe on seega piiratud teadmiste omandamisega, milliseid vajab sõdur kollektiivseks lahingtegevuseks.

I. Individuaalne-tehniline väljaõpe.

Eelpool tähendasime, et aeg väljaõppe teostamiseks on piiratud. Seepärast peavad noorsõdurid juba teenistuse algul läbitegema neli seeriat põhipaneva tähtsusega harjutusi.

1. Kehaline kasvatus. Muidugi ei võimalda üheaastane teenistus kehalist kasvatust sõjaväes arendada sarnaselt, et noortest saaks rekordipurustajad. Teenistuse algul kehalise kasvatus eesmärgiks on äratada huvi spordi vastu neis, kes varemalt spordiga üldse tegemist ei ole teinud ja võimaldada teistele treeningu jätkamist. Igapäevased kehalise kasvatus tunnid peavad olema lühikesed, kuid energiliselt teostatud. Need korraldatakse suvel päevatõusu ajal ja talvel — natukene aega enne õhtusööki.

Teise kuu kestvusel minnakse üle eelmisel kuul läbivõetud harjutuste töölerakendamisele puht sõjaväeliste eesmärkide saavutamiseks, mille kasulikkusest saab ka noorsõdur paremini aru. Instruktor peab väljaõppe algul kasutama igat juhust noorsõduri harjutamiseks maastikul leiduvatest takistustest ülesaamiseks.

2. Laske väljaõpe. Lasketooria õpetamine sünnib rööbastikku materjaalosa (relva kokkupanek, lahutamine, osade koostöö jne.) tundmaõppimisega. Seejuures püütakse hoolega kõrvale hoida teoreetilistest targutustest. Individuaalse relva (püssi) materjaalosa õpetamisel on igal noorsõduril oma püss käes, millel aimab järele kõik instruktorilt tehtavad liigutused. Kollektiivrelva (kuulipilduja) materjaalosa tutvustamisel peab kasutama olevate relvade arv võimaldama moodustada õpilastest gruppe sarnaselt, et iga relva juures ei oleks korruga rohkem kui 4—5 sõdurit.

Meetodiliselt ja mitte rutates tuleb õpetada sihtimist ja laskmist. Laskeharjutusi tuleb pidada võimalikult sagedamini.

*) Kõik harvendused on autorilt.

Laskeharjutuste teostamine ei ole soovitatav mingisuguselt tüübiliselt positsioonilt, vaid noorsõdurit lastakse omale valida koht, kust tal kõige soodsam lasta. Seejuures laskmine peab sündima alati toelt. Laskmisi poollaenguga, kui seda võimaldavad sisseseaded, tuleb harrastada tervel teenistuse kestvusel.

Väljaõppe kestvusel tuleb korraldada võistluslaskmisi — laskealal püssist ja kuulipildujast.

Laske väljaõppe on kõige tähtsam osa väljaõppest üldse. Selle osa väljaõppe teostamist kergendab noorsõdurite huvi laskeharjutuste vastu.

3. Vaatluse väljaõppe. See osa väljaõppest on kõige rohkem söötis. Vaevalt puudutatakse seda küsimust julgestusteenistuse harjutuste (patrullid, vahipostid jne.) juures. Iga väliteenistuse olukorras sõdur peab vaatlema. Teda tuleb õpetada kasutama oma silmi ja kõrvu. Väljaõpetamine vaatlema ei tohi omada mingisuguste eriteadlaste vaatlejate väljaõppe kuju, vaid vaatlema tuleb õpetada kõiki. Kuid see ei ole sugugi takistuseks neist paremate väljavalmimiseks pataljoni ja rügemendi vaatlejate väljakoolitamiseks.

Juba esimestel teenistuse päevadel viiakse noorsõdur selleks eriti valitud maastikule.

Esimese vaatlusharjutuste seeria kestvusel õpetatakse noorsõdurit tunda maastiku reljeefi ja nimetama selle iseäraldusi — vastavalt igapäevases harilikus keeles tarvitatavale terminoloogiale.

Teise harjutuste seeria kestvusel õpetatakse teda eraldama ja kindlaks määrama samal maastikul leiduvaid esemeid. Lõpuks õpetatakse teda väljendama seda, mis ta maastikul näeb sõjaväelises keeles.

Väljaõpetamine vaatlema ei pea piirduma ainult mõne tunniga, vaid seda tuleb jätkata ja täiendada terve aastase väljaõppe kestvusel.

4. Maastiku kasutamine. Väljaõppe vaatlema viib meid samal ajal ka maastiku kasutamise juure. Maastiku kasutamise ala õpetamise eesmärgiks on anda noorsõdurile oskus end varjata vaenlase maapealse ja õhuvaatluse eest.

Seetõttu vaatlust ja maastiku kasutamist on soovitatav õpetada ühel ja samal ajal, ühede ja nendesamade harjutuste kestvusel.

Mis puutub maastiku organiseerimisse, siis harjutused sellel alal peaksid esialgu piirduma õpetamisega kaevurtööriistadega

ümberkäima ja laskepesade valmistamisega. Pärast tuleb näidata noorsõdurile rühma toetuspunkti organiseerimist ja traat-tõkete, kaevikute, kergete katete, kuulamispostide jne. ehitamist.

Gaasidevastane kaitse nõuab kiiret ja lihtsat väljaõppet. Esialgu tutvustatakse noorsõdurit gaaside omadustega jne. Sellele järgneb rida taktikalisi harjutusi gaasitorbikutes (rännakul, kallaletungil jne.).

II. Lahingväljaõppe.

a) Jagu.

Tulistamise abinõude võimalikult lähemale viimine vaenlasele, tema kindlamaks ja täielikumaks tarvitamiseks, s. o. probleem, mis uues Määrustikus esitatakse jalaväele lahendamiseks.

Kui arvesse võtta, et jagu (kerge või raskekuulipilduja) on ainult väike osa lahingus olevate tuled üldises paigutuses, seisab ülaltoodud probleemi lahendamise ja maastabis selles, et tema tuli avatakse soovitud ajal ja soovitud punkti pihta — suurema mõju avaldamiseks vaenlasele.

Seega jao koosseisu kuuluv automaatrelv peab:

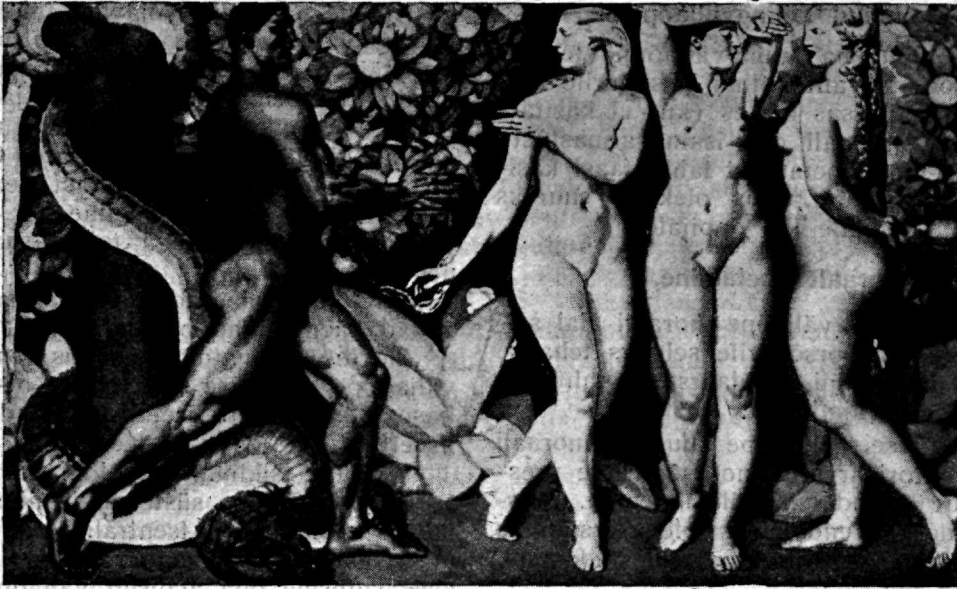
- olema kaitstud enneaegse hävitamise eest — ümberpaigutamisel;
- olema rahuloldavalt teenitud ja varustatud tulepositsioonil.

Vaenlase vaatlusest ja tema mürskude mõjust pääsemiseks peab jao tegevus olema painduv. Ettevalmistusharjutuse eesmärgiks peabki olema: saavutada jao ülevalt kiire otsuse võtmine ja jaolt selle kiire täitmine. Kõige pealt tuleb õpetada jagu täitma jaoülemalt häälega antud käskle, pärast aga ikka rohkem ja rohkem õpetada jagu tegutsema ainult antud leppemärkide järele.

Seks, et automaatrelv oleks korralikult teenitud ja varustatud, tuleb iga üksiku sõduri kohused jaos (sihtur, laskur jne.) täpselt kindlaksmäärata ja kätteõpetada. Lahingõppustest ei ole kasu, kui iga osavõtja ei tunne põhjalikult oma osa, ega täida seda kõhklematult.

Jao lahingväljaõppe peab sisaldama ka jao lahingrivi ja tulejuhtimise harjutusi. Instruktoriga ülesandeks on jao väljaõpetamine hüpote tegemiseks, esiti lagedal, pärast mitmekesisel maastikul.

Samuti tuleb tähelepanelikult läbi võtta mõned jao kasutamise viisid lahingtegevusel, nagu, patrullis, eelosana jne.

Émile Aubry.

Hercules Hesperiidide aias. (L'illustration 1929.)

Liikumine kallaletungil, rünnak, varustamine laskemoonaga lahingus, lahing käsigranaatidega jne. õpetatakse märgitud vaenlasega. Neid harjutusi, mis kuuludes individuaalsesse väljaõppesse, korraldatakse terve aastase teenistuse kestvusel

b) Rühm.

Määrustikus ettenähtud väljaõppe teine periood on määratud peajasjalikult lahingharjutustele rühma koosseisus.

Nende, hoolega ettevalmistatud harjutuste kestvusel asetatakse rühm mingisugusesse lihtsasse pealetungi või kaitselahingulokorda. Seejuures antakse rühmale kindel ülesanne ja valitakse tegevuseks sarnane maastik, et igaüks rühma koosseisu kuuluvast kolmest jaost võiks omada eripaigutuse.

Esialgu jälgib instruktor jagude tegevust, omavahelise koostöö mõttes, rühma manöövri üldraamistikus.

Pärast kordab instruktor sedasama iga jaoga, kuid juba detailselt. Seejuures teistesse jagudesse kuuluvad võivad järjekorras moodustada pealtvaatlejaskonna. Sarnaseid harjutusi tuleb pikkamisi ja meetodiliselt ettevalmistada ning läbiviia. Harjutuste ettevalmistamine võib sündida noorsõduri esimese õppeperioodi kestvusel. Seejuures on soovitatav sarnaste näitlikkude harjutuste teostamine vanasõduritega — noorsõduritest pealtvaatlejaskonnaga.

Allohitseridele on sarnased harjutused

juhtimise kooliks, eriti kui jaod on juba hästi välja treeneritud ja kui igaüks neist tunneb oma osa.

Mis puutub sõduritesse, siis muutub nende tegevus sarnaste harjutuste tagajärjel reflektorseks ja omab harjumuse kuju.

c) Suuremad üksused.

Teisel väljaõppeperioodil ei saa väljaõpe areneda samasuguse rütmi ja järjekindlusega, nagu esimesel perioodil. Pealegi igasuguste spetsialistide ja ametmeeste (vaatlejad, sidemehed, pioneerid jne.) eraldamine jätab esimese õppeperioodi lõpetanud sõdurite ridadesse ainult selle kõige keskpärasema elemendi. Seepärast nende teadmiste täiendamine seisab peajasjalikult nende individuaalses tehnilises drillis.

Ainult igal nädalal korraldatavatel õppustel kompanii ja pataljoni koosseisus ning laagris on võimalik teostada lahingharjutusi suuremas ulatuses. Nende harjutuste aluseks on laskmised, väliteenistus ja, nii palju kui võimalik, koostöö harjutused teiste väeliikidega.

Edasi tähendab autor, et ainult laagriperioodil on võimalik suuremaulatusliste lahingharjutuste korraldamine. Alalistes asukohtades tulevat aga piirduda õppustega pataljoni, erikordil — rügemendi koosseisus. Samuti leiab autor, et juhtide algatusvõime ja väeosade liikuvuse arendamiseks on soovitatav vahetevahel kahepoolsete õppuste korraldamine.

Lisaabinõud lahingväljaõppeks.

Lisaabinõudena lahingväljaõppe teostamiseks soovib autor filmi ja sõdurile arusaadavas ja lihtsas keeles (kus ei käsitata ei taktikat, moraali ega isamaarmastust) kirjutatud ning õpetatavat lahingfaasi käsitatavaid broshüüre, mis oleksid suureks abiks nii õpetajale kui õppijale.

Moraali õpetamine.

Individuaalne väljaõpe moraali alal seisab selles, et noorsõdurile selgeks tehakse mõisted distsipliini solidaarsuse, tahte ja algatusvõime vajadusest.

Kollektiivse väljaõppe aluseks moraali alal on, autori arvates, noorsõdurisse presitiivi tunde sisendamine ülema vastu. Presitiivi tunde süvendamisel olevat suureks abiks ülemate korrektne ülespidamine, teadmised jne.

* * *

Lõpetades sellega käesoleva kokkuvõtte pean tähendama, et ülaltoodud esitatud põhimõtete kohaselt sünnib noorsõdurite väljaõpe „ühes“ prantsuse jäägrite pataljonis. Iseenesest ei ole autorilt soovitatud alused jalaväe väljaõpetamiseks meile mingisugune uudis. Küll aga sünnib meil sama väeliigi väljaõpe juba aastate kestvusel umbes samadel alustel. Individuaalne väljaõpe ja laskeasjandus on meil alati püsinud esikohal. Samast artiklist aga selgub, et Prantsusmaal iga väeosa toimetab sõduri väljaõpet o m a parema arusaamise järele. Paistab, et seal väljaõppe juhtimine ei ole tsentraliseeritud, nagu seda

vast mõne teise riigi sõjaväes tähele panna võime, vaid iga väeosa toimib väljaõppe alal täiesti iseseisvalt, silmaspidades vaid saadud üldiseid juhtõore. Aja jaotus, läbivõetavad ained, nende ulatus ja meetodid on jäetud väeosale lahendada. On vaid olemas nõue, et 4 kuu pärast peab noorsõdur olema lahingvõimeline ja — kõik. Kuidas väeosad sellega toime saavad, on nende asi.

Järelikult väeosadele on antud täiesti vabad käed väljaõppe alal.

Tekib tahtmatult küsimus, missugune väljaõppe juhtimise süsteem on otstarbekohasem, kas tsentraliseeritud või detsentraliseeritud juhtimise süsteem.

Kaldun isiklikult pooldama tsentraliseeritud väljaõppe süsteemi ja nimelt järgmistel põhjustel: tsentraliseeritud juhtimise süsteem võimaldab väljaõpet juhtivale keskasutusele olla alaliselt väljaõppe teostamise kursis, võimaldab hõlpsasti teha parandusi, täiendusi ja läbiviia vajalikke uuendusi õppekavadesse, ühesõnaga juhtida väljaõppe teostamist terves sõjaväes. Selle tagajärjeks on loomulikult ühtlane väljaõpe. Detsentraliseeritud juhtimise süsteemi juures on minu arvates ühtlase väljaõppe saavutamine väga raskelt teostatav, kuigi siin kohapealsetel juhtidel on vast rohkem võimalusi algatusvõime avaldamiseks.

Peatusin käesoleva kokkuvõtte juures meeleldi pikemalt, et võimaldada „Sõduri“ lugejaskonnale tutvunud praegu sõjanduse alal esirinnas sammuvast riigist pärit olevate vaadetega jalaväe väljaõppe alal.

R. Tck.

Doktriin 1914. a.

Maailmasõja iseloomu ebaõige määramine rahuajal avaldub kõige selgemini enne Maailmasõja-aegses doktriinis. Doktriin, mis oli arenenud mõeldunud sõdade õpiste varal, ei näinud ette sõja pikalevenimise võimalust, vaid ta püüdis kiirelt sõda langeda tugevate ja otsustavate löökidega.

Nähes ette strateegilist pealetungi, doktriin tugines peamiselt XIX ja XX sajanditel peetud sõdade lühedasele kestvusele, kus sõja alul saavutatud edul oli määratu suur tähtsus edaspidise sõja käigu, eriti aga selle lõpu peale.

Eesõigustatud seisukoht, millesse oli asetatud pealetungi tegevus, väljendub sel-

gesti tolleaegsetes eeskirjades ja tähtsamate sõjateadlaste mõtteväljendustes.

Kindral Schliffen ütles ühe sõjamängu ajal: „Ei tohi sõda pidada sarnaselt Manžuurias peetule s. t. aegamööda ajada vaenlast ühelt positsioonilt teisele ja sealjuures kuudekaupa lamada üksteise vastas tegevusetuses, kuni lõpuks mõlemad pooled kurnatult alla kirjutavad rahule. Tarvis on otsustavalt purustada üht vaenlastest, et siis kiire korras vabastada käed tegevuseks teise vastu. Manžuurias võis kuude kaupa vedelelda üksteise vastas positsioonidel, kuid sõjas lääne Euroopas ei või en-

dale lubada sarnast luksust. Masin, millel on tuhat ratast ja mis nõuab enda ülalpidamiseks miljonisi, ei või kaua seista tegevusetuses“.

„Ainult pealetung annab otsustavaid resultate“, kõlas Prantsuse ametlik doktriin. „Energiline juht juba sõja algades annab operatsioonile sarnase hoo ja energia, et vastase moraal saab murtud ja tema tegevuse vabadus kitsendatud, mille tagajärjel ta võib olla on sunnitud asuma kaitsele. Kui algatus on vaenlase käes, siis võib seda ära kiskuda temalt ainult pealetungiga“. Kuid mitte üksi eeskirjad, vaid ka sõjateadlaste mõtteavaldused olid läbi imbunud pealetungi tendentsiga. Oleks küllalt tuua veenmiseks Prantsuse pealetungi idee pooldaja kolonel Grandmaison'i väljendus:

„Küllalt on teada kus on vaenlane, et teda rünnata!“

Nii prantslastel kui ka venelastel ei olnud tung pealetungi tegevuseks nii strateegias kui taktikas vähem. Vene 1913. a. „Polevoi ustav'i“ § 424 ütleb: „Kõige mõjuvamaks abinõuks vaenlase purustamisel on pealetung. Seepärast tung pealetungi tegevuseks peab olema pandud aluseks igasugusele kohtamisele vaenlasega“. Sama eeskirja § 500 ütleb: „Kui vaenlast pole suudetud kõigutada esimese hoobiga, siis peab rünnakuid kordama seni, kuni ei ole kätte saadud lõpulemata“.

Austrias maksvate tõekspidamiste kohta võiks öelda, et nad juba käesoleva sajandi algusest peale olid arenenud sakslaste mõju valdkonnas, mispärast ka neil oli pandud tegevuse aluseks pealetung.

Ülalöeldust jätkub veenmiseks, et tõeliselt kõik tähtsamad Euroopa suurriigid nägid ette rahuajal, eelseisva sõja probleemi lahendamist pealetungis. Ja seepärast algaski Maailmasõda suureulatusliste pealetungi-operatsioonidega, mis pidid otsustama sõja, kuid mis tegelikult oma lõputulemusena viisid rahuaegsete tõekspidamiste doktriini kokkuvarisemisele.

Rahuaegse doktriini kokkuvarisimine sõja esimestel kuudel võib viia kahesugusele arvamisele ja nimelt kas:

— doktriin üldse ei vastanud praeguse aja sõja iseloomule, seega ei olnud kokkukõlas võitleva massi ja relativusega või

— olid abinõud, doktriini poolt määratud tegevuse joone elluviimiseks liiga jõuetud.

Esimene väide, et doktriin ei vastanud

praeguse aja sõja iseloomule, ei näi vastavat tõele, sest kui see nii oleks olnud, siis sõda juba esimestest päevadest oleks võtnud sootuks teistsuguse ilme ega ei oleks mitmed kuud püsinud manööversõja vormides, kus endiselt domineerivat osa mängis pealetung nii strateegias kui taktikas. Samuti ei oleks millegagi tõestatud sarnasel juhul sõdijate katsed positsioonisõjas ikka jälle pealetungile minna.

Ehkki suurriikide vaheliste manööverlahingute lõpulemata ohjeldas pealetungi kire, kuid väikeriikide (Belgia, Serbia, Rumeenia) vastu osutus strateegiline pealetung siiski abinõuks, mis sõja probleemi kiiresti lahendas. Seepärast tuleb arvata, et enne Maailmasõda doktriin omas idus oli õige, kandes ja hellitades pealetungi, kuid nähtavasti pealetungi tegevus üks ei anna veel võitu, vaid selleks on vaja eeskätt jõuline ülekaal ja niisugune, mis väldib igasugused ootamatused.

Teine väide, mis oletab, et doktriin ei olnud praktiliselt küllalt küps, s. t. et ta oli teoreetiline ja ei vastanud nendele normidele, milliseid esitas Maailmasõda sõdijatele, näib olevat tõenäolisem.

Kui ühest küljest XIX ja XX sajanditel peetud sõjad ja strateegiline olukord sundisid Euroopa riikisid kinnipidama strateegilisest pealetungist, alates sõja esimestest päevadest, siis teisest küljest sundis seda veel arusaamine, et praeguse aja sõda on nii kulukas, et seda pidada võib ainult kuid, mitte aga aastaid. Viimane asjaolu oligi aluseks enne Maailmasõja aegsele doktriiniväljakujunemisele ja ühtlasi ka tema doktrinäärsele.

Kindral Schliffen tõendas, et praeguse aja sõjas taktikalistes piirides on võimata anda otsustavaid lööke, sest sõda omab nüüd positsioonilise iseloomu, mis ühtlasi pikendab sõja kestvust. Seepärast püüdis ta otsustamist leida strateegias kiire ja mõjuva pealetungi abil. Ta ütleb: „Pikad sõjad on võimatu kaubanduse ja tööstuse ajajärgul, kus viimaste katkematu funktsioneerimisest ripub ära terve rahva olemasolu. On tarvis kiirelt kriis lahendada ja majandus uuesti tegevusse panna. Strateegia, mis põhjeneb kurnamise põhimõtetel, ei saa harutuse alla tulla seal, kus miljonid nõuavad oma ülalpidamiseks miljardisi“. Konkreetne väljendus, mis enne Maailmasõda näis toetuvat reaalsele alusele, ei näi praegu olevat enam täies ulatuses vastuvõetav. Tegurid, mis näiliselt

nõudsid kiiret sõja otsustamist, näivad mõjuvat just vastupidises suunas ja nimelt — nad pikendavad sõda. Suurriikides peituvad nii suured majanduslikud resursid, mis kuluvad vaid aastatega. Tahtmatult tuleb asuda arvamisele, et ka strateegias sõda on omanud positsioonilise ilme.

Seega majandus-politilised küsimused enne Maailmasõda mängisid tähtsat osa doktriini kujunemisel, nõudes sõja kiiret lahendamist. Põhimõtteliselt on see õige, kuid sõja kiire otsustamine ripub loomulikult sellest sõjalise ettevalmistuse astmest, milleni on jõudnud teatud riik, s. o. kuivõrt ta rahuajal on varustanud ja organiseerinud oma sõjaväe ja kuidas ta seda suudab teha sõjaajal. Seepärast enam-vähem võrdse ettevalmistuse juures on sõja kiire otsustamine enam kui küsitav.

Tegelikult suudavad riigid läbi viia ainult teatud osa sõjalistest ettevalmistustest, kuna suurem osa pingutusi läheb rahva majanduslikkude ja kultuuriliste väärtuste loomiseks. Niisuguses olukorras viibivad kõik riigid, seepärast ei saa sõjalisele ettevalmistusele mitmes riigis tekkida suur different. Lisaks sellele valvavad riigid üksteise järgi, et keegi huvitatuist riikidest ei tugevneks. Selleks on konferentsid jne., peamiselt aga püüde oma jõud tõsta naabri jõu tugevuseni tõstes sõjalist eelarvet. Enam-vähem võrdsete riikide juures selline sõjalise ettevalmistamise järjekindel tõus võib kesta kaua, enne kui ta välja kutsuks tõsisema konflikti, kuid kui riikide vahel on teatud majanduslik different, siis nõrgemal tuleb sõjalises ettevalmistuses moment, millest tema kõrgemale ei suuda tõusta. Sellisel juhul on temal ainult kaks võimalust, kas alustada sõda hääs lootuses võidu peale või alluda vabatahtlikult ja vaadata pealt naabri tugevnenemist. Näib, et alates sellest momendist riik mis on tugevam, võib omaks võtta kindral Schliffleni poolt väljendatud põhimõtted ja näib, et praeguseaja sõjas ainult siis on maksev purustamisstrateegia. Kuid kui selle seisukorran pole jõutud või kui selleni majandus-politiliste põhjuste tõttu jõudagi ei saa, on sõja kiire otsustamine rohkemgi kui küsitav.

Maailmasõjaks oligi kujunenud sarnane seisukord, kus ükski sõdijaist ei olnud niivõrt ettevalmistatud sõjaks, et ta oleks seda suutnud läbi viia sõja algusest peale strateegilise pealetungiga ja kiirelt sõda otsustada. Näib, et siin ongi see

moment, kus teoreetiline doktriin, mis nägi ette sõja kiiret otsustamist strateegilise pealetungiga, praktilist jõuallikat valesti hindas. Rahvas ei annud seda, mida oli tarvis jõuliseks pealetungiks — sõja otsustamiseks ja pealetung pidi vaibuma. Doktriin oli ühekülgne ja kunstlik ning ta pidi purunema, kuna tegelikult sõja otsustamine praegusel ajal ei peitu niivõrt võidetud või kaotatud lahingus, kui rahvamajandusse puutuvates tegurites.

Kokkuvõttes võib öelda, et suurriigid lootes a priori sõja peatse lõpu peale, nähtavasti ei kaalunud kuidas ja kas on üldse praeguseaja majanduspoliitilise olukorra juures võimalik organiseerida sarnast massilist moraalist ja materjaalist ülekaalu, et läbi viidava purustuslöögi resultaat oleks ühtlasi ka sõja otsustavaks momendiks.

Võib öelda, et otsustava löögi andmine suurtel riikidel praegusel ajal on ära ripuv mitmesugustest rahvamajandusesse ja maailmamajandusse puutuvatest küsimustest, s. t. ta on seotud sama küsimusega, milline (rahvamajandus) nõuab sõja kiiret möödumist. Sealjuures selgub aga, et rahuajal ükski riik, isegi suurriik ei ole majandus-politiliselt nii lähedasse seisukorda pandud, et ta saaks teise temale võrdse vastase ühe, samas alatud ja lõpetatud löögiga purustada. Selgub, et elulistel suurriikidel rahuaegne ettevalmistus on ainult aluseks edaspidisele sõjategevusele.

Seega Maailmasõja õpiste kohaselt võiks tulevikus sõda algada üldise pealetungiga ainult siis, kui on tagatised, et see viib sõja otsustamiseni. Sarnane tegevuse viis näib õigustatud olema ainult suurriikidel väikeriikide suhtes.

Praeguseaja sõja iseloomustavamaid jooni on näha, et igal juhul kui esimesed pealetungi operatsioonid ei suuda sõda otsustada, haaratakse kinni maastikust, et luua fortifikatsioonilisi väärtusi sõjaväljal ja seega ennast tugevdada. Soodsa jõulise vahekorra ja sõjateatri juures on niisugusel juhul positsioonisõja, kui uute jõudude loomise ajajärgu ilmumine võimalik. Võib öelda veel rohkem, et praeguseaja majandus-politilise olukorra, relvastuse ja miljoniiste armeede juures niisugune ajutine, ettevalmistav ajajärk — positsioonisõda on paratamatu. N. Rg.

Sõjalennuki areng peale Maailmasõda.

Sõjalennuki üldise valmistuse arengut kirjeldades, võtame kõige esmalt vaatluse alla leiutise probleemi.

Modern sõjalennuki leiutajal ei tule valmistada mitte ainult lennukit kui niisugust, vaid tema peab valmistama viimase sarnaselt, et meeskond suudaks temal täita kõik ülesanded mis nõutakse. Ta peab olema mugav, tema mitmesugused sisse-seaded peavad paigutatud olema sarnaselt, et oleksid käepärast, ühes sellega mitte tüliks olles meeskonnale ja peale kõige selle vaade istmetest peab igal juhusel nii vaba olema, et ei takistaks igasuguseid laskmisi, navigatsiooni töid, pommisihingu tarvitamist, maandumist, rivis lendamist jne. Paljud nendest nõudmistest on vastastikku takistavad ja nõuavad sellepärast äärmist leidlikust kõige parema kesktee leidmiseks. Kõigile neile raskustele seltsib veel fakt, et aegajalt kasvavad nõuded lennuki vastu, mitte üksinda lennu kiiruse ja tõusu kiiruse suhtes, vaid ka sellega ühenduses suurema kõrguse peale. Ühes sellega suureneb ka järjest lennuki varustus.

Näiteks, võtame vaatluse alla üheistmelise hävitaja lennuki.

lahingotstarbeks vajaliku sisse-seade kaal on tõusnud peaaegu kahekordsdeks. Tagajärg on see, et tänapäeva üheistmeline hävitaja-lennuk kaalub peaaegu samapalju kui kaheistmeline lennuk kümne aasta eest.

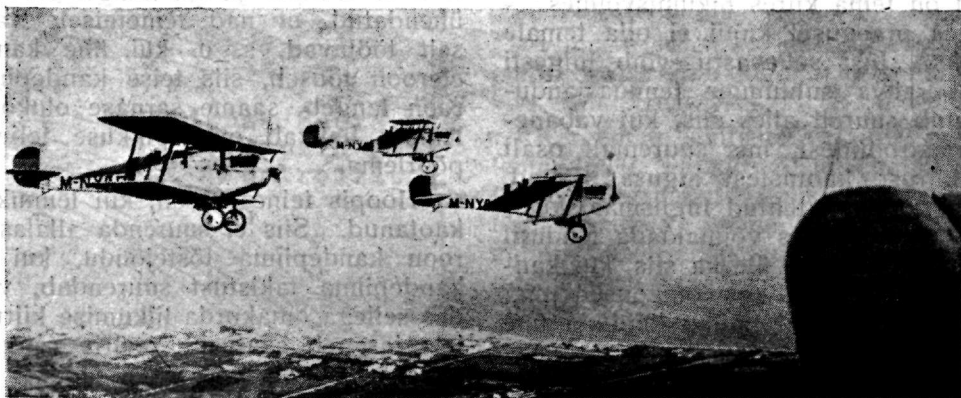
Kuidas suutsid leiutajad neist näiliselt mittetäitmist leidvatest nõudmistest ülesaada?

Prantsuse kaheistmeline lennuk „Caudron“.

Peaasjalikult on see küsimus lahendatud arenenud aerodünaamika teaduse abil ja intensiivselt töötades probleemi kallal — kuidas ehitada lennukit, minimum kaalu juures, küllaldase vastupidavusega.

1923. aastast peale oli lennuki tegevuse suurenemise peafaktoriks mootori arenemise edukus. Sellest ajast arenes ka teadus, millele tugenes aerodünaamika.

Inglise hävitajad „Martinsyde F.4“ rivilennus.

Kümme aastat tagasi oli hävitaja-lennuk lihtne väike-lennuk, millele olid asetatud ühendatud kuulipildujad, ning terve sisse-seade kaalus kõigest 180 naela. Tänapäeval, kus lennuki kasutamisetaktika arenemise tõttu, lennukiirus, kõrgus jne. suurenenud, peab lendur peale kuulipildujate veel varustatud olema raadio sisse-seadega, spetsiaal lennu instrumentidega, hapniku aparaadiga, langevarjuga jne., nii et

Et kandepindade profiili ehituse tähtsuse peale rohkem rõhku hakati panema, selle eest võlgnetakse tänu Prandtl'i ja teiste klassilise hydrodünaamika teooriatele.

Ehituslised eeldused ja pikemate kandepindade pooldamine andis tõeke poolpaksude ja paksude kandepindade arenemisele. Kohaste kandepindade arenemine viis tähelepanu monoplaanile tagasi, mil-

lel, nagu teada, hea aerodünaamiline omadus, kuid senini võrdlemisi vähe tarvitatud, eriti Inglismaal.

Kandepindade arendamise kõrval on suurt tähelepanu pööratud ka küsimusele, kuidas vähendada mootori pindala liikumise suunas, et võimalikult rohkem kaotada välistakistust, ühes sellega aga suurendades ka mootori võimsust.

Mootori kiire arenemine ei ole omakorda jätnud mõju avaldamata aerodünaamilistele uurimustele ja eriti tähtsaid parandusi on tehtud propelleri alal.

Lennukite ehituste arenemise näitena võiks tuua 1927. a. Schneideri kaarika võistlust, kus arendati kiirus kuni 70 miili/t. rohkem eelm. aasta saavutusest.

Seda tagajärge analüüeeriti järgmiselt:

1. Pea takistusest	37 miili/t.
2. Suurend. mootori jõust	20 „
3. Suurend. propelleri tegevusest	9 „
4. Suurend. maandumise kiirus	4 „
	70 miili/t.

Maandumise tähtsus piiratud maalalale ja õnnetud juhused ettevaatamatutest kiiruse kaotustest viimaste aastate jooksul on tõmmanud enda peale tähelepanu.

Arvustajad kinnitavad, et lennuasjanduse edu on tema kiires liikumisvõimes — kindlusetus praegusel kujul ei olla temale takistuseks. Just sellevastu, võib julgesti öelda, et rahva suhtumine lennuasjandusele muutub suurelt alles siis, kui vabane takse katastroofidest, mis suuremalt osalt lennuki kiiruse kaotustest alguse saavad. Eriti palju tööd on tehtud Inglismaal küsimuse kallal — kuidas võimaldada lenduril valitseda oma lennuki üle ka siis, kui kandepinnad on kaotanud tõsteomadused ning lennuk selle tagajärjel püüab kalduda ühe tiiva peale, millele paratamata keeris (stopor) järgneb ning suuremalt osalt katastroofiga lõpeb.

Seda probleemi võib lugeda juba lahendatuks; demonstratsioon, mis korraldati Inglise õhuministri ees (minister oli kaaslendajana demonstreerival lennukil) kinnitas, et Handley Page'i poolt leiutatud kandepinna pilu (slot), tuntud automaat pilu (automatic slot) nime all, võib kõige kardetavamast seisakust lennuki tasakaalu viia.

Seda Mr. Handley Page'i algatust on uurinud ja täiendanud National Physical Laboratory Cambridge ülikooli juures ja

Royal Aircraft Establishment Farnborough's.

Mr. Handley Page'i leidusel on kahtlemata suur mõju lennuasjanduse tuleviku peale. Regulaar õhuühenduste peale saab ta mõjuma niipalju, kui palju see teda puudutab, kuid palju suurema kasu toob ta sõjalennuväele juba mõjuavaldamisega tulevaste lenduri kandidaatide vanemate peale, sest saatuslikud katastroofid vähenevad tunduvalt.

Suurem osa õhureisijatest on teadlikud, et kui lennukil vajalik lennukiirus puudub, kaotab lendur valitsemise ta üle, ning lennuk, selle asemel et edasi lennata, hakkab langema. Langeks ta otse ninaga ees alla, poleks asi veel nii hull, kuid on palju põhjusi selleks, et lennuk ühele tiivale kaldub ja pöörisesse (stopori) langeb, mis suure kõrguse kaotuse põhjuseks.

Normaal lennus, normaal lennukiiruse juures, annavad kandepindade otsade külge kinnitatud liikuvad klapid-eleroonid — lendurile võimaluse lennuki kallakut kontrollida.

Kui meie elerooni ühel kandepinnal allalaseme, siis suurendab see kandepinna tõstejõudu, mille tagajärjel kandepind tõusma hakkab. Elerooni ülestõstmisega sünnib vastupidine mõju — kandepind hakkab langema. Kui nüüd eleroonide trossid lenduri juhise külge sarnaselt on ühendatud, et nad teineteisele vastupidiselt töötavad, s. o. kui ühe kandepinna eleroon tõuseb, siis teise kandepinna eleroon langeb, saame sarnase olukorra, kus lennuk hakkab oma pikkuse telje ümber pöörlema.

Hoopis teine asi on, kui lennuk kiiruse kaotanud. Siis ei suurenda allalastud eleroon kandepinna tõstejõudu, kui ta just kandepinna takistust suurendab, vähendades sellega omakorda liikumise kiirust, millele järgneb saatuslik pööris (stopor).

Sellest näeme meie, et lennuki juhtimiseks on vajalik alaline lennu kiirus, ilma milleta, nagu öeldakse, „lennuk ei kuula tüürisi“.

Juhusel, kui lennuk siiski mingil põhjusel sattub sarnasesse seisukorda, et osaliselt kiiruse kaotanud on, s. o. lennuk on kiiruse kaotuse algul, mil tüürid teatud määral veel mõjuvad, siis on ühe momendi töö lennuki nina tüüri abil alla lasta, et mõne miili lennuga tagasi saada normaal lennukiirus, erilise suure kõrguse kaotusega, missugune on möödapääsemata, kui lennuk pöörisesse (stopori) langeb. Väi-

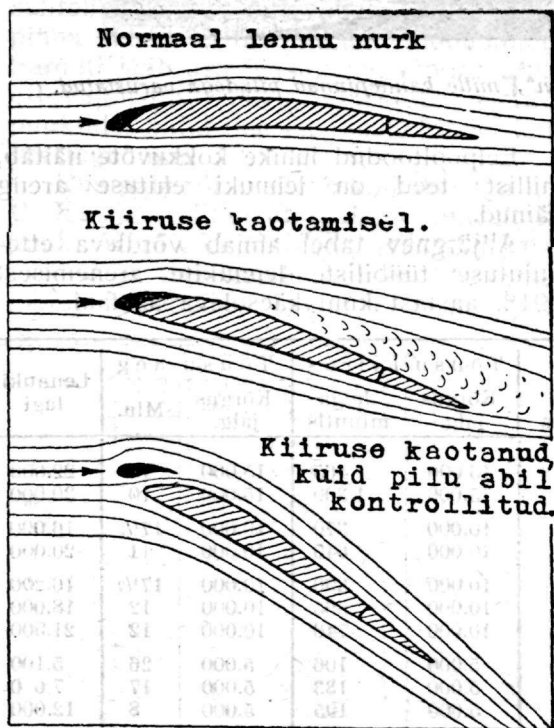
kese kõrguse juures ei ole see aga ükskõik.

Kokkuvõetult võib öelda, et lendur kiiruse kaotuse algul suudab lennuki viia tagasi normaal seisukorda ning korralikult maanduda.

Handley Page'i automaat pilu ülesanne ongi lennukit täielise kiiruse kaotamiseni mitte lasta, vaid pilud algavad tegutsemist enne, kui lennuk kiiruse kaotanud on.

Kuidas tegutsevad siis Handley Page'i pilud, missugused omaette revolutsiooni lennuasjanduse arenemisele tegid.

Mr. Handley Page'i originaal leidus, kandepinna otsade esiäärele abipinna asetamine, mille abil õhk voolab läbi pilu üle kandepinna kumeruse, sellega tõstejõudu andes, on võimaldanud harilikust palju suurema nurga all lennukil normaal lennutingimusi hoida.

Diagrammiline näide automaat pilu töötamisest.

Alguses oli pilu lenduri poolt kontrollitav ühenduses elerooniga, kuid pilu arenemisega lahutati ta eleroonist, ning hakkas tegutsema automaatselt õhusurve abil.

Leidust katsestati algul sõjaaegsel lennukil „Bristol Fighter“, millel oli omadus mõnesugustel põhjustel kergesti kiirust kaotada.

Pilud (slots), 6 jalga $7\frac{1}{2}$ tolli pikad, olid kinnitatud mõlemi ülemise kandepinna

ostele esiääre külge kuullaagrite abil, et võimalikult vähendada hõõrumist.

Horisontaal lennus on pilud kinni, kuid lennukil, millel on omadus näiteks 15° juures kiirust kaotada, avanevad pilud juba 80° juures.

Pilude mõju on imestamiseväär — lennuk võib vabalt lennata 26° nurga all, kuna sellejuures kallaktüürid (eleroonid) töötavad.

Tegelikult töötavad kallaktüürid (eleroonid) automaat pilude abil kiiruse kaotuse ajal paremini, kui normaal lennus, mis on tingitud sellest, et pilu abil õhuvoolus saab juhitud üle kandepinna pealmise pinnale, sel ajal kui ilma piluta kandepinnal ta vastu alumist pinda murtud saab.

Mehhaanilise pilu üleminekul automaat pilu peale oli nii suur mõju, et Briti õhuministerium erilise instruksiooni väljaandis, milles käseb kõiki ministeeriumi poolt tellitud uusi sõjalennukeid (väljaarvatud üheistmelised hävitajad) varustada automaat piludega.

On kindlaks tehtud, et suurem osa kiiruse kaotusi on tulnud hooletusest, kuid automaat pilu abil on see pahe kõrvaldatud.

Määratu kasu on automaat piludest hädamandumistel piiratud maa-alal ja eriti sõjalennukitel, nii päevastel kui ka öösel pommitus lendudel.

Viimaste aastate uuenduseks lennuasjanduse alal võib lugeda ka metall lennukite ehitamist.

Kergemate ehituste vajadus, eriti sõjalennukitel ja vajadus tõsta lennuki iga ning ühtlasi lihtsustada hoiu kui ka remondi töid, sundisid otsima uusi teid lennukite ehitamisel. Sel alal suurem edu on olnud täismetall lennukite arenemisel.

Metall lennukite ehitus ei olnud uudis ka 10 aasta eest, kuid siis tarvitati metalli torude näol, milliste omadus on teada. Torude juures hoiti küll kaalu kokku, kuid praktilised raskused kerkisid torude ühenduste tegemisel.

Metall konstruktsiooni arendati kahe meetodi järele:

1) Kõrge omadustega teras ribade tarvitamine.

2) Kindlate, kergete segude tarvitamine.

Mõlemaid meetode uuriti Inglise inseneride poolt, kuid viimasel ajal hakati siiski eelistama kõrgeomadustega teras ri-

Kinolaht Lya de Putti oma lennukiga „Avro Avian“, mille kandepinnad piludega varustatud.

bade tarvitamist. Ka on järjest rohkem tähelepanu pöörama hakatud duralumiumi peale.

Ehk küll metall lennukid vastupidavamad ja isegi vast kergemad — meile nad ei sobi remondiga seotud raskuste tõttu.

Eelpooltoodud lühike kokkuvõtte näitab, millist teed on lennuki ehituse areng käinud.

Alljärgnev tabel annab võrdleva ettekujutuse tüübiliste lennukite arenemisest 1918. aastast kuni käesoleva aastani.

Lennuki tüüp	Aasta	Kaal koormatusega nl.	Kiirus		Tõusu kiirus		Tõusu aeg		Lennuki lagi
			Kõrgus jalg.	Miili tunnis	Kõrgus jalg.	Jalga minutis	Kõrgus jalg.	Min.	
1. Üheistmeline hävitaja	1918	1.950	15.000	121	15.000	465	15.000	19	22.000
	1928	3.000	15.000	160	15.000	1.300	15.000	10	30.000
2. Kaheistmeline hävitaja	1918	3.215	10.000	105	10.000	370	10.000	17 ^{1/2}	16.000
	1928	3.715	10.000	133	10.000	640	10.000	11	20.000
3. Päevane pommitaja	1918	4.800	10.000	109	10.000	390	10.000	17 ^{1/2}	16.200
	1928	7.700	10.000	120	10.000	565	10.000	12	18.000
	1928	8.850	10.000	129	10.000	746	10.000	12	21.500
4. Öösine pommitaja	1918	12.500	5.000	98	5.000	106	5.000	26	5.100
	1928	18.460	5.000	98	5.000	133	5.000	17	7.600
	1928	14.390	5.000	113	5.000	195	5.000	8	12.000
5. Meri lennukpaadid	1918	12.680	6.500	85	6.500	110	6.500	30	6.800
	1928	27.600	6.500	113 ^{1/2}	6.500	346	6.500	13	11.850

E. R.

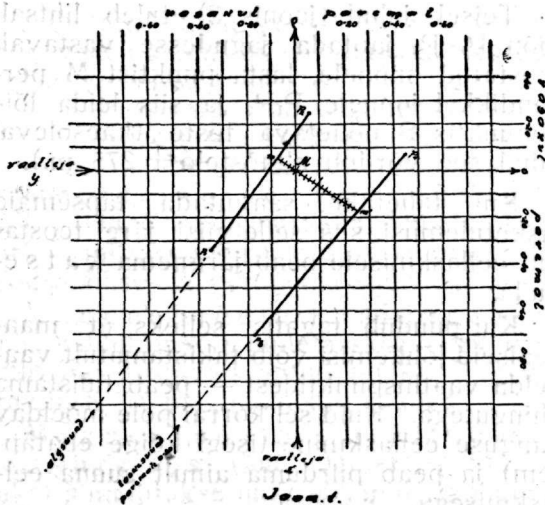
Eellaskmine täisnurkse ruutvõrgu abil (n. n. „ortogonaalmeetod“).

A. Zemel.

Laagriperioodi saabumisel julgen „Sõduri“ lugupeetud lugejaile — suurtükiväelastele esitada ühe eellaskmise viisi, milline Prantsusmaal hästi tuntud ja võetud isegi ametlikku eeskirja „Règlement de manoeuvre de l'artillerie, manuel de tir de 75 m-le 1897. (Titre IX a. § 310—312). See eellaskmise viis — n. n. täisnurkse ruutvõrgu meetod (la méthode du quadrillage orthogonal) — on meil veel vähe tuntud.

Meetod on lihtne ja otstarbekohane kiires eellaskmiseks väliolukorras. Ta eeldab kahe vaatluspunkti olemasolu, milliste suhteline asetus omavahel ja lasketasapinna suhtes ei ole sugugi mõõduandev. Samuti jääb ära igasugune topograafiline ettevalmistus, nagu märkide, vaatluspunktide, patareide jne. asukohtade kindlakstegemine.

Ruutpaberile (selleks kõlbab väga hästi harilik millimeeterpaber) märgitakse punkt M , mis kujutab enesest kahe vabalt valitud ja üks-teisele perpendikulaarsete joonte lõikepunkti (joon. 1). Seda punkti

M võetakse märgi asukohana. Oletatakse, et mõlemad vaatlejad vaatlevad vastavalt joonte suunas XM ja YM (näitena olgu ligema vaatleja vaatlussuunaks XM , teisel YM). Sarnasel kujul ruuduline krokii kujutab kahe vaatluspunkti lähtesuunade (XM ja YM) ja neile paralleelsete külgsuunade süsteemi

(külgsuunad — paralleelsed jooned, mis asetuvad lähtesuunadest paremale ja vasakule). Lõhkemiste kõrvalekaldumised lähtesuunadest XM ja YM nurgamõõtja jagudes võib krokiile kanda isegi erinevas moodsus iga vaatluspunkti jaoks, olenevalt maastiku iseloomust, vaatluspunktide asetusest, vaatluskaugustest (kui nad teada).

Nende jaotuste abil on võimalik lõhkemiste asukohad krokiile kanda saadud vaatluse järele.

Eellaskmise käik on üldjoontes järgmine:

I v a r i a n t.

1) Lähteandmetel antakse esimene lask P_1 . Sellele järgneb samas suunas 4 kahvli võrra suurendatud tõstega (400 meetrit või mõni teine arv, olenevalt kaliibrist ja laskekaugusest) teine lask P_2 .

2) Need lõhkemised kantakse nüüd krokiile vaatlejailt saadud andmete järele (olgu käesoleval juhul esimese lasu suhtes „vasakul 0-35“ ja „paremal 0-35“ ning teise lasu suhtes „paremal 0-16“ ja „vasakul 0-25“). Saame krokiil punktid P_1 ja P_2 .

Märkus: Iga lasu kohta annab vaatlusi esimesena X — vaatleja.

3) Samadel tõstetel (nagu laskudel P_1 ja P_2) kuid muudetud suunaga (näiteks „paremale 0-20“) antakse veel kaks lasu P_3 ja P_4 , millised kantakse krokiile analoogiliselt. Saame krokiil punktid P_3 ja P_4 (vaatlused: P_3 suhtes — „vasakul 0-18“ ja „paremal 0-70“ ning P_4 suhtes „paremal 0-45“ ja „vasakul 0-08“).

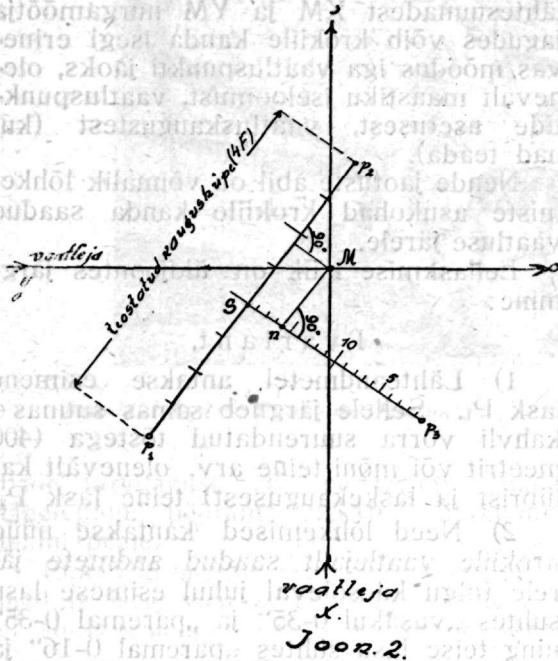
Saadud punktid P_1 ja P_2 ning P_3 ja P_4 ühendatakse omavahel sirgjoontega.

4) Punktist M („märk“) laseme $P_1 P_2$ — joonele perpendikli Mm ja pikendame selle kuni jooneni $P_3 P_4$ (punkti m^1). Saadud joon mm^1 tuleb jagada osadesse (tuhandikud), — vastavalt tehtud muudatustele suunas (käesoleval juhul 20 ossa) ja siis märgi M kohal äralugeda vastava suunaparanduse (käesoleval juhul „vasakule 0-15“).

5) Saadud tulemused suunas kontrol- litakse veel ühe lasuga.

II variant.

Selle asemel, et lasta muudetud suunaga kaks lasku P_3 ja P_4 (s.o. võttes alg-suunast „paremale 0-20°), lastakse uues suunas ainult üks lask P_3 (punkt P_3 joonisel 2) poolitatud tõstega, — s. o. suurendades selle juures P_1 -le vastavat tõstet 4-ja kahvli asemel vaid ainult 2-he kahvli võrra.

Vaatluste tulemuste järgi kantakse krokiile punkt P_3 („vasakul 0-22° ja „paremal 0-38°).

Sellest punktist P_3 lastakse perpendikkel P_3S algsuunale P_1P_2 . Punktist M („märk“) tõmmatakse joon Mn , mis paralleelne joonele P_1P_2 . Lõikepunktis (punkt n) loetakse nõuetav suunaparandus tuhandikkudes.

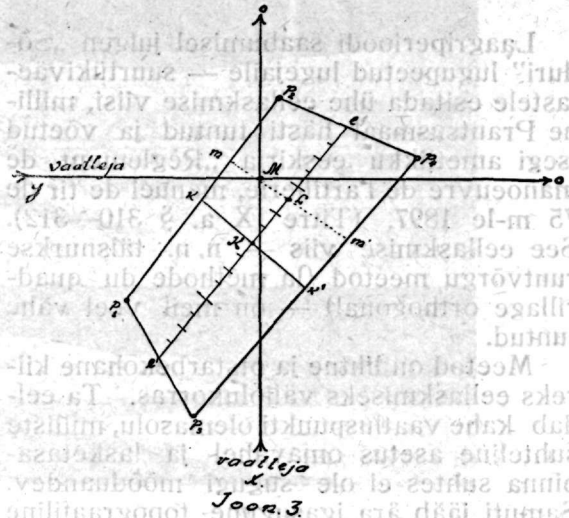
Märkus 1. Nagu esimeselgi juhul, tuleb perpendikkel P_3 jaotada osadeks vastavalt külgsuunadele (tuhandikud), millega sai lastud lask P_3 .

Märkus 2. Joonistel 2 ja 3 on ruutvõrk väljajäetud, et teha arusaadavamaks kõik toimingud, kuna võrgu ülesandeks on ainult võimaldada lõhkemispunktide pealekandmist.

Krokiilt võib leida ka lõhkemiste P_1 , P_2 , P_3 ja P_4 (teisel juhul — P_1 , P_2 ja P_3) keskmise kukkumispunkti ja sellest väljamineks vastavalt parandada lähtetõstet märgi M turvamiseks.

Selleks esimesel juhul ühendatakse kõik neli punkti omavahel sirgjoontega

(joonis 3). Saame nelinurga. Ühendades selle nelinurga vastaskülgede keskkohad omavahel sirgjoontega (jooned kk^1 ja ll^1), saame keskpunkti K nende nelja lasu keskmise kukkumispunkti.

Joon ll^1 (võrdub, näiteks, 400 meetrile, kui tehti niisugune hüpe; või selle joone pikkus võrdub vastava arvu kraadidele — minutitele, kui tulistamine sünnib kvadrandidiga) jaotatakse vastavalt tehtud kaugushüppele jagudesse ja krokiilt leitakse märgile M vastav tõste (suurus KL joonisel 3).

Teisel juhul (joonis 2) tuleb lihtsalt joon P_1P_2 jaotada jagudesse vastavalt teostatud hüppele, lasta punktist M perpendikkel joonele P_1P_2 ja siis leida lõikepunktis S nõuetava tõste (käesoleval juhul see võrdub alg tõstetele + 275 m.).

Kui tahetakse saavutada täpsemaid lasketulemusi, siis selle viisi järgi teostatud eellaskmisele peab järgnema $k a t s e t u l i$.

Kui puudub tagatis selleks, et maa-pealseid lõhkemisi võib takistamatult vaadelda vaatluspunktidest — peab tulistama õhingutega. Kuid sel korral pole mõeldav kauguse eellaskmine (isegi kõige ebatäpsem) ja peab piirduma ainult suuna eellaskmisega.

Kasutades ülaltoodud eellaskmise viisi, peab silmaspidama veel järgmisi asjaolusid, mis aga maksavad ainult siis, kui vaatluspunktid asuvad mõlemil pool laskesuuna (n.n. „bilateraalne“ vaatlus).

a) Vaatlejatelt saadud vaatlused võivad olla mõõduandvad suuna või kauguse määramisel, nagu alltoodud tabelist näha:

Vaatlused		Mürsk langes	Määratakse ära
Vasakpoolne vaatleja	Parempoolne vaatleja		
„paremal...“	„paremal...“	paremale	suund
„vasakul...“	„vasakul...“	vasakule	
„paremal...“	„vasakul...“	-eellange	kaugus
„vasakul...“	„paremal...“	-tagalange	

b) Kui ühe tõstega või ühes suunas lastud mürsud pakuvad vaatlusi ainult

kauguse suhtes ja osutuvad selle juures haaravaiks, — see on tõenduseks sellele, et laskesuund on õige.

d) Bilateraalse vaatluse juures võib teostada ka haaravat eellaskmist, kuid käesolev meetod osutub seal mõne juhu puhul puudulikuks, — eriti kitsa vaatlusvälja juures, vaatluspunkti asu- misel märgi vahetuse läheduses jne.

Deklinatsioonseade määramine patareis.

R. Ustal.

Määrangud.

Läbi antud punkti P on mõeldavad (joon. 1.):

- suund geograafilise põhja Ng, s. t. joon, mis ühtub antud punkti geograafilise meridiaaniga;
- suund võrkpõhja Nv, s. t. joon, mis on paralleelne täisnurkse koordinaatvõrgu nullpunkti geograafilise meridiaaniga ja ühtub antud punkti P + x telje suunaga;
- suund magneetpõhja Nm, s. t. joon, mis ühtub antud punktis P vabalt rippuva magneetnõela horisontaal- telje suunaga.

Nimetatud kolm suuna Ng, Nv, Nm ei ühtu, vaid moodustavad omavahel teatud nurgad, ja nimelt (joon. 1.):

- meridiaanide koondusnurga,
- magneetnõela kaldnurga ja
- magneetnõela deklinatsioonnurga.

Meridiaanide koondusnurgaks (lüh. koondusnurgaks) nimetatakse nurk k, mille moodustavad antud punkti P geograafilise- ja võrkpõhja suunad.

Magneetnõela kaldnurgaks (lüh. kaldnurgaks) nimetatakse nurk m^k, mille moodustavad antud punkti P geograafilise- ja magneetpõhja suunad.

Magneetnõela deklinatsioonnurgaks (lüh. deklinatsioonnurgaks) nimetatakse nurk m^d, mille moodustavad antud punkti P võrk- ja magneetpõhja suunad.

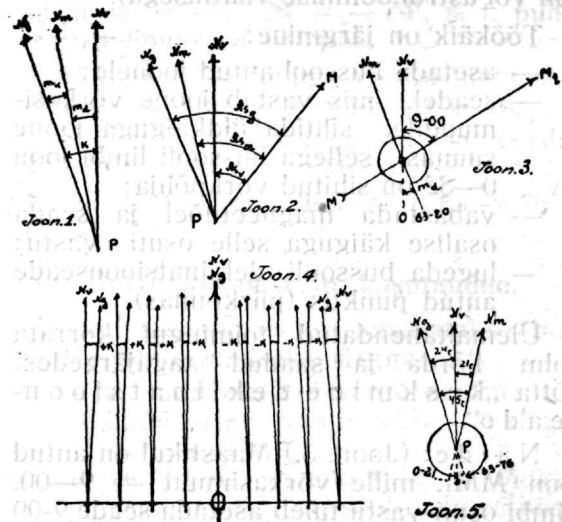
Kaht antud punkti P ja M ühendava joone suuna võib määrata selle joone PM asimuudiga, kusjuures joone PM (joon. 2.):

- geograafiliseks asimuudiks nimetatakse nurk As^g punkti P läbistava võrkpõhja suuna ja suuna PM vahel;

— võrkasimuudiks nimetatakse nurk As^v punkti P läbistava võrkpõhja suuna ja suuna PM vahel;

— magneetasimuudiks nimetatakse nurk As^m punkti P läbistava magneetpõhja suuna ja suuna PM vahel.

Välisuurtükiväes tarvitatakse ainult võrkasimuute. Kui teatud suund on antud geograafilise- või magneetasimuudiga, tuleb see arvutada võrkasimuudiks.

Et bussooli abil maastikul töötades leida otsekohe võrkasimuut antud esemele bussooli asukoha suhtes, tuleb bussool orienteerida.

Bussool nimetatakse orienteerituks, kui selle limbi joon 0—32 on üldkäiguga sihitud võrkpõhja. Kui orienteeritud bussooli abil viseerida osalise käiguga teatud esemele maastikul, näitab osuti vastu seisev seade selle eseme võrkasimuudi suuruse bussooli asukoha suhtes.

Bussooli orienteerimiseks on vaja tea-

da selle deklinatsioonseadet antud punktis (piirkonnas).

Deklinatsioonseade määramine.

Kui maastiku igas punktis ühtuvad võrk- ja magneetpõhja suunad, siis bussool, mis on sihitud seadel „O“ magneetnõela abil magneetpõhja, on orienteeritud. Seda juhtub aga harva; seepärast tuleb määrata kindlaks niisugune seade, millega, bussool olles magneetnõela abil magneetpõhja suunitud, limbi joon 0—32 oleks sihitud võrkpõhja. Seda orienteerimiseks tarvitminevat bussooli seadet nimetatakse bussooli deklinatsioonseadeks antud punktis (piirkonnas).

Deklinatsioonseadet võib leida:

- kindlaksmääramise teel maastikul, või
- graafilisel ehk arvutlemise teel kaardilt.

Deklinatsioonseade määramine maastikul.

Peab olema antud joon, mille võrkasimuud on teada. (See leitakse graafilisel teel kaardilt, arvutlusega koordinaatide abil või astronoomilise vaatlusega).

Töökäik on järgmine:

- asetada bussool antud joonele;
- seadel, mis vastab joone võrkasimuudile, sihtida üldkäiguga joone suunas, sellega bussooli limbi joon 0—32 on sihitud võrkpõhja;
- vabastada magneetnõel ja seada osalise käiguga selle osuti vastu;
- lugeda bussooli deklinatsioonseade antud punktis (piirkonnas).

Ülemaltähendatud toimingut korrata kolm korda ja saadud tagajärgedest võtta „keskmine deklinatsioonseade“.

Näide: (Joon. 3.) Maastikul on antud joon MM_1 , mille võrkasimuud = 9—00. Limbi osuti vastu tuleb asetada seade 9—00 ja viseerida joone MM_1 suunas. Vabastada magneetnõel ja seada osalise käiguga oma osuti vastu. Lugeda limbil deklinatsioonseade 63—20.

Kui olukord ja topograafilised tingimused võimaldavad, tuleb deklinatsioonseadet võimalikult tihti kontrollida, pidades mees, et magneetnõela deklinatsioon on peaaegu igas punktis isesugune ja muutub näeva jooksul perioodiliselt. Kõik kindlakstehtud deklinatsioonseaded koondatakse kausta, mis võimaldab kontrollida nende muutust.

Grupi spetsialistide komando ülema kohus on organiseerida punkte deklinatsioonseade kindlaksmääramiseks, s. t. topograafiliselt määrata kindlaks maastikul mitmesugused suunad, mis läbistuvad antud punktist.

Kui patareis pole võimalik deklinatsioonseadet määrata, tuleb hankida vastavad andmed grupi spetsialistide komandost.

Kui ajapuudusel pole võimalik seda teha, kasutada varemalt määratud deklinatsioonseadet, või määrata seda kaardi abil.

Deklinatsioonseade määramine kaardilt.

Uutele kaartidele on trükitud geograafilise ja magneetpõhja vaheline nurk. Järgala suurtükiväe poligoni kaardile on trükitud ka koondusnurga suurus.

Deklinatsioonseade kindlaksmääramiseks tuleb:

- arvutluse teel leida koondusnurga suurus,
- määrata geograafilise põhja võrkasimuut,
- lugeda kaardilt magneetnõela kaduvuse suurus ja lisada oma märgiga juurde geograafilise põhja võrkasimuudile.

Saadud lõpptulemus ongi otsitav deklinatsioonseade.

Koondusnurga leidmine. Üleriiklise täisnurkse koordinaatvõrgu alusnullpunktiks on Põhja-Eesti nullpunkt, mille:

geograafilised koordinaadid $\varphi = 59^{\circ}06'$,
 $\lambda = 25^{\circ}$ ja

täisnurksed koordinaadid $x = 200.000$,
 $y = 200.000$.

Selle punkti suhtes on kaartidele trükitud täisnurkne koordinaatide võrk.

Nullpunkti läbistav võrkpõhja suund ühtub geograafilise põhja suunaga (joon. 4).

Kui teatud punkt P asub nullpunktist lääne- või idapool, siis, sellest punktist läbistuv võrkpõhja suund ei ühtu geograafilise põhja suunaga, vaid moodustab viimasega koondusnurga k.

Mida rohkem eemalduda nullpunktist, seda suuremaks kasvab koondusnurk.

Kui antud punkt asub nullpunktist idapool (läänepool), on koondusnurk negatiivne (positiivne).

Koondusnurga suuruse muutus on proportsionaalne kauguse muutusele nullpunktist. Praktiliselt võib koondusnurga suurust, mis antud kaardilehe keskpaiga

suhtes, lugeda muutmatuks antud kaardilehel.

Koondusnurga suuruse võib leida graafilisel teel või arvutlusega.

Graafiline viis. Kui kaardile on trükitud koordinaatide võrk, tuleb koondusnurga leidmiseks mõõta nurk, mille moodustab geograafilise põhja suund*) koordinaatvõrgu x telje suunaga.

Kui kaardil puudub koordinaatide võrk, tuleb koondusnurk määrata kindlaks arvutluse teel.

Arvutluse viis. Kui kaardile on trükitud koordinaatide võrk, leitakse koondusnurk järgmiselt:

- lugeda kaardilt antud punkti y-suurus kilomeetrites ja maha arvata sellest 200;
- saadud kilomeetrite arv korrutada tegurile 54 (viimane on koondusnurga muutus sekundites iga kilomeetri tagant).

Näide: Antud punkti $y = 235.400$, $235 - 200 = 35$; $35 \times 54 = 1890 = 31,5'$ või ümmarguselt $30'$. Koondusnurga suurus on võrdne „— $30''$ “ (sest punkt asub idas).

Kui kaardil puudub koordinaatide võrk ja geograafilised pikkused on antud Pulkovo observatooriumi tsentrumi suhtes, toimida järgnevalt:

- lugeda kaardilt, antud punkti geograafiline pikkus Pulkovost;
- saadud pikkus maha arvata Pulkovo observatooriumi Greenwichi pikkusest ja vähendada vahe 25° võrra;
- saadud tulemus üleviia sekunditesse ja korrutada teguriga $0,85^{**}$.

Näide: Antud punkti geograafiline pikkus Pulkovost = $-3^\circ 42' 49''$; Pulkovo

*) Geograafilise põhja suuna leidmiseks kaardil, ühendada joonega kaardi trapeetsi alusjoonte võrdsed geograafiliste pikkuste väärtused.

**) Täpsama valemi järgi oleks koondusnurk $\lambda_1 = \Delta \lambda \cdot \sin \varphi$, kus $\Delta \lambda$ on antud punkti ja nullpunkti pikkuste vahe ja φ samade punktide keskmine laius. Koondusnurga ligikaudseks leidmiseks võib küllaldase täpsusega terve riigi piirides lugeda $\sin \varphi = 0,85$, kus φ vastab laiusele $58^\circ 36'$.

vo observatooriumi Greenwichi pikkus = $30^\circ 19' 39''$ (ümmär.); vahe = $26^\circ 36' 50''$.

Nullpunkti pikkus Greenwichist = $25^\circ 00' 00''$.

Nullpunkti ja antud punkti pikkuste vahe = $1^\circ 36' 50''$; = $5810''$.

$5810 \times 0,85 = 1^\circ 22' 20''$, või ümmarguselt $1^\circ 20'$.

Koondusnurga suurus on võrdne $-1^\circ 20'$ (sest punkt asub idas).

Kui on leitud antud punkti koondusnurga suurus, tuleb määrata kindlaks sellest punktist läbistava geograafilise põhja suuna võrkasimuut.

Kui antud punkt asub täisnurkse koordinaatvõrgu nullpunktist idapool, on geograafilise põhja suuna võrkasimuut võrdne $64 - 00$ miinus k; kui aga antud punkt asub sellest läänepool, siis: $64 - 00$ plus k.

Leitud geograafilise põhja suuna võrkasimuudile lisada juurde magneetnõela kaldnurk (mis loetud kaardilt) oma märkega.

Märkus: Läänepoolne kaldnurk on negatiivne, idapoolne — positiivne.

Näide: (Joon. 5.) Antud punkti koondusnurk = $-1^\circ 20' = -24'$, s. t. punkt asub nullpunktist idapool.

Geograafilise põhja võrkasimuut Asv võrdub $64 - 00 - 0 - 24 = 63 - 76$.

Kaardilt loetud kaldnurk on võrdne $+2^\circ 30' = +45'$, s. t. idapoolne.

Deklinatsioonseade võrdub $63 - 76 + 0 - 45 = 0 - 21$.

Deklinatsioonseade kasutamine.

Deklinatsioonseadet kasutatakse bussooli orienteerimiseks järgmiselt:

- asetada bussool antud punkti;
- limbi osuti vastu võtta deklinatsioonseade;
- vabastada magneetnõel ja üldkaiuga suunida bussool magneetnõela abil magneetpõhja. Sellega bussooli joon $0 - 32$ on sihitud võrkpõhja.

Täisnurkse koordinaatvõrgu kandmine kaardile.

R. Ustal.

Kui kaardil puudub täisnurkne koordinaatvõrk, tuleb see kanda peale patareis leiduvate abinõudega.

Antud kaardilehe nurkade täisnurksed koordinaadid saab patareiülem grupi spetsialistide komando ülemalt.

Näide: (v. joon.) Kaart 1:42000 L 87. Kaardi nurkade täisnurksed koordinaadid on näiteks:

nurk NW ... $x = 61.315$ $y = 338.440$;
 NO ... $x = 61.850$ $y = 353.055$;
 SW ... $x = 42.748$ $y = 338.915$;
 SO ... $x = 43.325$ $y = 353.780$.

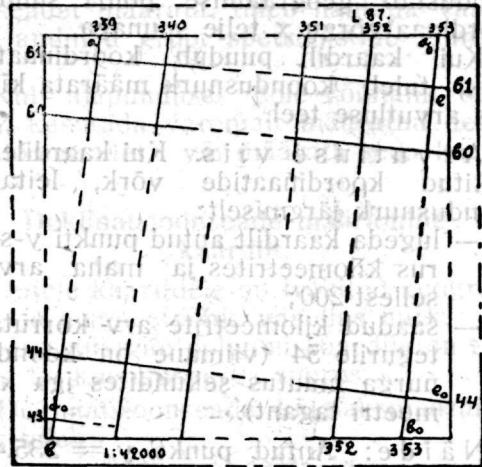
Ruudustiku pealekandmiseks tuleb kaardi trapeetsi alusjoontele ja külgedele märkida esmalt punktid, mis vastavad koordinaatvõrgu täiskilomeetritele.

Järgnevalt ühendada alusjoontel saadud sama väärtustega punktid omavahel, samuti ka külgedel saadud punktid. Töökäik on järgmine:

Olgu kaardi trapeetsi ülemine alusjoon AA, alumine — BB, vasak külj DD ja parem — EE. Joonel AA, väljaminees nurgast NW, kaugusel 560 m (339.000 kuni 338.440) märkida punkt a, mille koordinaat $y = 353.000$; samal joonel, väljaminees nurgast NO, kaugusel 55 m (353.055—353.000) märkida punkt a_0 , mille koordinaat $y = 353.000$,

joonel DD	—	nurgast NW	kaugusel 315 m	(61.315— 61.000)	—	punkt d	mille $x = 61.000$
" DD	—	" SW	" 252 m	(43.000— 42.748)	—	" do	" $x = 43.000$
" BB	—	" SW	" 85 m	(339.000—338.915)	—	" b	" $y = 339.000$
" BB	—	" SO	" 780 m	(353.780—353.000)	—	" bo	" $y = 353.000$
" EE	—	" NO	" 850 m	(61.850— 61.000)	—	" e	" $x = 61.000$
" EE	—	" SO	" 675 m	(44.000— 43.325)	—	" eo	" $x = 44.000$

Kaugus punktist a kuni $a_0 = 353 - 339 = 14$ km.
 " " b " $b_0 = 353 - 339 = 14$ km.
 " " d " $d_0 = 61 - 43 = 18$ km.
 " " e " $e_0 = 61 - 44 = 17$ km.

Järgnevalt jagada joon aao ... 14 ossa
 " bbo ... 14 ossa
 " ddo ... 18 ossa
 " eeo ... 17 ossa,
 ning märkida neile juurde nende x- või y-väärtused.

Lõpuks ühendada ülemise ja alumise alusjoone võrdsete väärtustega punktid omavahel, samuti ka parema ja vasaku külje punktid; sellega on täisnurkne koordinaatide võrk kaardile kantud.

Üks aasta sõjalist õppust meie klassis. 1-se aasta õpilaste muljeid ja arvamisi.

Sõjaline õppus, mõne silmis nii alanav ja ebakohane õppeaine koolis, on siiski üks paremaid tunde.

Minule meeldib kõige enam laskeasjandus, see kõige alatum, see inimese tapmise õpetus, võhikute silmas.

Ega see laskeasjandus ka muud ei olegi, kui õpetus inimese eluküünlakese kustutamiseks. Leian aga siiski kohasema tappa teist, kui ise tapetud saada.

Minu tädi on suur sõjalise õppuse põlgaja, nimetab sõjalist õppust „noorte hingede rüvetajaks“. Kui ma talle rääkisin, et ma kaitseliitu tahtsin astuda, siis katsus ta mind meelitada, et ma seda mitte ei teeks, ma rikkuvat seal end täiesti. Seda sõbralikku nõuannet ei võtnud ma muidugi kuulda.

Kui ma vahest märja jalgadega sõjaväe õppuse tunnist koju lähen, siis räägib

tädi jälle sellest „võimatusest“, mis seal koolis tehakse. Seletan talle, et meil peab oskama igati oma väikest ja ilusat kodumaad kaitsta. Sest meid ähvardab hä-

Kui keskkooli astusin, oli sõjaline õppus üks tundmatumaid õppeaineid. Varsti sai see aga minu armsamaks. Iseäranis meeldis mulle, nagu pea kõigile minu va-

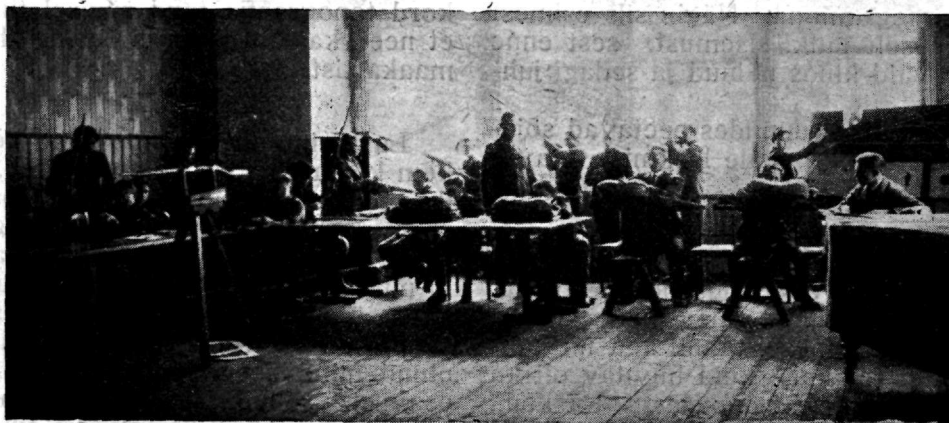
Peale tutvumist eeloleva maastikupäeva kavaga ja kohaplaaniga.

daoht, iseäranis tugevasti idast. Sellepärast peavad kõik kodanikud, ka naised ja lapsed, end selle vastu valmistama.

„Naised ka, no minust seda küll loota ei ole,“ vastab tädi tusaselt.

nustele poistele, laskeasjandus. Saab ju laskeasjanduse tunnis püssi tundma õppida, ja, mis peasi, saab püssiga märki lasta.

Väga huvitavad olid ka retked muu-

Pika ootamise peale saabuski päev — laskepäev.

„Küll häda õpetab, vaata kui Tallinna kohal vaenlase lennuk mürgiste gaasipommidega tiirleb, pead oskama sinagi gaasi vastu abinõusid tarvitada.“

„No siis tuleb sõda nii ära kaotada, et teda enam üldse ei ole,“ vastab tädi vihaselt.

G. F.

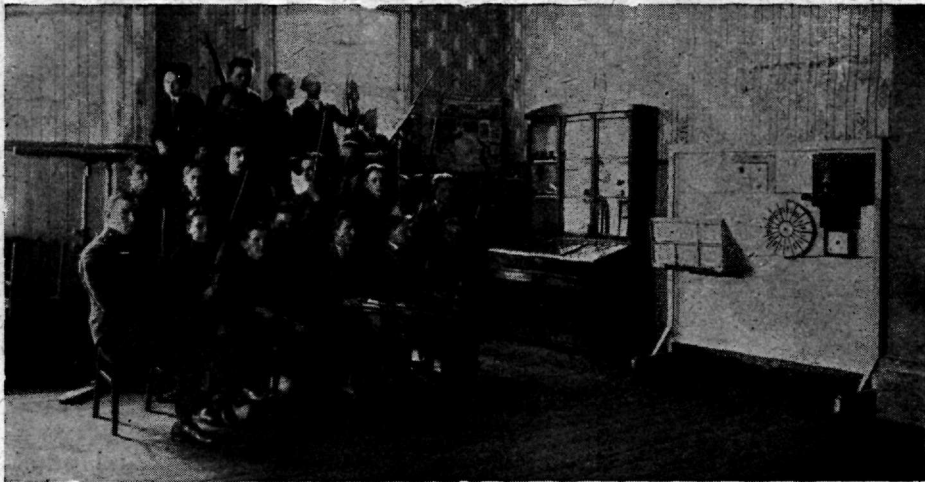
seumitesse. Seal sai palju niisugust näha, millest enim ei olnud aimugi. Iseäranis huvitav oli mulle retk Vabadussõja muuseumisse. Seal oli palju esemeid ja märke Vabadussõjast. Ka 1. detsembri mälestised olid seal esitatud. Vabadussõja muuseumis nägin ma esimest korda lähedalt kuulipildujaid. Neid oli seal mitmes

suuruses ja nende vaatamiseks kulutasin tüki aega.

Huvitav retk oli ka Ülemiste järve äärde liivamägedele, kus korraldati mitmesuguseid sõjalisi mängu ja õpiti tundma ümbrust.

Korra läksime terve kooliga kassarmusse, kus vaatasime igakülgset sõdurite elu ja toimetusi, mis minule küll enam huvitav ei olnud, sest venna läbi, kes aega teenis, olin nii mõndagi kuulnud ja osalt isegi seda näinud. Huvitav sel retkel oli

Kui vend kroonust koju tuli, oli ta kurnis uhke selle üle, kui rääkis, et tema võtab vene püssi luku lahti kas või pimedast peast, kuna mina temaga midagi ei oskavat teha. Tahtsin nüüd siis õige näha, missugune see lukk on, ja nüüd sain aru, et ma tõepoolest ei oska temaga midagi peale hakata. Otsin suvel linnast ühe „Sõduri“ numbri, seal oli palju koolide sõjalisest õppusest. Lugesin sealt instriktorite referaate sõjalise õppuse üle koolides ja pidasin endas aru, missugused

Märgid ootavad häid tabajaid.

aga see, et saime tankisid näha, neid katsuma ja sissegi minna. Nägin siis esimest korda tõeliselt tanki sisemust, sest enne olin seda vaid kinos näinud ja sedagi juhtumisi.

Üldse on kooliruumides peetavad sõjalise õppuse tunnid, peale laskmise, igavamad, kui väljas.

O. E.

Kuulsin suvel juba, et keskkoolides õppeaineks sõjaline õppus juurde oli võetud. Lootsin ise, saan nüüd ometi püssi näha ja koguni lasta. Esimesel tunnil aga nii kaugele veel ei saanud, kuid huvitav oli ka kõik muugi sõjalisest õppusest. Raskena tundus alguses riviõppus, aga kui kord liivamägedesse maastikule läksime ja sõjaväe kassarmutest mööda tuli minna, siis tundsin, et on tarvis palju õppida, et sarnast korralikku sammu astuda, nagu sõdurid rivis käies. Sõdurid vaatasid meid muidugi ja kui nad mõnda viga märkasidki, nägid nad ju kohe, et alles algajad oleme ja paremini kuidagi alguses ei lähe. Järgnevatel tundidel õppisime püssi osasid ja topograafiat.

on need topograafilised kaardid. Kui siis kord topograafia tund sügisel tuli, nägin, et need kaardid palju ei erine harilikust maakartist. . .

F—n.

Laskmine on see, mis mind kõige rohkem köidab, enda poole meelitab. Oli alles mõni tund möödunud, kui juba hakkasime laskmist himustama. Aeg jõudis viimaks ka selleni. Olin küll juba varemgi püssi lasknud, kuid mitte kunagi niisuguse ärritusega, kui siin esimese paugu laskmisel. Varemalt lastud paukudel ei olnud mind keegi hinnanud, mu laskmise osavust, sellepärast lasksin ka rohkem hooletumalt. Sellest oli ka tingitud mu esimene õnnetu kuul, mis püssist välja lasksin, et ta ristipidi seinapalki jooksis. Ka siin ei õnnestunud esimene laskmine rohkem kui ainult „täitmiseni“. Ei olnud harjunud niisuguse püssiga laskmist. Varem olin tarvitanud ainult vene vintpüssi. Laskmine koolis on istudes laskepukil toelt; püssiks v.-kal. vintpüss. Teiseks istudes taburetil, käed toel; püssiks õhupüss kuulidega.

Riviõppus ei meeldinud mulle küll nii, nagu seda oli laskekool, kuid ta siiski oli mulle sellepärast meeltemööda, et temaga õige pea hakkama sain. Väikesed parandused, mis ette tulid, nende pärast ei heit-

kiitus on osaks saanud selle eest, et oskame „marssi“. Ja tõesti see väärrib ka kiitust, kuid ainult siis, kui ta on kiituse vääriline. J—m.

Õppustele!

Signaliseerimise õppus.

nud ma meelt. Sooviksin seda, et ka kõik armastaks riviõppust ja tast peaks lugu. Sest kus paistab meilt kõige rohkem meie sõjaline õppus silma, see on muidugi meie riviõppus. Oleme teinud paljuid jalutus-käike linna ja sealt tagasi, kus meile alati

Sellele võlgnen tänu, kes võttis keskkoolide kursusesse sõjalise õppuse.

Mäletan selgesti, kuidas möödusid neli esimest sõjalise õppuse tundi. Härra leitnant andis sissejuhatava tunni. Tutvunesime relvadega.

Mäletan, kuis ühel võrdlemisi ilusal sügispäeval võtsime jalutuskäigu ette Liiva mägedesse, mis asusid Ülemiste järve kallastel. Tegime mitmesuguseid võistlusmängusid, õppisime maastikku tundma ja muud. Lõbusad olid need päevad. Kuid tuli karm talv, pidime sõjalise õppuse tundi mööda saatma saalis, kuid seegi oli huvitav, õppisime tungmärke, rivi, laskmist ja muud.

sega sõjalise õppuse instruktori ilmumist. Peagi astub sisse hariliku sõjaväelase mundris mees. Õpilased tõusevad nagu harilikult kolinal püsti. Kuid sellest päevast peale sai püstitõusmine palju parema ilme. Paar takti, ja terve klass seisis kui üks samm. Muidugi nõudis ka see tugevat harjutust, enne kui sellega hakka- ma saadi. Esimene sõjalise õppuse tund ja ka sellele järgnev kandis rohkem sisse-

Peale luuremängu „sinised“ ja „rohelistes“ endist sõprust jätkamas.

Käisime ka nüüd jalutuskäikudel, muuseumis ja üks kord terve kooliga sõjaväe korruga harjumas Tankide divisjonis. Nägime palju. Sõdurid olid vastutulelikud, näitasid oma seljakoti sisu ja muud.

Kevade tulekul usaldati meid nii palju, et anti võimalus laskeharjutusi teha, mis ka kõigile meeldis.

Nii möödus aasta sõjalist õppust lõbusana ja meeldivana. B—d.

Algab harilik õppeaasta juba tuntud õppeainete nimetustega, kuid nende õppeainete seas puutub silma erilise kõlaga nimi — sõjaline õppus. Selle õppeaine vastu oli tervel klassil muidugi suur huvi ja oodati põnevusega selle tulekut. Varsti oli ka kõigile teatatud, et tähendatud tund saab olema paari päeva pärast ja kestab neli tundi.

Pika ootamise peale saabuski tähendatud päev. Kõik poisid ootavad põnev-

juhatavat, kirjeldavat, laadi. Kõneldi pikalt ja laialt kodukaitses, selle vajadusest, sõjalise õppuse tähtsusest jne. Esimene tund oli muidugi ka üksteise tutvumiseks.

Nüüd, järgnevatel tundidel, võttis ta aga hoopis teistsuguse ilme. Õpetati põhjalikult riviõppust, nagu sõjaväes kunagi, ja kindlat korda. Edasi olid tunnid veel praktilisemad. Hakkasime relvade käsitust, nende ehitust lähemalt tundma. Selleks olid mitmesugused abinõud olemas. Olid püssid, nagu sõduritel, mitmesugused puhastamisabinõud, tabelid nende selgituseks jne. Palju huvitavamad olid need tunnid kui eelmised. Terve klass pooldas rohkem niisuguseid tunde kui riviõppust.

R. U.

Sõjaväeline õppus on üks meeldivaim tund meie koolis. Harilikult on selleks ette nähtud neli tundi kuus. Oli esiteks

imelik küll see õppus, kuid inimene harjub iga asjaga ja sõjalise õppusega harjusin minagi. Nüüd on ta nagu kodune asi. Ega see sõjaline õppus koolis harilikust sõjaväe õppusest lahku ei lähegi, ainult on rohkem üldjoontes ja esimesel aastal on ta nagu sissejuhatuseks. Siiski on seal palju ühist sõjaväelise õppusega, nimelt saab püssi lasta. Esimesel laskeharjutuse tunnil anti meile püssid ainult vaatamiseks ja tema osade ülesotsimiseks. Ka hoiatati meid püssiga tühjalt plöksutamise-st. Aga, nagu neetud haarasid sõrmed püssi päästikut ja sellega ühes käis ka tume plöks, ning härra leitnandi hoiatav märkus. Noh, sellest pahest harjusin varsti, kui päriisele laskeharjutusele asusime. Esimene laskeharjutuse päev. Ilm tume, pimedad tinased pilved taevas, asume saalis ja teeme eeltöid laskmise vastu. Kõige pealt seame märklaua oma kohale,

siis laskepukid. Laskepukkide peal lamavad püssid, vintrauaga märklaua poole. Muidugi ei olnud need sõjaväe vintpüssid, vaid v.-kalib. vintpüssid. Kui eeltööd tehtud, asume laskmisele. Mina esimeseks ei julgenud pukile istuda, sest oli mu elus esimene kord püssiga laskmisele asuda. Niiviisi jäin teiseks. Saalis valitseb surmavaikus, kui esimesed õppurid sihivad. Juba kostab tume pauk ja suitsuga kattub püss. Märklauda oli ühes selle pauguga tekkinud auk. Varsti on esimese õppuri lasud lastud ja mina istun pukile. Sihin ja sihin. Omal natuke hirmu ka, et ei tea, kas kuul tabab ka märklaua äärt, või jookseb mööda, seinasse. Tõmban päästikut, kõlab pauk. Tunnen, kuidas püss natuke liigub ja märklaua keskel mustendab auk, mida kuul oli tekitanud. Lasin oma teised lasud ka ilusti märklauda ja sellega lõppes tund. O. K.

Himuti nagu sooviks seffiseid päevi sagedamini.

A. Moor.

Oli see esimene päikeseoher ilm sel kevadel. Meil oli taas sõjalise õppuse päev. Esmakordselt oli nähtud ette väline tegevus. Tea mis kõik: luure, krokii valmistamine, maastiku kirjeldamine, kui olid vaadanud maad tükk aega ja kalkuleerinud kaugust j. t. Kaugele minnakse ja kuhu, seda ep veel ei teatudki; vahest meie lugupeetud klassivanem teadis ainult mineku sihti, egas ta muidu lausunud meile, imiteerides kustki raamatust meele jäänud lauset: „Lähemale kauget merd ja taamale Seevaldi hooneid“.

Õeldagu veel, et pole huvitav sõjaline õppus, sest kooli lähtusid kõik poisid, peale ühe, ka need suguvennad, kel päevakavas muide esikohal popitamine.

„Oleks temagi tulnud, see August ikka.“ ütles õpilane H., „aga, näe, kus temal sellise ilusa ilmaga aega, vanamees hommikul viskas poisile pihku adrakäetsid, et teha algust esimese künniga. Ei ole aega maamehe pojala.“

Meile anti kätte lipud, need väikesed signaliseerimisriistad, ja veel kaks sihukest imelikku riistapuud. Need olid lõigatud välja lauast, kuhu maalitud peale suu, silmad, nina — puha kõik inimese nägu jäljendavad märgid, ainult puudus keha,

selle aset vaid täitis puust kepikene. Meie naljatlesime, et küll üks neist nüüd täidab puuduva õpilase aset.

Krokii valmib... Õpilased omatud teadmisi maastikul kasutamas.

Lausus küll klassivanem õieti, et lähemale kauget merd ja taamale Seevaldi hooneid. Rivitsesime ja sammusime peatselt asfaldiga kaetud Paldiski maanteed,

käändudes siis varsti paremat kätt läbi Seevaldi pargi. Teel, nii vahest leitnandi seljataga, loopisime palli. Kuid ei seisa kotis ülekohus. Siis, kui Volli viskas palli kõige viimasele mehele, vaat' siis just leitnant käänas pead, millest nagu ehmus pallipüüdja ja — süütut nagu tehes ta laskis veereda palli tänava rentslisse. Leitnandi veidi ärritunud nägu näitas, et pole lubatud vigurdamine rivis ja siis me ka enam ei ihaldanudki „keelatud vilja“.

nagu siug roomab lähemale, kuni künkani ja sirutab välja koltunud kõrte vahelt vintraua. Ja roomata võib vaenlane isegi meile nägematult kraavis. Kauga ei lastudki nii mõnuleda, kostis vile ja siis pidime minema ära, eemal tihedasse võsastikku. Oh sa pagana päralt, nüüd tuli märkida üles kõik mälu järgi. Mõni mees oli päris hädas, viskunud ka seljali, pigistanud kinni silmad, suu vajunud siis lahti ja uinunud koguni nina vilistades. Vile kuul-

Õppuste vaheaeg. — Võileib maitseb peale sõjalisi õppusi maastikul üllhästi...

Jõudnud kohale, sinna Stroomi ranna lähisusse, lähemale siiski Seevaldile, meie algasime täitma omi ülesandeid, esmalt vaatlema maastikku. See oli veerandsõriline maa-ala, taamal mets selle sõõri piirajana, eelpool legendik harvade puudega ja paari seda maad läbistava kraaviga.

„Pange tähele vaenlase lähinemise võimalusi,“ oli ülesanne leitnandilt. „Vaadelge, pigistage kinni silmad ja vaadelge siis jälle. Aga pidage meeles iga nähtud eset maa-alal!“

Aga oli pagana huvitav töö küll. Viskusime seljali maha ja vaatlesime, käed pea all. Huvitav oli, kui pigistasid kinni silmad ja tekkisid kujutelmas pildid, et nüüd vaenlane algab hiilimist mere poolt, kasutades maastiku suhtes iga võimalikku juhtumit. Üks osa kasutab lähinemiseks paremat teeäärt, seda tihedat võsastikku. Ta võib jõuda lähedale kuni 60 meetrini. Ja keskel seal see kungas. Kui vaenlane

des läbi une alles ärahtunud. Üldine tulemus oli, et vaenlase lähinemise võimalused on kuldsed.

Mänginud vaheajal palli, mis aina tõstis tuju, meie algasime korraldama luuretegevust. Luuretegevus juba manas esile sõja. Kui pikutasime seal kahekesi, mina puu taga kõhuli, jalad surutud kõvasti maad ligi, kuuseoks varjuks väljawahtival näole ja Poja, see väikesemaid poisese meie klassis, lähedal puu otsas kui vares pesal, siis süda hüppas, oodates „vaenlast“. Vaevalt 10 minuti möödudes vaenlasi hakkas vilksatuma võsastiku man. „Kui nüüd oleks kohe päris sõda ja kui hiiliks lähemale punased, küll ma siis täristaksin kuulipildujat, nii et langeks mehi kui kõrssi vikati ees,“ kujutasin ma. Samal ajal tuli meele, et mul oli ka „kuulipilduja“, see pulkadest kokkulöödud käriseja, kuid... kuid, oh sa tuline küll! Olin ta jätnud sinna puu alla, kus istus meie

nõndanimetatud „Poja“. Meeleldi oleksin jooksnud tooma seda sealt, kuid vaenlase kuulist tabatuna oleksin võinud langeda.

„Kui nüüd lähen koju, siis taon seina naela, mis peab manama esile alati hoiatise, et sõjamees ei tohi olla hooletu ega unustada midagi, see mõnikord võib tuua kaotuse oma väele,“ nii mõtisklesin, kuid enam polnud aega selle jätkamiseks, sest juba möödus must kaks vaenlast ja just selle puu lähedalt, kus otsas istus Poja ja kus all lamas minu „kuulipilduja“.

Kuulatasin hinge kinni pidades, kuid ühtlasi tikkus peale naer, sest koomiliselt hiilisid need kaks lähemale „vaenlasele“, olgugi, et jätsid ise muist meid juba seljataha. Kui vaatasin üles puule, kus istus mu seltsimees, kes naeris kõhu vappudes vaenlase tähelepanematuse üle, siis ma ka puhkesin naerma. Kuid iga moment on tähtis sõjamehe elus. Olin unustanud hoopis teised „vaenlased“. Ja ei märganudki ennem, kui keegi haaras mind kõrhist.

„Kus on su seltsimehed,“ kähistas ta

hingeldades. Edasi ta ei jatkanud enam, sest vabastasin ta endast äkilise tõukega. Ent samal momendil lõksustusin, sest mind haarasid kolm „vaenlast“. Et rüselmine ei aidanud ja pealegi lõppes jõud, siis rahuldusin, öeldes: „Tehke mis tahate, ent ära ei anna ma teisi.“

Samal hetkel vilistati, ja meie kogunesime, et anda ülevaadet luurest...

Pärast pildistati meid. Puust jäljendatud inimeste pead lõime püsti maasse, et mitte jätta neid pildilt. Pannes ühele neist mütsi pähe, õpilane K. ütles: „Oleme taas täielises koosseisus. Vaadake, see mütsiga, eks ole see puuduv August, kuna see on nii väga Augusti näkku; see teine mütsita täidab pildistaja V. aset.“ Kostus üldine naer.

Pildistatud, enesega rahul olles, meie sammusime kojupoole peade püstitades ja jalgade mütsudes, kuna oli mööda päev, see vahelduspäev harilikule õppeajale. Sõjaline õppus toob kaasa ikka vaheldust.

Himuti nagu sooviks selliseid päevi sagedamini.

Häire.

— Veste. —

Juba mitmendat päeva oodati väeosas häiret. Oldi ärevil ja närveeriti nagu oleks maailma lõpp iga-minut tulekul. Iseäranis õhtuti muutus meeleolu väljakannatamata pinevaks. Hakkasid siis ilmuma salapärase teadeteaga isikud — sõdurid, kes nii sõbra mehe poolest tavaliselt kõrva sosistasid: „Häire... Täna tuleb... Ilmtingimata tuleb“. Kui keegi teate ehtsuse juures kahtlema lõi, siis lissas häiretaja: „Noh, usu ometi, kuulsin staabi kirjutaja käest... Sõber rääkis sõbrale ja nii oli varsti terve üksus kõmu ohyer. Tuleb! Täna tuleb. See rääkis ja to rääkis. Korraldati ja tehti ettevalmistusi.“

Varsti ilmus aga mõni uus „teadlane“ veel värskemate ning kindlamate teadeteaga kui eelmine: „Täna ei tule, alles homme — vot siis läheb alles tants lahti.“

Varsti levines uus teade, kui kulutuli, laiali. Seisti gruppidega koos ja peeti nõu. Arutati ning kaheldi eelmise kui ka viimase teate juures. Kui aga viimane „häiretaja“ isegi kella aega, mil häire algab, teadis nimetada, siis oli temasse us-

kujaid küllalt.. Tekkis kaks leeri. Ühed kes tõendasid, et punkti pealt täna öösi — teised vaidlesid aga südilt, et alles homme sellel ja tollel kella ajal. Nii kestis see päevast päeva. Kindlasti ei teadnud keegi midagi. Õhk oli pinev otsekui täis elektrit... Häire aga ei tulnud ega tulnud, ehk teda küll igaks ööseks ennustati...

Aega mööda hakkas häire palavik taasa-pisi jahtuma. Salajaste andmete laialilaotajate peale löödi käega ning nende teateid kuulati teatud muigega näos. Ainult korrapidajatele tegi asi muret. Iga sugused sekeldused ja askeldused häire puhul. Kui kergesti võis mõni käsk või korraldus jääda täitmata ning siis sai pärast tingimata karistada...

Rms. Noor oli juba mitmendat ööd häire valmis. Õhtutel tõi ta püssi voodi juure ning asetask sineli salaja taburetile teiste riiete alla. „Häire puhul pole trügimist, kõik nii käe-jala juures“ arutas Noor endamisi. Isegi magama ei sõandanud ta enne ennustatud kella aega jääda. Kogu ettevalmistus oli aga asjata.

Häiret ei tulnud ega tulnud... Oli püha-päevane talve õhtupoolik. Noor istus kompaniis küdeva ahju ees ning vaatas kuidas tuli puu nottisi ükshaaval enda kurku õgis...

Väljas vingus tuul ning loopis lume-helbeid vastu elamu seinu. Ruumi täitis mõnus, ahjust välja voolav soojus. Hääl oli istuda toas. Soojas toas küdeva ahju ees. „Täna linna ei lähe.” mõtles Noor: „Puhkan enda õige põhjalikult välja.” Häiret ei tulnud temal enam meelegi. Rahuliku südmeaga uinus tol õhtul rms Noor...

Hele vilistamine ning kisa: „Häire!.. Üles... Häi... r.r.r.e.e... äratas rms Noore. Tuled süüdati ning silmapilgu jooksul oli ruum täidetud voodist väljakarganute ning askeldavate sõduritega. Kes kiskus püksa jalga — kes jooksis aluspesu väel püssi järele. Kompanii oli muutunud nagu askeldavaks sipelga pesaks, keda keegi möödamineja kogematta ke-piga torganud. Kõigil on rutt ja kiire. Nagu ülesküntud seisavad magadis asemel ning imestavad miks neid täna ei kohendata. Ei. Kellegil pole ju aega, igaüks püüab esimesena kogumiskohale jõuda. Jookstakse läbisegi, tõugatakse jne. Kellelgi on rihm kadunud ning otsib seda

neljakäpukile voodi alt. Teine on unise peaga säärsaapad otsekohe aluspükste peale jalga tõmmanud ning püüab viga kaastenijatele nägemata kõrvaldada. Läbi sumiseva mesipuu kõlab aeg-ajalt korrapidaja käskiv hüüe: „Nobedamini, ... nobedamini...”

„Esimene rühm... kas kõik kohal?” kõlas kompüli küsiv hääl. „Kohal,” anti vastus. „Teine rühm...?” „Samuti kohal.” „Kolmas...?” „Puudub rms Noor,” anti vastuseks. Järelepärimiste peale ei teadnud keegi vastata kuhu rms. Noor jäänud. Mõni arvas, et ehk hirmuga voodi alla pugunud — või kognu kodu jooksnud. Saadeti korrapidaja ruumi asja järele vaatama. Viimane leidis Noore voodi servalt istumast ning saabast jalast tirivat. Et saapa säärs kitsas oli ei tahtnud töö kuidagi viisi edeneda. „Miks saapa maha tirid? Rivisse,” pahvatas korrapidaja.

„Midagi on... saapa... sees...” priuksus läbi pisarate rms Noor.

Korrapidaja abiga tiriti saabas maha. Seal kukkus raputamisel välja tühi papist padrumi kast, mille keegi „hea sõber” nalja tegemiseks saapa ninasse oli torganud... — K... F.—

Sõjaväelisi teateid.

Poola Küttide Ühing.

Poola Küttide Ühingu ajalugu on lähedalt seotud Poola viimaste vabadusvõitlustega. Juba 1908. a. — 6 aastat enne Maailmasõda — Joseph Pilsudski kutsus ellu endises Galiitsias (osa Poolast, mis oli Austria valdamisel) Aktiivse Võitluse Ühingu, mille nimeks võttis hiljem „Küttide Ühing“. 1914. aastaks Küttide Ühing oli vägevasti kasvanud, kandes üle oma tegevust ka Poola nendele osadele, mis seisid endise Saksamaa ja Venemaa võimuses. Ühing omas puht sõjaväe-kasvatulise ühingu ilme, peites eneses eesmärgi — saada kaadriks Poola väeosadele, kellele tuleb võidelda Poola vabastamise eest.

Kõige selle sõjalise ettevalmistuse tulemuseks olid kuulsusrikkad „Pilsudski Poola Leegionid“, mis juba 6. aug. 1914. astusid relvadega võitlusse Venemaa vastu.

Poola iseseisvuse teostudes, Küttide Ühing dets. 1919 organiseerib end uuesti. Süstemaatiliselt arenedes kasvab 1926. aastaks võimsamaks sõjalise ettevalmistuse organisatsiooniks Poolas. Reorganiseeritud Küttide Ühingu tegevusala Vabas Poolas on lai ja mitmekesine. Peale puht-sõjalise rahva ettevalmistuse riigikaitseks ta taotleb kultuur-sotsiaalseid eesmärgi, organiseerides raamatukogusid, lugemisaegade, kursusi; võtab osa kooperatiivide tegevusest, omab iseseisva kirjastusettevõtte. Küttide Ühingu liikmeks võib olla iga Poola mees- ja naiskodanik, kes pole kaotanud kodaniku au.

Küttide Ühingu organisatsiooni algüksuseks on salkkond, mida juhib — liikmete üldine koosolek, salga juhatus, revisjoni komisjon ja nimetatud komendant, kes on ühtlasi juhatuse liikmeks. Salkadest moodustatakse raioonid, raiooni komandandiga eesotsas. Raioonid ühendatakse ringkondadeks, mil-

lised territoriaalselt vastavad sõjaväe korpuse ringkondadele. Ringkonna asju valitseb: delegaatide koosolekud, valitsus, revisjoni komisjon, aukohus ja nimetatud komendant, kes on ühtlasi ringkonna valitsuse liige. Küttide Ühingu kõrgemaks võimustantsiks on — üldised delegaatide koosolekud, ülemvalitsus, revisjoni komisjon, ülem-aukohus. Küttide Ühingu eesotsas on Ülem-komendant, kes on ühtlasi ülemvalitsuse liige. Ülem-komendant juhib ja on vastutav Ühingu eesmärkide eduka taotlemise eest.

Küttide Ühing on pööranud erilise tähelepanu kehakultuurile, korraldades selleks — rännakuid, jookse, laskeharjutusi, autode ja jalgrataste juhtimise õpetusi, poksi, suusatamise harjutusi jne.

Küttide Ühingu on välja paistvalt edenenud kultuur-sotsiaalne tegevus: 1927. a. oli Ühingu käsutada 586 teatrit, 20 orkestrit, 70 laulukoori, 4 kinot; Ühing valmistas omal väljaandel 3 spordifilmi; korraldati 20 kursust keskharriduse lõpetamiseks. Raamatukogusid on Ühingul 69, — 28.000 köitega; lugemislaudu — 67.

1927. a. lõpul kuulus Küttide Ühingu 16 ringkonda (200 raiooni, 3000 salgaga). Ühingu tegevuses 700 tagavara ohv., 4000 tagavara allohvitseri. Ühing on ettevalmistanud 4939 instruktorit ja abiinstruktorit. Sõjaliseks õppuseks kasutab Ühing kuu jooksul keskmiselt 12.000 tundi.

Poola Küttide Ühing on demokraatlik asutis, sest 83% ta liikmetest on talupojad ja töölised.

„P. Z.“

Läti 6. Riia rügement 10-aastane.

1919. aasta kevadel, kui osa Põhja-Latviast oli vabastatud enamlastest, Latvija ajutine valitsus, Eesti valitsuse kaasabil, asus vormeerima Põhja-Latviya brigadi. Alguses Põhja-Latviya brigadi koosnes vaid kahest rügemendist, Volmari rügemendist, mis vormeeriti Tartus ja Võnnu rügemendist, millele alus pandi Võnnus. Nende rügementide täiendamiseks ja uute mobiliseeritud meeste väljaõpetamiseks 29. mail 1919. aastal Ruhjas asuti tagavarapataljoni moodustamisele. Tagavarapataljon intendantlist varustust sai Põhja-Latviya brigadist sel määral, kuivõrt seda üldse oli võimalik toll ajal muretseda, kuid relvad ja laskemoon saadi Eesti valitsuselt. 27. juulil 1919. a. tagavarapataljonist moodustati 4. Siguldi rügement. Kuid et sama nimetusega rügement juba varem oli vormeeritud Liubavis, siis 5. augustil 1919. a. 4. Siguldi rügement nimetati ümber 6-daks Riia rügemendiks.

6. Riia rügemendil on Latvija vabastamises eriti suured teened. Bermondi vastastes võitlustes ta näitas üles suurt tahtejõudu ja vaprust 8. ja 9. oktoobri lahingutes, kus tal tuli võidelda arvuliselt ja tehniliselt ülekaalus oleva vaenlasega. Samuti väga edukalt 6. Riia rügement tegutses Tornkalni vabastamisel. Ka Jelgavi vabastamisel oli ta eesrinna ja läbi murdes vaenlase rinde, 21. novembril 1919. a. vallutas Jelgavi.

Võitlustes vabaduse eest 6. Riia rügement kaotas langenutena 4 ohvitseri ja 70 sõdurit ja haavatutena 21 ohvitseri ning 413 sõdurit.

6. Riia rügemendi ülemaks praegu on kolonel Vilhelm Karklinš.

T.

Sõjakirjandust.

Soome.

Suomen Sotilasajakauslehti (Soome sõjanudajakiri. Sõjateadusline- ja tehniline väljaanne.) 1929. a. nr. 3.

Sisustik: Kattetuude tarvitamine (L'emploi des rideaux de feu.) kaitse iseloomulistes toiminguis. Kirj. oberst (kolonel) Oesch. Kõlamõõtmise arenemisest suurtükkiväes Maailmasõja kestel. Kirj. leitn. Schroeder. Liitlasvägede Muurmanni sõjakäik 1918.—1919. Kirj. oberst (kolon.) Paavo Talvola. Teede puhastamine lumesahkade ga mootorsõidukite liikumiseks

rahu- ja sõja ajal. Kirj. leitn. Soininen. Õhusõidu-haigustest. Kirj. arst ob.-leitn. (kol.-leitn.) Angervo. Sõjaajaloolist kirjandust.

Kattetuule tarvitamisest kaitseiseloormulistes toiminguis. Kirjutatud oberst (kolonel) Oesch. Kirjutis sisaldab viis peatükki. I peatükk puudutab prantsuse määruseid ja kirjandust. Viimaste aastate jooksul on prantsuse sõjaajakirjanduses sagedasti käsitatud käesolevale kirjutisele kuuluvat ala. „Kattetuule“ (le rideaux de feu, Feuer-schleier) all mõistetakse ametlikus sõjakirjanduses raskete kuulipildujate ja suurtükkide tulega kaetud riba, mille sihiks on vaenlase edasitungi-

mise tarvitamine ja ajavõitmine oma korralduste jaoks. II peatükk selgitab lähemalt kattetule ülesannet ja sihti.

Siin tuleks tähele panna kahte peanõuet: 1) oma tule tegevusvõimalused ja selle kaudu võimalikult suured kaotused pealetungijale; 2) oma asukohtade ja nendes asetatud tuliorganite moondamine ja kaitsemine, sest kõik, mis on näha ja mis kuidagi paljastab iseenast, tuleb hävitusele enne pealetungi. III peatükk käsitleb kattetule asukohta valikut. Siin on esitatud prantsuse koloneli Touchonin näide, mis kõige paremini valgustab kattetule moodustamist keskeuroopalistes oludes. Lisaks Vincy manoevri kaart. Maailmasõja lääneväerinna kogemused ja sakslaste pärastsojajaegsed määrused on IV peatüki sisu. Selgituseks kaart. V peatükk — kattetule kestvus ja läbimurdmine. On puudutatud asjaolusid, millest on olnud kattetule kestvus ja kuidas korraldada kattetule läbimurdmist. (Järgneb.)

Kõlamõõtmise arenemisest suurtükiväes Maailmasõja kestel. Kirj. leitn. E. Schroeder. — Kirjutis sisaldab ülevaate kõlamõõtmise sündimisest suurtükiväes ja selle arenemisest, peajasjalikult Maailmasõja jooksul. Üksikasjalisemalt on peatatud sakslaste ja prantslaste juures, kes peaaegu samal ajal võtsid tarvitusele kõlamõõtmise Lääne väerinnal. On kirjeldatud mitmesuguseid süsteeme (nagu Löwenstein'i, Nordmann'i, Esclangon, Bragg'i ja teiste) ühes selgitavate joonistega.

Liitlasvägede sõjakäik Muurmanis 1918.—1919. Kirj. oberst (kolonel) Paavo Talvela. — (Järg.) Käesolev osa artiklist kirjeldab liitlasvägede tegevust pärast vaherahu sõlmimist sakslastega. — Oleks paistnud loomulikuna, et liitlased peale vaherahu sõlmimist Saksamaaga, oleksid viibimata tühjendanud Muurmani. Põhjustena, miks see nii ei sündinud, on esitatud kindral Maynardi väited, milledest võiks mainida järgmisi. Esiteks oli vaherahu sõlmimise ajal juba niivõrt hiline sügis, et Arhangeeli tühjendamine enne mere jäätumist muutus küsimuseks. Kui ei võidud tühjendada Arhangeeli, siis tuli pidada ka Muurman, sest Arhangeeli võidi talvisel ajal toetada ainult Muurmani kaudu. Teine põhjus oli see, et liitlased ei pidanud moraalselt õigeks üksi jätta enda kõrval ustavalt võidelnud „valgeid“ venelasi. Kolmandaks takistas vägede ärakutsumist see, et kõrgem sõjanõukogu ega pärast ka rahukonverents ei saanud tähtsamate ülesannete tõttu käsitada Põhja-Venemaa küsimust. Neljandaks, eriti laialt motiveeritud põhjusena, esitab kindral Maynard võitlust enamlaste vastu. Enamlaste juhid olid haaranud võimu oma kätte ja terroriseerisid rahvast julmuse ja veretöödega. Selle vastu tuli siis naabritel võidelda juba tsiviilisatsiooni nimel. Edasi tutvustatakse olukorraga, milles liitlastel tuli tegutseda: aineline kitsikus, enamlaste kihutustöö ja pealetung, käärimised ja rahatused väeosades. Soomlased tahtsid tagasi kodumaale, karjalased nõudsid iseseisvust. Viimase sündmuse kohta on avaldatud huvitav väljavõte kindral Maynardi kirjast. Siis oli suureks hoobiks veel prantslaste-suusatajate vastupanu. Meestel oli raske aru saada, miks neid veel sunnitakse sõdima, kui mujal sõda ju lõppenud. (Järgneb.)

Teede puhastamine lumesahkadega mootorsõidukite liikumiseks

rahu- ja sõja ajal. Kirj. leitn. E. Soininen. — Aina suurenev mootorsõidukite tarvitamine ka põhjamaais, kus maapind peaaegu 1/3 aastat kaetud lumevaibaga, on äratanud niihästi sõjaväe- kui tsiviilringkondes küsimuse mehhaanilisest maanteelikumistest ka talve ajal. Kirjutis sisaldab näpunäiteid teede korraldamise kohta. On esitatud mitmesuguseid lumesahkade tüüpe ja tingimusi nende tarvitamise kohta. Tähelepanu on juhitud ka „talveteede“ ja uute teede rajamisele. On antud mõned arvud sellest, mis tuleb maksuma sarnane teepuhastus lumesahaga. Arvestades talvise autoliikumise suure tähtsusega tulevikusõjas, leiab autor, et on möödapääsematu anda võimalusi sõjaväe asutistele hankida tarvilikke riistu teede korraldamiseks ja õpetada isikuid nendega töötama.

Õhusõidu haigustest. Kirj. arst ob.-leitn. (kol.-lt.) Angervo. Õhusõit nõuab suurt harjumust ja osavust, iseäranis sõjaline õhusõit. On tarvis nii füüsilist kui psühholoogilist pingutust, mille tagajärjeks on haigused, mis esinevad ainult lendurite juures. Maades, kus õhusõit iseäranis levinud, on sündinud isegi eriline arstiteaduse ala „õhusõidu arstiteadus“, mille ülesandeks on mitte ainult teaduslikult kindlaks teha, kes tervislikult kõlbab neisse erilistesse oludesse, milles lenduril tuleb tegutseda, vaid ka süveneda neisse haigusnähtusisse, mis on omased lendurile.

Tavalisem neist on silmade ülpingutusest tekkinud peavalu. Kuulmise halvenemine on teine üldine nähtus. Kõva mootoripõrin, mis ei võimalda hariliku kõne kuulmist, ei või jätta mõju avaldamast ka kuulmisorganitele. Närvide korratus on samuti üks lendurite olulisem haigus. Nad kannatavad unepuuduse all, tunnevad alalist väsimust, söögiisu halveneb ja tulemuseks on üldine nõrkus. Mis puutub õhusõidu psühholoogilisse külge, siis asetab seegi lendurile erilised nõudmised. Õhusõit nõuab tasakaalu ja julgust. Õhusõit viibides teab lendur, et ta elu on olnud ainult temast enesest. See kasvatab küll usaldust enese vastu, kuid nõuab ka närvide pingutust. Esineb jällegi unepuudus. Üni on rahutu ja lendur näeb unes õhusõidu õnnetusi, kus ta ise on osaline. Lõpuks mainitakse õhusõidu-haigustest veel merehaigusele vastavat „õhuhaigust“, mis on üldine algajale. Tundemärgid ja seisukord samad mis merehaigusel. Siis on veel väidetud, et lendurid üldiselt vananevad kiiremini. 40-aastane lendur ei suuda enam hästi täita oma kohuseid. Seni avaldatud arvamist, nagu oleks 35-aastane sõjalendur juba liiga vana, ei või siiski lugeda küllalt põhjendatuks. On tarvis enne kogemustel põhjendavat alust, et kuulutada seda üldiseks seaduseks.

Sõjaajaloolist kirjandust. Teos Ungari vägede tegevusest Maailmasõjas. H. N. Hertshertsog Josef üngarikeelse teose „Vilgahörn, Amilyennek en lättan“, — Maailmasõda, nii kui mina seda nägin — kokkuvõte.

N.-Vene.

Vojennõi Vestnik nr. 16. — 27. apr. 1929.

Artiklis „Punaväe tegelikust teenistusest vabanevate ettevalmistusest“ käsitatakse küsimust kuidas luua punaväes aegateenivate keskelt kaadrid talupo-

gade kommunisteerimiseks. Punaväes teenimise aeg (2 aastat) olevat küllalt selleks pikk, et panna tuugevus alus „Kolhoside“ (kollektiivnõje hosäistva — ühismajapidamised) tegelaste ja propageerijate kaadriks. Tulevat ettevalmistada eriteadlasi: traktorite kasutamiseks, kinomehaanikuid, kinnistus-agente, kirjaoskamatuse likvideatoreid (!), jumalasalgaajaid (!), osovia-keemikuid (vabatahtlik kaastöö lennu- ja keemiaasjanduse arenguriikikaitseks) jne.

Eriline tähelepanu selles pöörata nendele punaväelastele, kes kuuluvad kommunistlikku parteisse või komsomoltsõde organisatsioonidesse. Need olevat tsemnt. Siiski „vabanevate“ (otpusnik) ettevalmistus ei tohtivat segada suvise sõjalise väljaõppetööd punaväes ja ei tohtivat luua punaväelastes enneaegset kojuigatsust...

V. Triandofillov: „Võitlus väljaõppe väärtuse eest“. V. Triandofillov on aastate jooksul avaldanud kirjutisi punaväe väljaõppe suhtes. Ta võttis juba 1925. a. terava arvustuse alla punaväe vanad õppemeetodid, näidates ühtlasi uusi teid väljaõppeks. V. T. ei ole veel rahuldunud saavutistega. (Punaväe ajakirjanduses leiab vahel teravaid märkmeid, et „meetodeid“ on juba pakutud nii palju ja nii häid, et ... tegelik töö kippuvat seisma jääma... K.)

V. T. käesolevas kirjutises avaldab mõtte: „Võitlus veel parema sõjalise ettevalmistuse heaks jääb meie kestvaks ja edasilükkmatuks ülesandeks. Meie peame sellel alal käima veel suuremate sammude ja kiiremas tempos kui eelmine käinud senini. Iga-aastased „normaal-saavutised“ ei tohiks meid rahuldada“. Edasi autor, tuues näiteid möödunud manöövrivate värvõtetest, seab üles rea ülesandeid taktikalise juhtimise alal, mis tuleks paremini kätte õpetada, „käies selleks suurte sammudega ja kiiremas tempos“ temalt näidatud õppeteed. Vojennõi Vestnikus nr. 17 (11. maist s. a.) jätkab autor sama küsimuse lahendamist. Kokkuvõttes leiab, et õppuste korralduses tehtavat suurt vigu, otsus kujunevat aeglaselt; pikkadele kirjalikkudele käskudele pühendatavat palju aega ka siis, kui olukord nõuab kiiret korraldust; korraldustes ei peetavat kinni tähtsuse järjekorras; staabi suhtes esinevat vanemad juhivad „barbaritena“, nõudes talt võimatut, arvestamata aja ja oludega; puudub side ja sisedistsipliin, eriti võivat seda õelda sideagentide suhtes.

Popov: „Rännakutest mägedes“ (Algus V. V. nr. 15).

K.: „Juhataja ettevalmistusest taktikaliseks õppuseks koondisega konkreetsel näitel“.

Z. Shehtman: „Metoodika alglaske harjutusteks „Maxim“ist“.

M. Romanov: „Taktika õppemeetoditest normaal-sõjakoolides“.

Glinka: „Jalaväe koolide taktika programmist“.

A. Kogan: „Tarvis murda“. Soovitab ette võtta „puhastust“ komparteis.

K. L.: „Ettevalmistusi võitluseks sisemisel rindel“ on arvustavaid märkmeid ja kokkuvõte — Stefan Rovecki,

podpolkovnik Stabu Generalnego — Valki Uliczne. Varszava 1928 — suhtes.

Sõjaväelisi teateid. Vastused küsimustele. Sõjakirjandus.

Vojennõi Vestnik nr. 17. (11. maist 1929.)

Artiklis „Uute võitluste ja võitluse“ tuuakse itoogid kommunistlike partei XVI konverentsi (aprillis 1929.) tööst. Partei koosolek olevat erilise tähelepanu pööranud „parempoolsele kallakule“ (praavõi uklon). See „kallak“ olevat kahjulik parteile eriti nüüd, kus olevat asunud põhjalikule riigi sotsialistlikule ümberkorraldamisele. SSSR ülesanne olevat mitte ainult järele jõuda kapitalistliku ilmakorraga riikidele, vaid neist mööda kihutada. Möödakihitamise otstarvel võttiski XVI partikonverents vastu ülesehitamise kava 5 aasta jooksul. Selle teostamiseks kasutatavat 64,6 miljardit rubla, mille tõttu riigi põhifondid kasvavat 70 miljardist 128 miljardi rublani. Järeldus: N.-Vene malmitööstus (mis olevat iga tööstuse edu näitajaks) tõusvat 3. kohale (1. koht Ameerika Ü.-R., 2. — Saksamaa) ja kivisõe toodangus 5. kohale kogu maailmas. Ka põllumajanduse fondid kasvavat praeguse 23,7 miljardist rublast 38,9 miljardi rublani. Üldse 5 aasta ehituskava ei oota palju põllumajandusest. Kui praegune N.-Vene on põllumajandus-tööstuslik riik, siis 5 aasta pärast muutuvat ta tööstus-põllumajanduslikuks riigiks. Ei olevat õige „parempoolsete“ etteheide, nagu läheks Venemaal praegu põllumajandus tagurpidi. Oktoobri revolutsioon, hävitades mõisniku ja „kulaku“ suurmaapidamise, olevat seega pannud aluse põllumajanduse edule. „Kulakuid“ olevat järele jäänud ainult 4% kogu talupoegade arvust ja nende käes olevat kõigest 5,5% maast. (Edaspidi näeme, et see „hävitatud kulak“ on siiski kõikide õnnetuste põhjuseks N.-Venel. K.)

Põllumasinade ehitus olevat tõusnud 67 milj. rublast (1913. a.) 207 miljoni rublani (1928.—1929. a.). „Kolhoside“ ja „Sovhoside“ arv olevat tõusnud, teravilja toodang olevat tõusnud... (Ainult... leiba ei ole. K.). 5 aasta kava järele saab organiseeritud üle 20 miljoni talupoja „Kolhosidesse“ (Ühismajapidamised) ja miljon talupoega pannaakse tööle (Orjad? K.) „Sovhosidesse“ (Nõukogude majapidamised). Kõik see uuendus hävitavat põllumajanduses kapitalistliku korra.

Eelseisva 5 aasta jooksul töötatavat N.-Venes sarnaselt kiiremas tempos, mida ei tunne ajalugu, (!) Võib olla, et juhtuvat olema neid, kes ei usu 5 aasta ülesehitamise kava teostamisse. Neid autor pöörab õigele teele möödunud aastate saavutistega: seni on alati iga kava teostamise tulemused olnud vähemalt 10% plussiga. (?)

Kuid siiski, et eelseisev 5 aasta kava leiaks teostamist, tuleb astuda ägedamasse võitlustesse „kulakiga“, sest „kulak“ on ohtlikum nepmanist... (Seesama „kulak“ mis, nagu nägime eelpool, on oktoobri revolutsiooniga täiesti hävitatud. K.). Et paremini teostuks 5 aasta kava, tulevat puhastada riigi aparaat „parempoolset“ elementidest. Parempoolset olevat olupoliitika mehed, kes otsivad kokkulepet „kulakiga“ ja ei tunne kaasa sotsialiseerimisele laias moods. Nad ehmusid „kulaki“ vastupanust ja räägivad, et „smõtshka“ (liituvus) töö-

lise ja talupoja vahel on kadunud. Liituvus olevat, tarvis vaid hävitada kõige kurja juur — „kulak“. Autor kutsub kõiki õige õpetuse pooldajaid ühinema uuteks võitlusteks, et saavutada uusi võite kapitalismi üle.

(Kogu artikkel tuleb meelde oma loogika ja „andmete“ ehtsusega N. Gogoli „Revisorist“ Hlestakovi kõnelust: ... „laua arbus — 700-rubraline arbus. Aurav supp kastrulis otseteed laevaga Pariisist... Olen igapäev ballidel... Seal mu „visti“ partneriteks — välisminister, Prantsuse saadik, Saksa saadik... Ja kui jooksed siis sealt treppi mööda neljandale korrale — hüüad köögitudrukule „Na, Mavrusha, sinel...“ K.).

A. Gorätshkin: „Suitsud“. Kokkuvõtlik ülevaade sõjasuitsude tekitamisest, nende kasutamisest kindlustatud positsiooni rünnates; suitsude plussid ja miinused sõjategevuses.

Bibliograafia.

General Huguet. „L'intervention militaire britannique en 1914.“ (Briti osavõtt sõjast 1914.) Berger-Levrault väljaanne 1928. a. Lhk. 262+10 värvilist skeemi. Hind 20 fr.

Raamatu autor on viibinud prantsuse sõjalise misjoni juhina Inglise sõjaväe peastaabi juures Maailmasõja algul 18 kuu kestvusel ja seega on temal võimalus olnud lähedalt jälgida inglaste tegevust ja jõupingutusi sõja algul. Inglise ekspeditsiooni korpuse — millist nimetust kandis Inglise sõjavägi Maailmasõja algpäevil — tegeliku väärtuse ja tähtsuse tundmine esimeste lahingute ajajärgul on seda väärtuslikum, et sakslased vähe olid arvestanud tema tegevuse võimalustega. Kui Inglismaa 4. aug. 1914. a. sõja kuulutab Saksamaale, siis sakslased hellitasid end lootusega, et inglaste tegevus piirdub ainult merega, kuna vähe tõenäoliseks peeti vägede saatmist mandrile.

Ka tulevastel liitlastel — Inglismaal ja Prantsusmaal — kulus ennem hulk aega, kui tõsiasi saaks sai Inglise armee osavõtt sõjategevusest Euroopa mandril. Veel 1904. a., kui raamatu autor määrati sõjaväeliseks esindajaks Londoni, ei arvanud prantsuse sõjaministerium, ega lootnud Prantsuse rahvas, et inglased neile mingit abi võivad anda oma sõjaväega. Alles 1906. a. jõutakse esmakordselt nõnda kaugemale, et Inglise sõjaväe osavõtt sõjategevusest Euroopa mandril konflikti puhul Prantsusmaa ja Saksamaa vahel enam-vähem reaalse kuju omab. Saavutatakse tea-

I. Ivanov: „Lahinguvälja vaatlusest“.

N. Nikifirov: „Enne suviseid laskeharjutusi suurtükiväes“.

M. Starovoitov: „Püssirihmast“. Autori näpunäiteid püssirihma kasutamises laskemisel. Joonised.

A. Aleksandrov: „Territoriaal-osade koondõppusteks“.

D. Rabinovitsh: „Sõjalise sisuga raamatu propageerimisest“. Kirjandusepäeva puhuks.

F. K.: „Taktikalistest õppustest ja oletatavusest Saksa sõjaväes“. Kuis oletada vastast; ta väeliike; kuis märkida neid maastikul jne.

Sõjaväelised teated. Vastused küsimustele. Näitlik tund. XVI partkonverentsi otsuste arusamamiseks. K.

tud kokkulepe inglaste tegevusse astumise tingimustes.

Kuid esialgsed kavad püsivad täpselt välja töötamata, viimistlemata kuni 1910. aastani, mil Inglise sõjaministeriumi (War Office) operatiiv-ala juhiks saab kindral Wilson, pärastine marssal Frenchi staabi ülem ja Field Marschal sir Henry Wilson. Tema asub energiliselt üksikasjaliste kavade väljatöötamisele. Vägede mandrile saatmise küsimust ei seota enam mobilisatsiooni läbiviimise ajaga, nagu see oli varemalt, vaid nõuetega, millal teostatud peab olema vägede koondamine Prantsusmaal. Vägede koondusraion määratakse lõpulikult kindlaks kooskõlas prantslaste sõjaplaaniga. Samuti kooskõlastatakse mobilisatsiooni läbiviimise küsimus ajaga, mil sõjavägi peab koondatud olema mandril.

Kõigi kavade ühtlustamise alal raskeks küsimuseks oli mõlema riigi mobilisatsiooni tähtaegade kooskõlastamine, s. o. kui palju aega hiljem Inglismaa alustab mobilisatsiooni, mis omakorda tingitud oli valitsuse otsusest. (Sõja väljakuulutamine.) Olenevalt sellest, määrati Inglise vägede esialgseks koondusraiooniks M a u b e u g e, B u s e g n y, H i r z o n, selle eeldusega, et vaatamata sellele, missugune ei saaks ka olema inglaste tegevusse astumise hilinemine, nad siiski suudaksid läbi viia oma sõjaväe koondamise.

Nagu meie teame 1914. a. sündmustest, oli Inglise armeele määratud koondusraion õnnelikult valitud, sest Inglise ekspeditsiooni korpus osutus õigel kohal, et ühendust alal hoida Prantsuse sõjaväega ja

katta viimase vasakut tiiba. Teisalt aga ei vastanud see koondusraioon esialgsetele kavatsustele: loodetud pealetungi asemel peavad inglased juba esimestel tegevuspäevadel algama taandumismanöövrit, et pääseda haaramise ohust.

Huvitav on siin kohal ära tuua üht autori poolt tsiteeritud, kindral Fochi originaalset väljendust kindral Wilsonile, kui kahe staabi vahel käimas olid läbirääkimised saadetava armee arvulise koosseisu üle. Nimelt olevat Foch läbirääkimiste ajal tähendanud: „Lõppude lõpuks on see meile ükskõik, kui palju teie saadate. Palume saata ainult 1 kaprali ja 4 meest, kuid nad peavad kohale jõudma kohe algul. Saades neid, teen kõik, mis minu võimuses, et nad surma saaksid. Alates sellest momendist võin olla rahulik, sest tean, et siis kogu Inglismaa välja astub kui üks mees“.

Raamatu teises osas, mis kannab pealkirja „Sõda“, autor käsitab Inglise ekspeditsiooni korpuse tegevusse astumist 1914. aastal. Iseloomustab tolelaegseid inglise politikuid, kelledest olenes otsuse võtmine Inglise sõjaväe tegevusse saatmiseks, annab mõne joonega huvitava pildi lord Kitchener'ist, kui suurest organisaatorist, kui väejuhi, kes juba 1914. a. julgus tõendada, et sõda saab kestma vähemalt 3 aastat. See tõendus oli vastuolus üldise arvamisega. Edasi autor käsitab inglaste esialgset tegevust, algades Mons'i lahinguga 23. aug. 1914. a. ja sellele järgnevat taandumist, selgitades seda vastavate skeemidega. Siin selgub meile palju üksikasju kahe liitlase sõjavägede ülemjuhatajate vahel valitsenud vahekordist ja lahkuminekust vaadetes operatsioonide juhtimise alal. Ühtlasi näeme ka neid raskusi, mis esile võivad kerkida juba sõja esimestel päevadel, kui ühisel rindel tegutsevad 2 iseseisvat ülemjuhatajat. Lootus kokkuleppele jääb ainult paberile, vastastikune usaldus on vaid rahuaegse viisakuse kõlav lisand.

Järgnevad: Marne lahing, operatsioonid Aisne jõel, sõjategevus Flandrias, andes neile kujuka pildi 1914. aasta sündmustest liitlaste vasakul tiival. Enam kokkusurutuna on käsitatud inglaste tegevust 1915. a., valgustades eeskätt nende sõjaväe arvulist suurenemist ja varustamise küsimust.

Raamatu kolmas osa on pühendatud Maailmasõjale järgneva ajajärgu valgustamise, kahe liitriigi — Prantsusmaa ja Ing-

lismaa poliitiliste suhete käsitamisele. Autor teeb etteheiteid Inglismaale, tema välispoliitikale. Vaatamata sellele, et Prantsusmaa õnnelikuna saavutatud võidust on unustanud sõjaajal ettetulnud arusaamatused, on korduvalt kinnitanud oma sõprust, püüab Inglismaa oma välispoliitiliste sihtide taotlemisel käia eraldi rada. Prantsusmaa peab imestusega konstateerima, et kõik tema lootused sõpruse peale on olnud unistuseks, sest inglaste rivaliteet nende vastu avaldub uuesti, nagu saavutatud sõbraliku kokkuleppe eelpäevil.

Seda inglaste erihuvide taotlemist näeb autor selles, et vastavalt rahulepingu tingimustele ja inglaste soovidele on Saksamaa merevägi viidud nullini, kuna maa- väe kohta tarvitusele võeti poolik abinõu. Inglismaa arvustavat vähe Prantsusmaa huvidega heakstegemise maksude küsimustes jne. Samase vähese lugupidamisega suhtumine tulevat avalikuks isegi kirjanduses, kus Maailmasõda kujutatakse kui inglaste võitlust sakslaste hegemoonia vastu, saavutatud võitu kui inglaste võitu. Sõjakirjanduslistes teostes ignoreeritakse Prantsusmaad kavakindlalt ja inglaste tulev põlv võib endale ettekujutuse saada, nagu oleksid Maailmasõja võitjad olnud ainult nende esivanemad.

Nii lühidalt teose sisu. Kõrvale jättes teose kolmandat osa, kui kahe riigi poliitilisi vahekordi taotlevat, võib kindral Huguët raamatut suure huviga lugeda ettekujutuse saamiseks Inglise sõjaväe tegevusest Maailmasõja algul. Ka teose kolmanda osa kohta olgu tähendatud niipalju, et raamat ise on tegelikult kirjutatud 1921. ja 1922. aa., seega sõja järelepäevade otsekohesel mõjutusel, kuna tema ilmumise ajaks (1928. a.) üldine poliitiline olukord muutunud on nii mõneski asjas. **By.**

Üksikvõitleja taktikaline väljaõpe. I osa.

A. Gromilov.

Üksikvõitleja väljaõpetamise meetodika. Vabalt tõlkinud G. Saar, kapten. Kindralstaabi VI osakonna kirjastus 1928. a. 162 lhk. Hind 1.50 kr.

Raamat jaguneb kaheks suureks osaks:

A. Individuaalne väljaõpe: maastik ja selle sõjaline hindamine; maastiku ja kohalikkude esemete kasutamine; maastiku ja vastase järele vaatlemine; orienteerumine;

sidepidamise viisid; gaasiasjandus; õised õppused. Kokku 88 lhk.

B. Üksikvõitleja väljaõpetamine grupi koosseisus: luure ja rännakkaitse; valveteenistus. Kokku 74 lhk.

Nagu näha sellest üldisest sisu ülevaatest, pakub raamat kaunis rikkalikku materjali üksikmehe taktikaliseks väljaõpetamiseks; ta puudutab kõiki tähtsamaid ning tüübilisemaid küsimusi sel alal, andes individuaalsele väljaõppele ja väljaõppele grupi koosseisus ühevõrra ruumi.

Välismaadel, eriti aga suurriikides on sõjaväe väljaõppe küsimused üldiselt leidnud põhjalikku ja mitmekülgset käsitlemist. Eriti lahingulise väljaõppe alal on sõjakirjanduses ilmunud rida teoseid ja üksikuid artikleid, milledes selgitatakse, kuidas organiseerida ning teostada väljaõpet ja milliseid õppemeetodeid oleks kõige otsarbekohasem kasutada selle või teise küsimuse selgitamisel õpilastele.

Meie sõjakirjandus on sellepoolet märksa vaesem. Peale üksikute artiklite „Sõduris“ ja mõne raamatukese pole meil kaitseväe väljaõppe küsimuste alal midagi tähelepanuväärset ilmunud. Seepärast tuleb kapten G. Saar'e tõlget kõigiti tervitada, sedaanen et see püüab lahendada küsimusi, mis siiaani eriti vähe on leidnud selgitamist sõjakirjanduses.

Nimelt on meil siiaani puudunud käsiraamat, mis sisult ja keelelt oleks kohandatud tarvitamiseks keskmisele allohvitserile-jaoulemale alluvate lahingulise väljaõpetamisel. „Üksikvõitleja taktikaline väljaõpe“, I osa täiendab suurel määral seda puudust. Ta sisaldab hulga näiteid kõikide tähtsamate taktikaliste küsimuste

kohta, mis tulevad käsitlemisele üksikmehe väljakoolitamisel „Üldise õppekava“ I osa järgi (Ü. Ö. 4., lhk. 106—111). Näited on võetud lihtsad, läbitöötatud kindla meetodi järgi ja keeleliselt väljendatud seevõrra arusaadavalt, et nende kasutamine tegelikul õppetööl ei peaks sünnitama keskmiste võimetega allohvitserile suuremaid raskusi.

Erilist tähelepanu on raamatus pööratud valve- ja luureteenistusele; see on ka loomulik, sest neil aladel tuleb sõduril kõige sagedamini töötada iseseisvalt. Ka õppuste läbiviimiseks öösi on antud asjalikke näpunäiteid. Raamatu sisu selgitavad skeemid ja joonistused on ülevaatlilikud ja ilma ülearuste peensusteta; fotoülevõtete järgi tehtud joonistused pole siiski õnnestunud, kuna mõned neist on seevõrra ebaselged (joon. 6), et raske on selgusele jõuda, missugust võtet või tegevust pilt tahab kujutada.

Kokkuvõetult võib öelda, et raamat on välimuselt korralik, sisult huvitav ja keelelt ladus. Teda võib julgesti soovitada õppevahendina kaitseväe ettevalmistamisel, eriti aga kui käsiraamatut allohvitseridele-jaoulematele üksikvõitleja lahingulisel väljakoolitamisel. Siin juures tuleb aga kohe allakriipsutada, et raamatus toodud näiteid tuleb võtta ainult näidefena, **mitte aga šabloonina**: tegeliku õppetöö organiseerimine, teostamine ja õpetamisel kasutatavad meetodid olenevad igakord suurel määral kohalikkudest oludest nii kui: õpetaja ja õpilaste arenevuse tasapinnast, õppeväljadest jne. Nende kopeerimine sellest või ka mõnest teisest raamatust võiks oodatava kasu asemel tuua ainult kahju.

K—ts.

Ametlik osa.

Juhendid sõjalise õppuse korraldamiseks kesk- ja kutsekoolide õpilastele 1929. a. suvel.

1. Sõjaline õppus 1929. a. suvel korraldatakse 8.—15. juunini, mõlemad kuupäevad sisse arvatud, kõikide nende keskkoolide III, IV, V ja VI klasside ja kutsekoolide II ja III klasside õpilastele, kus teostati sõjalist õppust 1928./29. õppeaastal, välja arvatud klassid, kus vastavate seaduste põhjal on ette nähtud suvised praktilised tööd.

12. juuni jääb sõjalise õppuse alt vabaks koolidele aktuste korraldamiseks.

2. Suvistest sõjalistest õppustest on kohustatud osa võtma kõik p. 1. tähendatud kesk- ja kutsekoolide meesõpilased, välja arvatud need, kes on vabastatud sellest õppusest kooli pedagoogika nõukogu poolt kooliarsti ettepanekul.

3. Kesk- ja kutsekoolide viimaste klasside õpilased võtavad osa õppustest üldistel alustel teiste klassidega.

4. Suvine sõjaline õppus teostatakse koolide lähemas ümbruskonnas sarnaselt,

et õpilased võiksid asuda omas harilikku- des korterites. Toitmine õppuste ajal sünnib õpilaste eneste kulul.

5. Õppuste läbiviimiseks moodusta- takse õpilastest kompaniid, rühmad ja jaod arvestusega, et ühe ja sama kooli, ühe ja sama klassi õpilased kuuluksid ter- velt ühe üksuse (jao, rühma, kompanii) koosseisu.

6. Suvist sõjalist õppust teostavad sõjalise õppuse instruktorid. Neile abiks määratakse sõjaministri korraldusel ja haridusministri nõusolekul kaitseväest abijõude, peasjalikult ohvitseri, sõja- kooli vanema kursuse kadette, aspirantide kursused lõpetanud allohvitseri ja teisi allohvitseri (viimased võimalikult kesk- kooli haridusega).

7. Suvise sõjalise õppuse ühtlustami- seks ja üldiseks juhtimiseks määratakse kaitseministri korraldusel hariduse- ja sotsiaalministri nõusolekul õppuste üldju- hataja ja igasse diviisi piirkonda õppuste juhatajad.

8. Suvise sõjalise õppuse ajal õpila- sed alluvad õppuse juhatajatele instrukto- ritele ja nende käsutuses olevatele abijõu- dudele samadel alustel kui talvisel õppu- sel allusid sõjalise õppuse instruktoritele.

9. Sõjaline õppus teostatakse käes- olevatele juhenditele juurdelisatud „Õppe- kava“ järgi. Juhendite ja õppekava alu- sel kokkuseatud üksikute õppeainete töö- kavad, garnisonide kaupa kokkuseatud õppeplaani, mis peab näitama, missugu- seid õppusi korraldatakse missugustel päevadel ja kus kohas, esitavad instruk- torid õppuste üldjuhatajale kinnitamiseks hiljemalt 20. maiks s. a.

10. Õppekava järgi jagunevad õpila- sed nooremasse ja vanemasse kursusesse. Noorema kursuse moodustavad keskkoo- lide III ja kutsekoolide II klasside õpila- sed, kes suvist sõjalist õppust kaasa tee- vad esimest korda. Keskkoolide IV, V ja VI klasside ja kutsekoolide III klasside õpilased moodustavad vanema kursuse.

11. Suvisteks sõjalisteks õppusteks kaitseväest määratud abijõudude etteval- mistamine instruktoritel viia läbi nii, et kõik suviste sõjaliste õppuste organisee- rimise ja ettevalmistavate tööd oleks aeg- sasti lõpetatud enne õppuste algust.

Nimetatud ettevalmistustöödena iga sõjalise õppuse instruktor on kohustatud:

- ise põhjalikult süvenema suvise õppetöö kavasse, selgitades selle kava läbiviimise võimalusi koha- listes tingimustes;

— korda seadma ja vastavalt suvise õppuse iseloomule koondama kõik vajalised õppevahendid;

— 27. mai—8. juuni jooksul ette val- mistama kohalikust garnisonist sõ- jaliseks õppuseks määratud abi- jõud.

12. Õppuste teostamisel tuleb arves- tada ilmastiku tingimustega niivõrra, kui see ei takista ettenähtud kava läbiviimist.

13. Kaitseministeeriumi poolt korral- datakse koolide õppekohtadesse sanitaar- personaali poolt esimene abiandmine ja haigestuse puhul ravimine kaitseväge ra- vitsusasutistes.

14. Suviseks sõjaliseks õppuseks puu- duvaid õppevahendeid laenavad koolidele ajutiseks tarvitamiseks kohalikud väe- osad.

15. Suvise sõjalise õppuse lõpupäeval korraldatakse võistlused laske- ja spordi- aladel.

Parimatele laskuritele antakse kaitse- ministeeriumi poolt auhinnad.

J. Tõrvand,

Kindralstaabi kindral-majoor,
Kindralstaabi ülem.

A. Kasekamp,

kolonel-leitnant,
Kindralst. VI osak. ülema kt.

Laskevõistluste korraldamise tingi- mused kesk- ja kutsekoolides suvi- sel sõjalisel õppusel 1929. a.

§ 1.

Suvise sõjalise õppuse viimasel päe- val — 15. juunil s. a. peetakse koolide vahelised laskevõistlused väike-kaliibrilis- test vintpüssidest igas garnisonis eraldi.

Üksikult asuval koolil võistlevad õppe- grupid omavahel.

§ 2.

Laskevõistlustest osavõtjate õpilaste üldarv igas garnisonis määratakse kind- laks alalise sõjalise õppuse instruktori poolt. On garnisonis 2 või rohkem ala- lisi s. õ. instruktorit, määratakse laske- võistlustest osavõtjate arv instroktorite ühisel kokkuleppel.

Võistlejate õpilaste arvu määramisel tuleb võtta arvesse:

- võistluse kestvus (mitte üle 4 tunni);
- võistlejate koolide ja õpilaste arv, ühest koolist mitte vähem kui kolm õpilast;

— võistluseks tarvitataivate püsside arv.

§ 3.

Võistlejaid valib igast koolist ja õppegrupist kooli alaline instruktor koos abijõududega, silmas pidades õpilaste laskeharjutustel saavutatud tagajärgi.

§ 4.

Võistlejate nimekirjad esitada võistluste korraldajale (vanemale vahekohtunikule) üks päev enne võistluste algust.

§ 5.

Võistlusel lubatakse tarvitada ainult Kaitseministeeriumi poolt koolidele välja antud väike-kaliibrilisi vintpüsse (Erma ja FN) diopter, kui ka hariliku sihikuga ja padruneid (I. Rifle).

§ 6.

Relva laadida ja tuld avada võib ainult vahekohtunikule käskluse või signaali järel.

§ 7.

Törkepadrunite aemele antakse välja uued padrunid, kui sellest on teatatud vahekohtunikule.

§ 8.

Eksikombel antud lask võistleja püssist loetakse võistluslaskuks ja selle asemele uut padrunit ei anta, välja arvatud juhud, kui eksilasu tekkimise põhjuseks oli võistlejast olenemata asjaolu. Laskmiseks määratud aja jooksul väljalaskmata jäänud kuul loetakse möödalastuks.

§ 9.

Leitakse märklauas rohkem tabamusi, kui võistluseks oli määratud laske ja pole tõenäollik, et mõned teised võistlejad oleks sinna lasknud, siis jäetakse vastav arv paremaid tabamusi arvestamata. Kui võistleja on lasknud võõrasse märklauda ühe lasu, siis arvatakse sellel võistlejal, kelle märklauda lastud, üks halvem tabamus maha, kuna sellel, kes lasi võõrasse märklauda, loetakse ainult tema oma märklauda lastud tabamused.

Juhul, kui terve seeria on lastud võõrasse märklauda, lubatakse mõlemal võistlejal ümber lasta.

§ 10.

Tabamused näidatakse ja kirjutatakse üles vahekohtunikude poolt iga asendi järgi eraldi, kellaaaja järele ära tähendades tabatud ringi ja tabamuse kohta, näit. 9/3

(9. ring kell 3). Tabamusaugud märgitakse värvilise keemilise kriidiga, keerates kriidipulga otsaga augu sees paar korra ringi, nii et augu seinad täiesti värviliseks jääks.

§ 11.

On kuul tabanud kahte ringi, loeb kuuli augu keskkohit; on kuuliaugu keskkohit täpselt ringjoone peal — loetakse suurem silm.

§ 12.

Võrdsete silmade juures loetakse paremaks see võistleja, kellel suurem silmade summa püsti asendist; nende võrdumisel otsustab silmade summa põlvelt asendist.

§ 13.

Märklehed antakse võistalejatele kätte pärast tagajärgede protokoleerimist.

§ 14.

Laskmine sünnib vabalt käelt — lamades, põlvelt ja püsti.

a) Laskekaugus — 25 m.

b) Märklaud — 10-ringiline 25 m normaallaud Kindst. VI osak. väljaanne.

d) Asend ja laskude arv: igast asendist (lamades, põlvelt ja püsti) viis võistluslasku; peale selle 3 proovilasku vabast asendist, mis lastakse võistluse ees (iga uue vahetuse algul). Kokku 18 lasku.

e) Aeg laskmiseks — piiramata, kuid keskmiselt mitte üle ühe minuti iga lasu peale seerias.

f) H i n n e — võitjaks loetakse see laskur (ühes sellega ka kool), kelle võistluslaskude silmade summa on suurem.

Parimatele laskuritele garnisonides ja üksikult asuvates koolides Kindralstaabi poolt saadetakse välja auhinnad.

§ 15.

Pärast võistluste lõppu vanemal vahekohtunikul saata Kindralstaabi VI osakonda kolme parima laskuri võistluslaskmise märklehed, kus ära tähendatud laskuri nimi ja tabamused — iga asend erimärkidega. Neile õpilastele jätta ära kirjad märklehtedest.

Tallinnas, 29. mail 1929. a.

A. Kasekamp,

kolonel-leitnant,

Kindralstaabi VI osakonna ülema kt.

O. Janson,

major,

„R“ jaoskonna ülema kt.

Kaitseväe elu.

Kaitseväe (Sõjaväe) Majandusühisuse tegevusest.

Kaitseväe Majandusühisuse järjekorraline peakoosolek peeti 28. aprillil s. a. Vabariigi Ohvitseride Keskkogu ruumides. Päevakorra tähtsamateks punktideks olid: 1928. a. aruande läbivaatamine ja kinnitamine, 1928. a. ülejääkide jaotamine, 1929. a. eelarve läbivaatamine ja kinnitamine, valimised põhikirja järele.

Aruannetest selgus, et — 1928. a. jooksul on Ühisuses läbi müüdud kaupadid Kr. 728.251,99 väärtuses, sellest saadud kasu (brutto) Kr. 32.485,10 (% 4,47), kantud kulused Kr. 28.027,24 (% 3,84), saadud puhaskasu Kr. 4.458,56 (% 0,61); 1927. a. oli läbimüük Kr. 481.243,33, brutto kasu Kr. 28.124,31 (% 5,84), kulud Kr. 24.711,36 (% 5,13), puhaskasu Kr. 2.641,35 (% 0,54). — Suure kaupade läbikäigu tõttu (umbes 50% suurem kui 1927. a.) on olnud võimalus müüa 1928. a. kaupadid odavamalt kui 1927. aastal. Seda näitab brutto kasu: 1928. — 4,47%; 1927. — 5,84%.

Puhaskasu suurenemisele (puhaskasu 1928. a. — 0,61%, 1927. a. — 0,54%) on aidanud kaasa ka kulude vähenemine (kulud 1928. — 3,84%, 1927. — 5,13%).

Kokkuvõttes näeme, et 1928. a. Kaitseväe Majandusühisus on teotsenud väga edukalt. Selle parimaks tõendus on, et ta maksis osanikele 8% dividendi (põhikirja alusel) ja 5% ostupreemiat.

Väga edukalt on töötanud Tallinna osakonna kõrval ka — Ühisuse Tartu osakond.

Koosolek, kinnitades möödunud aasta aruande, kiitis heaks ja kinnitas eelarve 1929. a. peale. Kuigi 1929. a. eelarve on kokkuseatud sama tagasihoidlikult kui

möödunudki aastate eelarved, siiski loodetakse 1929. a. jooksul Kv. Majandusühisuse tegevuse tõusu ja tulude kasvu, nimelt võrreldes 1928. a. tuludega — Kr. 1.100 võrra.

Endine juhatus — esimees kindral J. Unt, liikmed kol. G. Viard ja kol.-leitn. K. Laurits — valiti tagasi.

*

Kaitseväe Majandusühisus tärkas 1920. a. See on loomulik ja tarvilik asutus igas riigis, kellel on kaitsejõud, sest kaitsevälased eriti kaader (ohvitserkond, kv. ametnikud ja allohvitserkond), vajavad sarnaseid tarbeasju, mille muretsemine nõuab asjatundlikust ja tarvitajale erilist vastutulekut; sellepärast meie kitsastes oludes on eriti soovitatav, et Kv. Majandusühisuse kaubatarvitaja oleks tihedalt seotud Ühisusega, astudes selle liikmeks. Kv. Majandusühisuse liikmena iga ohvitser, kv. ametnik, üleajateenija jne. võib esineda oma soovidega ja võtta osa Ühisuse juhtimisest ja tegevusest põhikirja piirides. Koondumine Kv. Majandusühisuse ümber suurendab osamaksude kaudu selle tegevuse kapitali, andes sellega Ühisusele võimalust laialisemaks tegevuseks; see näitaks ka ühtlasi, et kaitseväe pere saab aru oma huvidest ja hoiab kokku; ja lõppude lõpuks, nagu näitab möödunud tegevuse aasta dividend ja ostupreemia, see on kasulik.

Praegu kus Kv. Majandusühisusele on pandud kindel alus, kus pikkade aastate kogemustel on omatud juhtimise oskused ja leitud tarvilised tehnilised tööjõud, oleks tervitatav nähtus kui kaitseväe pere koonduks tihedamalt Kaitseväe Majandusühisuse ümber. Nn.—

Sport.

9. üksiku jalaväepataljoni kergejõustiku võistlused.

30. mail s. a. peeti 9. üksiku jalaväeataljoni kergejõustiku võistlusi. Osavõtjaid — 62, kelledest 3 ohvitseri, 8 üleajateenijat ja 51 ajateenijat. Võisteldi suure tahtmise ja innuga, iga võistleja püüdis oma kompanii au pesid kell 1800, millal ka auhinnad välja jagati.

Kompaniidest tuli 1. kohale 3. kompanii 49 p., teisele — 1. kompanii 42 p. ja kolmandale — 2. kompanii 11 p.

Parimateks ja mitmekülgsemateks võistlejateks osutusid: n. a. o. Laur 22. p., noor Blunt

13. p., noor Peters 10. p., n.-ltn. Kivi ja rms. kaitsta. Võistlused möödusid lususalt ja lõpp-Kukk 8. p.

N. a. o. Laur'i poolt seati üles väljaspool võistlusi uus garnisoni rekord kõrgushüppes tagajärjega 1.61.

Võistluste tulemused:

A klass.

100 mtr. jooks.

1. N. allohv. Laur, Johannes, 1. komp. 12,5 s. — Suhkru lusikas.
2. N. ltn. Kivi, Karl, 1. komp. 12,6 s. — Tullemasin.

3. N. Itn. Alev, Rudolf, 3. komp. 13,0 s. —
Diplom.
- 400 mtr. jooks.
1. N. allohv. Laur, Johannes, 1. komp. 56,0 s.
— Või nuga.
2. Noor Peters, Robert, 3. komp. 58,2 s. —
Laua blokk.
3. V. allohv. Allik, Johannes, 3. komp. 1 m.
03,6 s. — Diplom.
- 1500 mtr. jooks.
1. N. leitn. Alev, Rudolf, 3. komp. 5 m. 00,7 s.
— Koogi labidas.
2. Noor Miilberg, Leo, 3. komp. 5 m. 03,0 s. —
Taskunuga.
3. Noor Pärn, Oskar, 3. komp. 5 m. 12,6 s. —
Diplom.
- Kaugushüpe hooga.
1. N. allohv. Laur, Johannes, 1. komp. m. 5.78
— Hõbe teelusikas.
2. Reamees Kukkk, Aksel, 1. komp. m. 5.47 —
Laua blokk.
3. N. leitn. Kivi, Karl, 1. komp. m. 5.29 —
Diplom.
- Kolmikhüpe hooga.
1. N. allohv. Laur, Johannes, 1. komp. m. 12.23
— Hõbe kahvel.
2. N. leitn. Kivi, Karl, 1. komp. m. 11.20 —
Tulemasin.
3. Leitnant Elendt, Martin, 3. komp. m. 10.14
— Diplom.
- Kõrgushüpe hooga.
1. N. allohv. Laur, Johannes, 1. komp. m. 1.50
— Laua peegel.
2. Letnant Elendt, Martin, 3. komp. m. 1.45 —
Laua blokk.
3. N. leitn. Kivi, Karl, 1. komp. m. 1.40 —
Diplom.
- Kuulitõuge.
(Tugevama käega.)
1. N. allohv. Laur, Johannes, 1. komp. m. 10.28
— Juukseamm.
2. Veltveebel Miller, August, 2. komp. m. 9.61
— Tulemasin.
3. Kapral Nigol, Theodor, 3. komp. m. 8.09 —
Diplom.
- Kettaheide.
(Tugevama käega.)
1. Reamees Kukkk, Aksel, 1. komp. m. 33.85 —
Salati lusikas.
2. N. leitn. Kivi, Karl, 1. komp. m. 32.48 —
Laua blokk.
3. N. allohv. Laur, Johannes, 1. komp. m. 28.68,5
— Diplom.
- Granaadiviske.
(Tugevama käega.)
1. N. allohv. Laur, Johannes, 1. komp. m. 54.07
— Rahatasku.
2. N. leitn. Alev, Rudolf, 3. komp. m. 50.29 —
Taskunuga.
3. Leitnant Elendt, Martin, 3. komp. m. 49.14
— Diplom.
- B. klass.
- 100 mtr. jooks.
1. Noor Peters, Robert, 3. komp. 12,4 s. —
Suhkru lusikas.
2. Reamees Kukkk, Aksel, 1. komp. 12,7 s. —
Tulemasin.
3. Reamees Krakusen, David, 2. komp. 12,9 s.
— Diplom.
- 1000 mtr. jooks.
1. Noor Miilberg, Leo, 3. komp. 3 m. 04,6 s.
— Või nuga.
2. Noor Känd, Eugen, 3. komp. 3 m. 07,2 s.
— Laua blokk.
3. Noor Rallmann, Erich, 1. komp. 3 m. 08,2 s.
— Diplom.
- Kaugushüpe hooga.
1. Noor Peters, Robert, 3. komp. m. 5.48 —
Rahatasku.
2. Reamees Krakusen, David, 2. komp. m. 5.11
— Taskunuga.
3. Noor Blundt, Theodor, 3. komp. m. 5.02 —
Diplom.
- Kolmikhüpe hooga.
1. Noor Blundt, Theodor, 3. komp. m. 11.62 —
Paberilõikamise nuga.
2. Noor Peters, Robert, 3. komp. m. 10.98 —
Album.
3. Reamees Kukkk, Aksel, 1. komp. m. 10.86 —
Diplom.
- Kõrgushüpe hooga.
1. Noor Blundt, Theodor, 3. komp. m. 1.55 —
Laua peegel.
2. Noor Parts, Jaan, 3. komp. m. 1.45 — Laua
blokk.
3. Reamees Sossi, Voldemar, 2. komp. m. 1.45
— Diplom.
- Kuulitõuge.
(5,44 klgr. tugevama käega.)
1. Reamees Krakusen, David, 2. komp. m.
10.63½ — Laua peegel.
2. Noor Dreving, Arnold, 3. komp. m. 10.62½
— Tulemasin.
3. Noor Känd, Eugen, 3. komp. m. 10.60 —
Diplom.
- Kettaheide.
(Tugevama käega.)
1. Noor Blundt, Theodor, 3. komp. m. 30.44 —
Või nuga.
2. Reamees Kartau, Eduard, 1. komp. m. 29.03
— Taskuraamat.
3. Noor Miilberg, Leo, 3. komp. m. 28.29 —
Diplom.
- Granaadiviske.
(Tugevama käega.)
1. Noor Blundt, Theodor, 3. komp. m. 56.33 —
Rahatasku.
2. Noor Isak, August, 2. komp. m. 54.00 —
Album.
3. Noor Selling, Roman, 1. komp. 53.69 —
Diplom. E—dt.

SISUSTIK: M. Juhkam. Vajame kodanikku. — J. Tõrvand. Vaba Eesti tuleviku nimel. — A. Kasekamp. Suvise sõjalise õppuse puhul. — J. Järver. Kaitseväge keskasutiste reorganiseerimine. — V. Riiber. Mõtteid lipu annetamise puhul pioneeripataljonile. — T. Läti presidendil külaskäigust Rootsi kuningale. — V. K-ts. Kehalisest kasvatuses Itaalia sõjaväes. — R. Tek. Väljaõpe jalaväes. — N. Rg. Doktriin 1914. a. — E. R. Sõjalennuki areng peale Maailmasõda. — A. Zemel. Eel-laskmine täisnurkse ruutvõrgu abil. — R. Ustal. Deklinatsiooniseade määramine patareis. — R. Ustal. Täisnurkse koordinaatvõrgu kandmine kaardile. — Üks aasta sõjalist õppust meie klassis. — A. Moor. Himuti nagu sooviks selliseid päevi sagedamini. — K. F. Häire. — Sõjaväelisi teateid. — Sõjakirjandust. — Bibliograafia. — Ametlik osa. — Kaitseväge elu. — Sport.

Vastutav toimetaja kol.-leitn. A. KASEKAMP. Väljaandja „Sõdur“, Tallinn, Uus tän. 10.

Toimetus ja talitus Uus t. 10. — Kõnetr.: Sõjaväe 163. A.-S. „Ühiselu“ trükk, Tallinn, Pikk t. 42.